

G R E T A

Skupina stručnjaka za
suzbijanje trgovanja ljudima

GRETA(2023)11_HRV_rep

Upitnik

za ocjenu provedbe Konvencije Vijeća Europe o suzbijanju trgovanja ljudima od strane Hrvatske

Četvrti krug ocjenjivanja

Tematski fokus: Rješavanje problema izloženosti trgovanju ljudima

Usvojila Skupina stručnjaka za suzbijanje trgovanja ljudima
(GRETA) 30. lipnja 2023.

Reply submitted on 5 February 2024

Uvod

Sukladno članku 38. stavku 1. Konvencije o suzbijanju trgovanja ljudima (u daljnjem tekstu: Konvencija), GRETA ocjenjuje provedbu Konvencije primjenjujući postupak podijeljen u krugove. Na početku svakoga kruga, GRETA odabire određene odredbe na kojima će se temeljiti postupak ocjenjivanja.

Prvi krug praćenja Konvencije pružio je pregled njezine provedbe od strane država stranaka. U drugom krugu ocjenjivanja provedbe Konvencije razmatrao se učinak zakonodavnih mjera, politika i praktičnih mjera na sprječavanje trgovanja ljudima, zaštitu prava žrtava trgovanja ljudima i kazneni progon počinitelja, a posebna je pozornost posvećena mjerama koje se poduzimaju kako bi se odgovorilo na nove trendove u trgovanju ljudima, posebice na trgovanje radi iskorištavanja radne snage, te na izloženost djece trgovanju ljudima. Treći se krug ocjenjivanja usredotočio na pristup pravdi i učinkovitim pravnim lijekovima za žrtve trgovanja ljudima.

GRETA je odlučila da će se četvrti krug ocjenjivanja Konvencije usredotočiti na **izloženost trgovanju ljudima** i mjere koje su države članice Konvencije poduzele kako bi je spriječile, kako bi otkrile i poduprle ugrožene žrtve te kaznile počinitelje. To uključuje usredotočivanje na uporabu informacijske i komunikacijske tehnologije koja unosi strukturalne promjene u način na koji djeluju počinitelji i povećava postojeću izloženost.¹

Za ovu je temu mjerodavan niz odredbi Konvencije kojima se uvode materijalne i postupovne obveze. Pojam „izloženosti“ odnosno „osjetljivog ili bespomoćnog položaja“² pojavljuje se u članku 4. (definicije), 5. (suzbijanje trgovanja ljudima) i 12. (pomoć žrtvama) Konvencije. Prema 83. odlomku Eksplanatornog izvješća o Konvenciji „iskorištavanje osjetljivog ili bespomoćnog položaja znači iskorištavanje bilo kakve situacije u kojoj dotična osoba nema nikakvu drugu stvarnu ili prihvatljivu mogućnost, osim da se podvrgne iskorištavanju. Bespomoćnost može biti bilo koje vrste, bilo psihička, psihološka, emotivna, obiteljska, socijalna ili ekonomska. Primjerice, situacija se može odnositi na nesiguran ili nezakonit administrativni status žrtve, njezinu ekonomsku ovisnost ili loše zdravstveno stanje. Ukratko, ta situacija može biti bilo kakvo teško stanje u kojem je čovjek primoran prihvatiti da ga se iskorištava. Osobe koje iskorištavaju takvu situaciju očito krše ljudska prava i narušavaju ljudsko dostojanstvo i integritet, što nitko ne može valjano poreći.“

GRETA navodi Sažetak izdanja ICAT-a br. 12/2022 o Rješavanju problema izloženosti trgovanju ljudima u kojem se izloženost opisuje kao „oni inherentni okolišni ili kontekstualni čimbenici koji povećavaju prijemчивost pojedinca ili skupine da postanu žrtve trgovanja ljudima“. ICAT čimbenike izloženosti dijeli u tri kategorije: osobni (npr. dob, spol, nacionalnost, invaliditet), situacijski (npr. siromaštvo, nezaposlenost, pravni status) i kontekstualni (npr. diskriminatorni zakoni, politike i društvene norme, oružani sukobi, krize) čimbenici, koji djeluju jedni na druge i mogu povećati rizik od trgovanja ljudima za pojedine osobe, skupine i/ili zajednice.³ Izloženost trgovanju ljudima ovisi i o intersekcijskim čimbenicima kao što su rod, pripadnost manjinskoj skupini i društveno-ekonomski status.

Primjena socijalno-ekološkog pristupa analizi izloženosti trgovanju ljudima pokazuje na koji način različiti čimbenici utječu na izloženost te kako zaštitni čimbenici mogu smanjiti rizik od viktimizacije

¹ [Paolo Campana, Online and Technology-Facilitated Trafficking in Human Beings, Vijeće Europe, travanj 2022.](#)

² Napomena prevoditeljice: engleski pojam „vulnerabilities“ nije lako prevesti na hrvatski i na različitim se mjestima, u službenim prijevodima zakonskih tekstova, koriste različiti izrazi. Tako je u službenom prijevodu Direktive EU-a iz 2011. taj pojam preveden kao „bеспomoćnost“, dok je u službenom prijevodu Konvencije VE na nekim mjestima (npr. čl. 5) preveden kao „izloženost“ a na drugima (čl. 4) kao „osjetljiv položaj“ ili „bеспomoćan položaj“ (čl. 12). Stoga su ovdje navedeni svi ti prijevodi kako bi u nastavku navođenje članaka u kojima se pojam pojavljuje bilo točno.

³ [ICAT Issue Brief No. 12 on Addressing vulnerability to trafficking in persons - pretraga \(bing.com\)](#)

zahvaljujući povećanju otpornosti.⁴ Socijalno-ekološki model razmatra složeno međudjelovanje čimbenika koji se odnose na pojedinca, međuljudske odnose, zajednicu i društvo. Taj nam model pomaže da razumijemo na koji bi način strategije borbe protiv trgovanja ljudima trebale: (a) smanjiti izloženost pojedinaca, (b) surađivati sa zajednicama (što može uključivati i međuljudske odnose) kako bi se osiguralo da njihovo djelovanje ili trenutačna dinamika ne povećavaju izloženost ili da ne pridonose izloženosti trgovanju ljudima, i (c) promijeniti niz elemenata koji proizlaze iz sustava ili su strukturalni (kao što su politike) kako bi oni destimulirali, a ne omogućavali, okoliš koji je pogodan za trgovanje ljudima.

Povrh tematskoga fokusa na izloženost trgovanju ljudima, GRETA je odlučila da će svaka država stranka Konvencije dobiti **dodatna pitanja za pojedinu zemlju** koja se odnose na preporuke koje nisu provedene ili su djelomično provedene nakon trećeg kruga ocjenjivanja.

Odgovor na upitnik treba dostaviti na jednom od službenih jezika Vijeća Europe (na engleskom ili francuskom), a po mogućnosti i na izvornom jeziku. Gdje je to prikladno, a u cilju izbjegavanja nepotrebnog ponavljanja, u odgovoru se može uputiti na podatke sadržane u izvješću koje su dostavile državne vlasti o mjerama provedenim kako bi se ispunile preporuke Odbora stranaka koje se odnose na provedbu prijedloga iz izvješća GRETA-e o trećem krugu ocjenjivanja. **Države stranke trebaju dostaviti poveznice, kopije ili izvatke iz mjerodavnih zakona, propisa, nacionalnih akcijskih planova i sudsku praksu koje spominju u odgovoru na upitnik, na izvornom jeziku i, kad god je to moguće, na jednom od službenih jezika Vijeća Europe.**

Tijekom pripreme odgovora na upitnik treba provesti učinkovito savjetovanje s raznim dionicima i predstavnicima civilnoga društva kako bi se osiguralo da podaci koji se dostavljaju budu što je moguće sveobuhvatniji.

⁴ https://www.avoiceforcentraloregon.com/uploads/1/3/9/9/139904528/socio_ecological_model_and_trafficking.pdf

1. dio – Rješavanje problema izloženosti trgovanju ljudima

I. SPRJEČAVANJE (članci 5., 6. i 7.)

1. Imate li posebne podatke/istraživanje/analizu o tome što je to što u vašoj zemlji ljude stavlja u osjetljiv položaj u odnosu na trgovanje ljudima? Molimo da nam pružite informacije o kategorijama/skupinama ljudi za koje ste utvrdili da za njih postoji rizik da postanu žrtve trgovanja ljudima te o tome na koji su način oni uključeni u nacionalnu strategiju i/ili akcijski plan za borbu protiv trgovanja ljudima. Jeste li u svojoj zemlji identificirali geografska područja ili gospodarske sektore koji su posebno izloženi trgovanju ljudima i kako su oni uključeni u vašu strategiju ili politiku?

Republika Hrvatska ne raspolaže posebnim podacima i istraživanjima o tome što u Republici Hrvatskoj osobe stavlja u osjetljiv položaj u odnosu na trgovanje ljudima, no s obzirom na provedena kriminalistička istraživanja, kao i prenesena iskustva drugih država, možemo navesti kako općenito postoje određeni čimbenici koji potiču trgovanje ljudima te predstavljaju izvor ranjivosti pojedinca/skupina da postanu žrtvama, a to su:

- ekonomski - osobe koje žive u ekonomski nestabilnim uvjetima često su sklonije prihvatiti sumnjive poslove ili ponude koje obećavaju bolju budućnost, vrlo često i u inozemstvu, čime postaju laka i primamljiva meta za trgovce ljudima.
- socijalni - osobe koje su izložene društvenoj isključenosti, diskriminaciji ili nasilju imaju veću vjerojatnost da postanu žrtve trgovanja ljudima. Navedeno uključuje migrante, raseljene osobe, osobe bez odgovarajućeg pristupa obrazovanju i zdravstvenoj skrbi te članove marginaliziranih skupina. Osobe koje su prisiljene napustiti svoje domove zbog sukoba, progona, prirodnih katastrofa ili često zbog nepovoljnih ekonomskih prilika, često su u povećanom riziku od trgovanja ljudima, osobito ukoliko je riječ o osobama bez zakonskog statusa u državi u kojoj borave. Žene i djeca svakako pripadaju posebno ranjivim skupinama budući da su češće i lakše izloženi nasilju i eksploataciji. Trgovci ljudima često ciljaju ove skupine upravo zbog njihove veće osjetljivosti.
- obrazovanje - osobe koje nemaju pristup obrazovanju ili su funkcionalno polupismene/nepismene teže razumiju svoja prava i manje su svjesne opasnosti povezanih s trgovanjem ljudima.

U posljednje vrijeme vidljiv je i problem internetske sigurnosti, s obzirom da u digitalnom dobu, trgovci ljudima vrlo često poradi anonimnosti koju im pruža, koriste internet za vrbovanje, ali i eksploataciju žrtava putem društvenih mreža, web stranica za oglase ili aplikacija za upoznavanje. Također, nedovoljna svijest o samim načinima počinjenja i stvarne pojavnosti trgovanja ljudima u suvremenom svijetu, također osobe čini ranjivijima da postanu žrtvama budući da ne prepoznaju znakove upozorenja i nisu svjesni svoje viktimizacije ili ne znaju kome se obratiti za pomoć.

Ključne skupine koje su često meta trgovaca ljudima su: djeca poradi svoje nedovoljne mentalne i fizičke razvijenosti, nemaju mogućnost zaštite ili odlučivanja o vlastitim postupcima. Mogu postati žrtvama spolne eksploatacije (uključujući pornografiju), radne eksploatacije ili za činjenje protuzakonitih radnji (najčešće krađa i prosjačenja); žene i djevojke koje su vrlo često žrtve spolne eksploatacije, prisilnog/nedozvoljenog braka te radne eksploatacije; raseljene osobe koje su prisiljene napustiti svoje domove zbog sukoba, progona, prirodnih katastrofa ili nepovoljnih ekonomskih prilika također su u povećanom riziku da postanu žrtvama trgovanja ljudima, osobito ukoliko su u stranoj državi u kojoj borave bez odgovarajućeg zakonskog statusa ili bez dokumenata te su sklonije izrabljivanju budući poradi straha od deportacije ne prijavljuju počinitelje; osobe koje su društveno isključene, uključujući beskućnike, osobe s mentalnim ili tjelesnim invaliditetom te osobe koje žive u siromaštvu, također predstavljaju ranjivu skupinu poradi nedostatka društvene podrške i ekonomskih

resursa; osobe s invaliditetom također mogu biti žrtve različitih oblika zlostavljanja i eksploatacije zbog svoje ovisnosti o drugima ili zbog predrasuda koje često prate invaliditet i dr.

Kao posebnu ranjivu skupinu ističemo i djecu koja bježe iz ustanova, odnosno udaljuju se iz roditeljskog doma, iz kojeg razloga policijski službenici za mladež po njihovom pronalasku, s posebnom pozornošću utvrđuju okolnosti nestanka djeteta i mogućnosti da je tijekom bijega postalo žrtvom kaznenog djela. Nadalje, svjesni činjenice da rani ulazak djevojčica u bračnu zajednicu nosi i rizik za uspostavljanje ropskog ili njemu sličnog odnosa nad djevojčicom, njezinog prisilnog rada ili služenja, spolnog iskorištavanja, prostitucije ili drugih kažnjivih radnji, kod provođenja kriminalističkih istraživanja zbog osnova sumnje u počinjenje kaznenog djela omogućavanje izvanbračnog života s djetetom posebna se pozornost usmjerava i na navedene okolnosti.

Republika Hrvatska u postupku je donošenja novog Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje do 2030. godine te pripadajućeg Akcijskog plana za razdoblje od 2024. do 2026. godine. Novim Nacionalnim planom definirani su posebni ciljevi u vezi sa suzbijanjem trgovanja ljudima u Republici Hrvatskoj radi nadogradnje već uspostavljenog referalnog sustava suzbijanja trgovanja ljudima te prilagodbe novim trendovima trgovanja ljudima. Pri definiranju ciljeva, mjera i aktivnosti vodilo se računa o ključnim točkama Strategije Europske Unije o borbi protiv trgovanja ljudima iz 2021. godine, kao i o preporukama Skupine stručnjaka Vijeća Europe za borbu protiv trgovanja ljudima (GRETA) i preporukama američkog State Department-a, pa su tako kao ciljevi definirani „Prevenција trgovanja ljudima“, „Unapređenje sustava identifikacije, pomoći i zaštite žrtava trgovanja ljudima“ i „Unapređenje suradnje na regionalnoj i međunarodnoj razini“. Za kategorije/skupine ljudi koji su prepoznate kao rizične planirane su aktivnosti u novom Nacionalnom planu kojima će se:

- posebice senzibilizirati i informirati javnost o novim pojavnim oblicima vrbovanja putem interneta i novim vrstama eksploatacije, s posebnim naglaskom na žene i djecu;
- sva tijela uključena u nacionalni referalni sustav senzibilizirati u smjeru izbjegavanja ponovne viktimizacije i stigmatizacije žrtve;
- migrante, azilante, osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita i ostale ranjive skupine informirati o trgovanju ljudima;
- razviti javno-privatne inicijative s tvrtkama u visokorizičnim sektorima i okruženju;
- unaprijediti alati za praćenje trgovanja ljudima;
- unaprijediti postojeći normativni okvir s ciljem zaštite žrtava trgovanja ljudima, otkrivanja, procesuiranja i odgovarajućeg sankcioniranja počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima;
- ojačati sustav identifikacije žrtava trgovanja ljudima;
- osnažiti mobilni timovi;
- pratiti postupak otkrivanja, procesuiranja i sankcioniranja kaznenog djela trgovanja ljudima i srodnih kaznenih djela;
- pružiti pomoć i zaštita žrtvama trgovanja ljudima;
- izraditi edukativni materijali namijenjeni policijskim službenicima, državnim odvjetnicima i sucima te kojima će se kontinuirano usavršavati ciljne skupine na temu trgovanja ljudima (policijski službenici, sudci, državni odvjetnici, pripadnici oružanih snaga, diplomatsko – konzularno osoblje, djelatnici Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, predstavnici organizacija civilnog društava i radnici u ustanovama socijalne i zdravstvene skrbi.

Na području Republike Hrvatske, prema geografskom položaju, ne možemo posebno izdvojiti određena područja koja bi se mogla smatrati posebno izloženima pojavnosti kaznenih djela povezanih s trgovanjem ljudima, iako možemo navesti kako se ova vrsta kaznenih djela najviše prijavljuje u područjima većih gradova (Zagreb, Rijeka, Split). Razlozi toga mogu biti povezani s gustoćom stanovništva, samom povećanom broju počinjenih i prijavljenih kaznenih djela, ali i boljom senzibiliziranosti policije i građana u odnosu na navedenu problematiku.

Kao gospodarske sektore za koje bi mogli navesti da su posebno izloženi pojavnosti trgovanja ljudima možemo izdvojiti rad u domaćinstvu i služenje, eksploatacija na gospodarskim imanjima trgovaca

ljudima, dok se posebna pozornost, sukladno uočenoj problematici i međunarodnim trendovima, posvećuje poslovima oko njege osoba i održavanja domaćinstva, domovima za starije i nemoćne osobe, građevinskim djelatnostima i gradilištima, transportnim djelatnostima, poljoprivrednim obrtima, salonima za njegu tijela i uljepšavanje, ručnim auto-praonicama, hotelima, restoranima, odlagalištima glomaznog otpada i dr.

2. Koje se konkretne mjere poduzimaju kako bi se smanjila izloženost djece trgovanju ljudima putem stvaranja zaštićenog okruženja za djecu? Molimo da nam pružite informacije o ovim područjima:

a. zaštita prava djece od stavova, običaja, ponašanja i praksi koje mogu imati negativan učinak (uključujući dječje, rane i prisilne brakove i nezakonito posvajanje);

Republika Hrvatska ulaže znatne napore usmjerene na podizanje razine svijesti o problemu maloljetničkih brakova, osobito u romskoj zajednici te važnosti prijavljivanja istih nadležnim tijelima. Naime, sukladno važećem Nacionalnom planu za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, te pratećim Akcijskim planovima, Ravnateljstvo policije u suradnji s relevantnim partnerima provodi preventivne aktivnosti koje su usmjerene na unapređenje integracije i poboljšanje životnih uvjeta pripadnika romske nacionalne manjine, a što uključuje i prevenciju rane i/ili prisilne udaje među romskom populacijom. Za potrebe edukacije i senzibilizacije primjenjuje se edukativno-dokumentarni film „Udaj se kad si spremna“ koji je izradilo Ravnateljstvo policije u suradnji s Udrugom žena Romkinja „Romsko srce“ te uz financijsku podršku Europske unije. Film govori o problemu rane udaje djevojčica Romkinja između 9 i 15 godina starosti te samim time ima za cilj sprječavanje kaznenih djela na njihovu štetu uključujući kaznena djela trgovanja ljudima te kaznena djela seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece.⁵ Osim preventivnih aktivnosti koje su usmjerene na pripadnike romske nacionalne manjine, navedeni film se koristi i s ciljem senzibiliziranja stručne i šire javnosti na navedenu temu i to kroz organizaciju javnih tribina, debata, radionica i javnih manifestacija povodom obilježavanja tematskih dana.

Također, provodi se i preventivni projekt „Imam izbor“ koji Ravnateljstvo policije u suradnji s nadležnim policijskim upravama te odgojno-obrazovnim ustanovama i drugim partnerima, provodi s ciljem osnaživanja socijalne uključenosti manjinskih društvenih skupina u zajednicu te s posebnim naglaskom na senzibilizaciju i osnaživanje maloljetnih djevojaka romske populacije kako ne bi postale žrtvama kaznenih djela, između ostalog kaznenog djela trgovanja ljudima te kaznenih djela s elementima seksualnog iskorištavanja ili zlostavljanja. Nadalje, naglašavamo da se kriminalistička istraživanja kažnjivih radnji na štetu djece provode cjelovito s ciljem utvrđivanja okolnosti koje upućuju da bi se u konkretnom slučaju moglo raditi o kaznenom djelu povezanim s trgovanjem ljudima, posebice pritom imajući u vidu činjenice koje upućuju na stupanje u brak djece niže kronološke dobi, zajednički suživot – izvanbračnu zajednicu maloljetne osobe, trudnoće maloljetnih osoba i sl.

Isto tako, ravnatelj Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, u svojstvu nacionalnog koordinatora, ove je godine u sklopu pilot projekta građanskog odgoja i obrazovanja ugostio učenike i učenice Osnovne škole Ivana Meštrovića. Cilj posjeta osnovnoškolaca je upoznavanje s različitim temama iz zaštite i promicanja ljudskih prava kao i upoznavanje djece i mladih s fenomenom trgovanja ljudima na način primjeren dječjem uzrastu. Među brojnim aktivnostima, potrebno je istaknuti kako je nacionalni koordinator za suzbijanje trgovanja ljudima sudjelovao na Kongresu mladih Romkinja i Roma u Medulinu od 22. do 24. rujna 2023. godine, gdje je kroz brojne primjere skrenuo pažnju na

⁵ Navedeni preventivno-edukativni video materijal dostupan je na poveznici: <https://www.youtube.com/watch?v=ZNUb-X3tMHQ>.

niz opasnosti za mlade s kojima se susreće kao nacionalni koordinator za trgovanje ljudima Republike Hrvatske.

b. razvijanje dječjih životnih vještina (uključujući medijsku pismenost i vještine sigurnog korištenja interneta), znanja i sudjelovanja;

U Republici Hrvatskoj u okviru kurikulumuma međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje⁶, obavezne za sve razine i programe obrazovanja (sve učenike osnovnih i srednjih škola), predviđeno je poučavanje učenika vezano za prevenciju trgovanja ljudima. Jednako tako medijsku pismenost učenici razvijaju u nizu nastavnih predmeta i međupredmetnih tema u osnovnim i srednjim školama, poput Hrvatskog jezika, Informatike, Matematike te međupredmetnih tema Uporaba Informacijske i komunikacijske tehnologije, Osobnog i socijalnog razvoja. Njome razvijaju kritičko mišljenje i vrednovanje jer je među svim informacijama važno prepoznati one koje su provjerene i točne. Predmetno područje Kultura i mediji obuhvaća kritički odnos prema medijskim porukama, razumijevanje utjecaja medija i njihovih poruka na društvo i pojedinca; stvaranje medijskih poruka i njihovo odgovorno odašiljanje.

Također, Centar za sigurniji Internet Hrvatska, osim vođenja besplatne savjetodavne linije Helpline te obrasca za prijavu neprimjerenog sadržaja Hotline, što su univerzalne aktivnosti u svim državama članicama međunarodne organizacije Insafe, vodi i Centar za informiranje i podršku koji djeluje u sklopu Centra za sigurniji Internet. Centar za informiranje i podršku ima primarnu ulogu u senzibiliziranju i informiranju javnosti o mogućnostima zloupotrebe suvremenih tehnologija kao i o načinima zaštite na internetu. Jedna od aktivnosti Centra za informiranje i podršku jest razvijanje vještina sigurnog i odgovornog korištenja interneta i modernih tehnologija kao i znanja o istima kroz radionice namijenjene djeci i mladima u osnovnim i srednjim školama diljem Republike Hrvatske. Radionicama se obuhvaćaju teme prepoznavanja seksualnog uznemiravanja na internetu (sekstinga, distribucija neprimjerenog sadržaja, razlikovanje flertanja od uznemiravanja i slično) kao i vrlo važne teme pristanka i osobnog osjećaja koji se javljaju prilikom sudjelovanja u različitim aktivnostima online, a koji mogu determinirati da li je određena aktivnost uznemiravanje ili nije, ovisno o uzrastu.

c. uspostava sustava praćenja i prijavljivanja slučajeva zlostavljanja;

Ključ prevencije nasilja u školama i društvu je u učinkovitosti programa koji su, uz teorijsku osnovu, raznovrsne načine rada i razvojnu primjerenost usmjereni na čimbenike rizika i na razvoj socijalnih vještina u djece i mladih te na oblikovanje njihovih stajališta i vrijednosti. Važno ih je uputiti da prepoznaju potencijalno opasne situacije te da se koriste učinkovitim strategijama reagiranja da zaštite sebe, daju potporu vršnjacima, članovima obitelji te ostalim članovima društva i za pomoć se obrate odraslim osobama od povjerenja. Iskustva iz odgojno-obrazovne prakse potvrđuju da stručni suradnici najčešće posreduju i interveniraju prilikom pojave nasilja pa dobivaju saznanja i o slučajevima nasilja u obitelji bilo da im se osoba koja je žrtva nasilja izravno obraća ili im informaciju netko posredno prenese. Postoji niz znakova kojima već predškolska djeca, odnosno učenici upozoravaju na nepovoljne obiteljske odnose te se odgojitelji, učitelji, nastavnici i stručni suradnici u odgojno-obrazovnim ustanovama kontinuirano stručno usavršavaju za prepoznavanje i postupanje u slučaju pojave raznih vrsta nasilja. Ponajprije sa zadaćom da se zaštite prava, sigurnost i zdravlje djece i mladih 2013. godine donesen je Pravilnik o načinu postupanja odgojno-obrazovnih radnika školskih ustanova u poduzimanju mjera zaštite prava učenika te prijave svakog kršenja tih prava nadležnim tijelima. Postoje zakonske obveze djelatnika kojih se trebaju pridržavati na osnovi Protokola o postupanju u slučaju određenih vrsta nasilja, kao i evidentiranja putem web Obrasca za evidenciju

⁶ https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_217.html

o pojedinačnom slučaju nasilja Ministarstva znanosti i obrazovanja. Školski programi prevencije podrazumijevaju strategije kako bi se kvalitetnije povezali roditelji i škola, ali i druge institucije u društvenoj zajednici budući da je sveobuhvatna suradnja svih dionika i usklađeno djelovanje uvjet djelotvornog rada. Značajno je koordinirano djelovanje između škole, roditelja i učenika, kao i svih nadležnih tijela, stručnih institucija te organizacija civilnog društva kako bi se smanjila pojavnost neprihvatljivih ponašanja u školama i cijelom društvu.

Nadalje, putem aplikacije Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske pod nazivom „Red Button“ (<https://redbutton.gov.hr/online-prijava/7>) moguće je prijaviti svaku vrstu zlostavljanja, a svaka prijava je anonimna, ukoliko prijavitelj tako želi. Prijavu može podnijeti svaka osoba, kao i same žrtve kaznenih djela, punoljetne ili maloljetne. Po prijavi se postupa odmah s ciljem utvrđivanja identiteta žrtve, pružanja pomoći, podrške i zaštite žrtve, kvalifikacije kaznenog djela te pronalaska i procesuiranja počinitelja.

Osim navedenoga, svaka sumnja na kažnjive radnje može se prijaviti i pozivom na broj 192, putem elektroničke pošte na policija@mup.hr ili adrese e-pošte regionalnih policijskih uprava (<https://policija.gov.hr/policijske-uprave/104>) i osobno dolaskom u najbližu policijsku postaju/upravu. Također se kazneno djelo ili sumnja na počinjenje kažnjivih radnji može prijaviti i putem aplikacije za e-dojave sumnjivih događaja <https://policija.gov.hr/aplikacije-za-e-dojave-sumnjivih-dogadjaja/172>. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske sve dojave građana evidentira u Informacijskom sustavu, po istima postupa, te unosi rezultat utvrđenog, neovisno o tome radi li se o utvrđenim kažnjivim radnjama ili ne.

Također, u kolovozu 2018. godine Vlada Republike Hrvatske donijela je Protokol o postupanju prema djeci bez pratnje. Protokol, između ostaloga, sadrži i priloge poput obrasca početne procjene potreba djeteta bez pratnje, shematskog prikaza procjena potreba djeteta bez pratnje, shematskog prikaza i zakonodavnog okvira postupanja u slučaju sumnje i identifikacije djeteta kao žrtve trgovanja ljudima, adresar sudionika u postupanju prema djeci bez pratnje te obrazac zahtjeva za odobravanje besplatne pravne pomoći, a koji služe kao praktični alati u postupanju prema djeci bez pratnje. Protokol obvezuje sve relevantne aktere u sustavu zaštite djece bez pratnje, poput socijalnih radnika, posebnih skrbnika, policijskih službenika, školskih djelatnika, liječnika, kao i mnogih drugih, na postupanje u skladu s Protokolom vodeći se uvijek najboljim interesom djeteta.

Nakon identifikacije djeteta bez pratnje slijedi uvodni razgovor i prikupljanje podataka o djetetu, odnosno tzv. početna procjena potreba djeteta bez pratnje koja se provodi popunjavanjem obrasca koji se nalazi u Protokolu kao Prilog 1., a podrazumijeva procjenu djetetovih potreba te vrstu i stupanj rizika pomoću dostupnih metoda procjene. Također, određeno je da je potrebno pratiti indikatore rizika koji bi mogli pokazati je li se radi o potencijalnoj žrtvi trgovanja ljudima te je u slučaju opravdane sumnje policijski službenik obavezan pokrenuti postupak nacionalnog referalnog mehanizma za slučajevne identifikacije žrtava trgovanja ljudima.

Djeca bez pratnje, koja nisu zatražila međunarodnu zaštitu, reguliraju svoj status i ostvaruju prava, sukladno Zakonu o strancima. Kada se radi o osobi koja je prepoznata kao žrtva trgovanja ljudima te ima odobren privremeni boravak, takva osoba stječe pravo na siguran smještaj, zdravstvenu zaštitu, novčanu pomoć, obrazovanje i rad sukladno Zakonu o strancima. Ukoliko se tijekom postupka odobrenja međunarodne zaštite ocijeni da se radi o djetetu žrtvi trgovanja ljudima o navedenom se obavještava nadležno tijelo Ravnateljstva policije.

d. pružanje izobrazbe osobama čiji je posao skrb o djeci, zakonskim skrbnicima, obrazovnim djelatnicima;

Agencija za odgoj i obrazovanje u suradnji s Hrvatskim Crvenim križem redovito i kontinuirano, u okviru svoga djelovanja, provodi edukacije na temu prevencije trgovanja ljudima za stručne djelatnike u obrazovnim sustavu. Navedene edukacije namijenjene su djelatnicima u predškolskim i školskim ustanovama. Osim navedenih redovitih edukacija, Agencija za odgoj i obrazovanje tijekom 2023. godine organizirala je stručna usavršavanja na temu međupredmetnog i suradničkog planiranja međupredmetnih tema te su kaskadnim sustavom stručnog usavršavanja diseminirani koncepti međupredmetnog i suradničkog planiranja na učitelje/nastavnike svih predmeta na školskim i županijskim razinama županijskih stručnih vijeća. Na državnoj i međužupanijskoj razini organizirana su stručna usavršavanja za suvremene modele i metode učenja i poučavanja iz Građanskog odgoja i obrazovanja te tema iz nacionalnih programa za čiju je provedbu zadužena Agencija za odgoj i obrazovanje. Stručni skupovi organiziraju se redovito svake godine za odgojitelje u predškolskom odgoju i obrazovanju te za odgojno obrazovne djelatnike koji rade u osnovnim i srednjim školama.

A Od stručnih skupova u 2023. potrebno je istaknuti: Prevencija trgovanja ljudima i migracije, prezentiranje projekta "Kutić humanosti" i programa HCK "Sigurnije škole i vrtići", 13. 4. 2023., online, 311 sudionika

- Međužupanijski stručni skup: Migracije i integracija osoba pod međunarodnom zaštitom; Prevencija trgovanja ljudima; Ravnopravnost spolova; Prezentiranje programa: Sigurnije škole i vrtići i Interdisciplinarnе terenske nastave u Edukacijskom centru HCK; za Karlovačku i Sisačko-moslavačku županiju, 12. travnja 2023., online, 111 sudionika
- Migracije i integracija osoba pod međunarodnom zaštitom; Prevencija trgovanja ljudima; Ravnopravnost spolova; Prezentiranje programa: Sigurnije škole i vrtići i Interdisciplinarnе terenske nastave u Edukacijskom centru HCK; za Požeško-slavonsku u Brodsko-posavsku županiju, online, 11. listopada 2023., 82 sudionika
- Županijsko stručno vijeće Varaždinske županije za GOO u povezanosti s ostalim MPT; Teme: Migracije – promocija tolerancije, kulture nenasilja i mira, Prevencija trgovanja ljudima, Erasmus+ contribution to European civic participation, 4. 1. 2023., Varaždin, 39 sudionika

Za razvijanje kompetencija – znanja, vještina i stavova kod učenika, nastavnica i učenica stoje na raspolaganju sljedeći nastavni materijali i preporučene metode rada:

- Vježbaj oprez smanji rizik. Radna bilježnica za učenike od 1. do 8. razreda osnovne škole (2007) MZOŠ, Zagreb.
- Sigurni koraci. Radna bilježnica za rad na prevenciji trgovanja ljudima, MZOŠ, Zagreb, 2007.
- Pomozi medi Jurici na putu do škole (2007), Hrvatski crveni križ, Zagreb
- Neću biti rob(a)1 (2007.), Hrvatski Crveni križ, Zagreb
- Neću biti rob(a)2, (2008.) Hrvatski Crveni križ, Zagreb
- Mišica Milica (2009.), Hrvatski Crveni križ, Zagreb
- Trgovanje ljudima u Republici Hrvatskoj: Procjena situacije s posebnim osvrtom na radno iskorištavanje (2010.) Međunarodni centar za razvoj migracijske politike (ICMPD)
- Hrvatski Crveni križ objavio je 2017. godine priručnik U čemu je razlika ako sam različit za nastavnice, stručne suradnike i volontere koji je odobren 2018. godine kao pomoćno nastavno sredstvo za Građanski odgoj i obrazovanje za sve vrste srednjih škola od 1 do 4. razreda. U priručniku se obrađuje tema Trgovanja ljudima koje se prepoznaje kao dodani rizik migriranja.

Preporučene metode rada: razvoj komunikacijskih vještina, metoda igre uloga, simulacije, korištenje likova iz literature (Pinokio), učeničko istraživanje o trgovanju ljudima – prikupljanje podataka u medijima, na internetu, od službi Hrvatskog Crvenoga križa te Ministarstva unutarnjih poslova – sastavljanje upitnika, intervjuiranje, prikazivanje filmova o trgovanju ljudima, itd.

Također održavaju se stručni skupove na temu medijske pismenosti koji obuhvaćaju i teme vezane za vještine sigurnog korištenja interneta i druge kompetencije:

- Digitalna ovisnost, 14. 4. 2023., Šibenik i online (hibridno), 169 sudionika
- Kibernetička sigurnost, 14. 4. 2023., na mreži, 273 sudionika
- Kibernetička sigurnost – 2023., 31. 8. 2023., na mreži, 1363 sudionika
- Razvoj medijske i kulturalne pismenosti u nastavi hrvatskoga jezika, 23. 2. 2023., Osnovna škola Tituša Brezovačkog, Zagreb, 69 sudionika
- Medijska pismenost i odgoj za kritičko mišljenje, 12. 10. 2023., Lipik, 76 sudionika
- Državni stručni skup za nastavnike filozofije, logike i etike: "Suvremeni pristupi temama i metodologiji nastave filozofije" Jedna od tema: Kritičko mišljenje i medijska manipulacija. 20. i 21. veljače 2023. u Zagrebu uz mogućnost online praćenja, 121 sudionik
- Županijsko stručno vijeće za GOO u korelaciji s MPT za OŠ Krapinsko-zagorske županije, Medijska pismenost; kompetencije učitelja i komunikacijski kanal prema učenicima, Dražen Hoffman, Implementacija medijske pismenosti u radu knjižničara, Osnovna škola Ludina, Sveti Križ Začretje, 28 sudionika
- Županijsko-stručno vijeće za Građanski odgoj i obrazovanje Osječko-baranjske županije; Tema : Informacijski i medijski prostor; 29. 8. 2023.; Osijek; 8 sudionika
- Županijsko stručno vijeće za Građanski odgoj i obrazovanje u korelaciji s međupredmetnim temama za osnovne škole Osječko-baranjske županije: Društvena dimenzija; Informacije i medijski prostor, Sudbena vlast u demokratskom društvu i pravna pismenost učenika građanina – izvješće s državnog stručnog skupa, 29. 8. 2023., Osijek, Ugostiteljsko-turistička škola, 11 sudionika
- Županijsko stručno vijeće građanskog odgoja i obrazovanja u povezanosti s drugim međupredmetnim temama u osnovnim školama Krapinsko – zagorske županije; Teme: Dezinformacije i kritičko čitanje medijskog sadržaja - Vrste medija, Što nas čini podložnima dezinformacijama?, Kako prepoznati lažne vijesti?, 3. 4. 2023., Tuhelj, 13 sudionika.

Novim Nacionalnim planom za suzbijanje trgovanja ljudima, za razdoblje do 2030. godine, odnosno pripadajućim Akcijskim planom, planirano je obrazovanja stručnih radnika ustanova socijalne skrbi te zdravstvenih koordinatora i predstavnika organizacija civilnog društva na području pružanja pomoći i zaštite žrtava trgovanja ljudima.

Ministarstvo unutarnjih poslova i Hrvatski Crveni križi održavaju redovite treninge zaposlenim u prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite, kako bi se osigurala osjetljivost djelatnika na indikatore koji upućuju na trgovanje ljudima među djecom i odraslima.

e. pristup obrazovanju i zdravstvenoj skrbi za izloženu djecu, osobito za pripadnike manjinskih skupina, djecu migrante bez pratnje i djecu radnika migranata;

Vezano za pripadnike manjinskih skupina odnosno pripadnike romske nacionalne manjine aktivnosti koje se odvijaju odnose se na uključivanje djece i učenika u sustav odgoja i obrazovanja, od najranije dobi preko osnovnoškolskog obrazovanja te zadržavanja u sustavu do srednjoškolskog te visokog obrazovanja. Kako bi se olakšao pristup obrazovanju provodi se niz mjera za djecu i učenike pripadnike romske nacionalne manjine (primjerice sufinanciranje roditeljskog udjela u ekonomskoj cijeni predškolskog odgoja/vrtića te programa predškole, osiguravanje učenja hrvatskog jezika, produženog boravka, izvanučioničke nastave te ljetne škole kao i sl.). Ranjivost djece i obitelji pripadnika romske nacionalne manjine, prepoznata je i u nacionalnim planovima i preporukama međunarodnih dokumenata.

Sve navedene mjere doprinose uključivanju, ali i zadržavanju u odgojno-obrazovnom sustavu. Iz godišnjih izvješća o provedbi mjera te pripadajućih aktivnosti vidljivo je kako aktivnosti koje se

provode odgovaraju potrebi osiguravanja pristupa kvalitetnom i uključivom obrazovnom sustavu u ranoj dječjoj dobi koje cilja na smanjenje početnih nejednakosti, eliminiranje diskriminacije, redukciju izazova s kojima se susreću djeca iz ranjivih društvenih skupina te promicanje emocionalnog, socijalnog, psihološkog i fizičkog razvoja sve djece te je vidljivo postizanje značajnih pozitivnih pomaka na području odgoja i obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine. Socijalni, ekonomski i kulturološki čimbenici prisutni u životima djece/učenika pripadnika romske nacionalne manjine zahtijevaju kao i kod ostalih ranjivih društvenih skupina uvažavanje njihove posebnosti te osiguravanje razumne prilagodbe dajući im naizgled prednost pred ostalim učenicima, a suštinski izjednačavajući njihove mogućnosti za razvoj pune osobnosti i obrazovnog potencijala. Slijedom toga, a kako bi se potaknulo uključivanje djece/učenika pripadnika romske nacionalne manjine te spriječilo rano napuštanje školovanja osim osiguravanja učenja hrvatskoga jezika učenicima koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik, produženog boravka, škole u prirodi/izvanučioničke nastave, maturalnih putovanja, ljetnih škola i izvannastavnih aktivnosti učenici romske nacionalne manjine ostvaruju i dodatne bodove pri upisu u srednju školu.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja potpisnik je Protokola o integraciji/reintegraciji žrtava trgovanja ljudima. Protokol je stupio na snagu 1. travnja 2019. te je u njega ugrađeno poglavlje Obrazovanje, prekvalifikacija i dokvalifikacija gdje se u članku 9. propisuje: „Žrtvi trgovanja ljudima će se sukladno zakonskim uvjetima osigurati uključivanje u osnovnoškolsko, srednjoškolsko i/ili visokoškolsko obrazovanje“. Žrtvama starijima od 15 godina života koje nemaju završeno osnovnoškolsko obrazovanje omogućit će se uključivanje i nastavak osnovnoškolskog obrazovanja, sukladno uvjetima koje osigurava ministarstvo nadležno za obrazovanje. Žrtvi stranom državljaninu omogućit će se uključivanje u srednjoškolsko obrazovanje na temelju zakonskih i podzakonskih akata ministarstva nadležnog za obrazovanje. Financiranje troškova pohađanja osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja iz stavka 1. i stavka 2. ovog članka osigurat će ministarstvo nadležno za obrazovanje.

f. evidencija rođenja za svu djecu rođenu u zemlji.

Dijete rođeno u zdravstvenoj ustanovi matičaru prijavljuje ta ustanova pismeno. Za dijete rođeno izvan zdravstvene ustanove prijavu može podnijeti: otac djeteta, osoba u čijem je stanu dijete rođeno, majka kada za to bude sposobna, babica ili liječnik koji je sudjelovao u porodu, osoba koja je saznala za rođenje djeteta. Kod prijave rođenja djeteta izvan zdravstvene ustanove, prilikom prijave matičaru predočuje se medicinska dokumentacija o porodu ili dokaz o majčinstvu. Rok za prijavu činjenice rođenja od strane zdravstvene ustanove ili osobe koja ima saznanja o porodu je 15 dana od rođenja djeteta.

3. Koje se mjere poduzimaju u vašoj zemlji kako bi se odgovorilo na problem izloženosti koji je povezan s rodnom dimenzijom trgovanja ljudima?

Republika Hrvatska prepoznala je žene i djevojčice kao izrazito ranjivu skupinu u pogledu trgovanja ljudima s obzirom na statističke podatke. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske u suradnju s Uredom Ujedinjenih naroda za drogu i kriminal (UNODC), Ministarstvom Europe i vanjskih poslova Republike Francuske, Ministarstvom vanjskih poslova Kraljevine Švedske i Organizacijom za europsku sigurnost i suradnju (OSCE) organiziralo je dvodnevnu međunarodnu konferenciju pod nazivom „Poboljšanje reakcije na trgovanje ljudima radi seksualnog iskorištavanja, posebno žena i djevojčica, borbom protiv potražnje u Jugoistočnoj Europi“ u proljeće 2022. godine i 2023. godine. Navedena konferencije organiziraju se s ciljem jačanja zajedničke suradnje zemalja Jugoistočne Europe u suzbijanju seksualnog iskorištavanja, osobito žena i djevojčica, ali i s ciljem osvještavanja svih dionika sustava na izazove i probleme ove vrste trgovanja ljudima. Također, nacionalni koordinatori, kroz svoju aktivnu participaciju u neformalnoj mreži nacionalnih koordinatori Jugoistočne Europe redovito ukazuje na problem rodne dimenzije trgovanja ljudima, također potičući razmjenu dobrih praksi između zemalja Jugoistočne Europe.

U u sklopu ESF Projekta „Uključivanje Roma – Ispunjavanje preduvjeta za učinkovitu provedbu politika usmjerenih na nacionalne manjine – FAZA I“ Ured je snimio i široko distribuirao dokumentarni film o uspješnim mladim Romkinjama „Svoje“, koji prikazuje Romkinje izvan uobičajenih stereotipa i tradicionalnih rodnih uloga. Film je prikazan na nacionalnoj televiziji i sada je dostupan na Youtube kanalu Ureda na hrvatskom i engleskom jeziku. Ova i srodne aktivnosti imale su za cilj potaknuti mlade Romkinje da se uključe u obrazovanje i druga područja te razbijanje stereotipa i predrasuda o Romkinjama među većinskim stanovništvom, što svakako doprinosi na osvještavanju i osamostaljivanju mladih Romkinja čime se umanjuje i mogućnost da iste budu izložene bilo kojem obliku nasilja pa time i nekim od javnih oblika trgovanja ljudima.

Osim toga, prepoznajući važnost zaštite žena i djevojčica, u Nacrtu novog Nacionalnog plana za suzbijanja trgovanja ljudima za razdoblje do 2030. godine posvećen je cijeli poseban cilj prevenciji trgovanja ljudima u sklopu kojeg će se do IV kvartala 2026. godine organizirati i provoditi javne kampanje usmjerene osvještavanju javnosti o fenomenu trgovanja ljudima i kibernetičkoj sigurnosti prvenstveno usmjerenoj na žene i djevojčice kao žrtve trgovanja ljudima.

4. Koje se konkretne mjere poduzimaju kako bi se smanjila izloženost trgovanju ljudima za pripadnike manjina koje se nalaze u nepovoljnom položaju? Molimo da nam pružite informacije o politikama i mjerama u ovim područjima:

a. istraživanje;

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je od ožujka 2019. do rujna 2022. godine provodio projekt „Uključivanje Roma – Ispunjavanje preduvjeta za učinkovitu provedbu politika usmjerenih na nacionalne manjine – FAZA I“ koji je sufinanciran iz Europskog socijalnog fonda. Kroz projekt je provedena daljnja analiza ranije prikupljenih podataka koji su se zajedno s preporukama za relevantne javne politike objavile u 5 sektorskih publikacija koje su i javno prezentirane:

1. Uključivanje Roma u hrvatsko društvo – žene, mladi i djeca
2. Uključivanje Roma u hrvatsko društvo – identitet, socijalna distanca i iskustvo diskriminacije
3. Uključivanje Roma u hrvatsko društvo – obrazovanje i zapošljavanje
4. Uključivanje Roma u hrvatsko društvo – prostorno uređenje, stanovanje i zaštita okoliša
5. Uključivanje Roma u hrvatsko društvo – zdravstvena zaštita i socijalna skrb

b. informativne kampanje, kampanje namijenjene podizanju svijesti i obrazovanju;

Napominjemo da uz ranije spomenuti preventivno-edukativni projekt „**Imam izbor**“ koji je usmjeren na osnaživanja socijalne uključenosti manjinskih društvenih skupina u zajednicu s posebnim naglaskom na senzibilizaciju i osnaživanje maloljetnih djevojaka romske populacije kako ne bi postale žrtvama kaznenih djela Ravnateljstvo policije u suradnji s drugim relevantnim dionicima sustavno provodi i preventivnu akciju „**Zajedno**“. Navedena akcija obuhvaća preventivne aktivnosti fokusirane na problematiku trgovanja ljudima s ciljem senzibilizacije, informiranja i edukacije te identifikacije potencijalnih kriminalnih žarišta kako bi se smanjio broj žrtava trgovanja ljudima, posebno se provodi komponenta koja je namijenjena smanjenju potražnje seksualnog iskorištavanja djece i maloljetnika u procesu trgovanja ljudima.

Jednako tako na temu trgovanja ljudima i smanjenja potražnje u kontekstu seksualnog iskorištavanja Ravnateljstvo policije u suradnji s Centrom za edukaciju, savjetovanje i istraživanje-CESI s ciljem podizanja svijesti o ovoj problematici te edukacije učenika završnih razreda srednjih škola prilikom provedbe edukacija koristi preventivno-edukativni video materijal „**Dvije djevojčice**“ na temu suzbijanja trgovanja ljudima, pri čemu je poseban naglasak stavljen na suzbijanje seksualnog

zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja mladih prilikom odlaska u novo mjesto stanovanja (kod zasnivanja radnog odnosa, daljnjeg školovanja i slično).⁷

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je kroz projekt (spomenut u odgovoru pod a) izradio i 4 tematske videografike:

- Videografika za prezentaciju nalaza tematskih publikacija;
- Videografika ovažnosti obrazovanja;
- Videografika opoložaju žena, mladih i djece Roma te
- Videografika kao prezentacija Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine.

c. socijalno-ekonomske inicijative usmjerene na temeljne i strukturalne uzroke;

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina planira niz projekata u okviru Programa Učinkoviti ljudski potencijali 2021.-2027. (JUPI – Jednakost, uključivanje, participacija i integracija Roma) direktno vezanih za romsku nacionalnu manjinu.

Projektom socijalne inovacije JUPI PILOT planirana je uspostava pet centara u zajednici. U centrima su planirane djelatnosti kontinuiranog stručnog rada s romskom zajednicom na razvoju zajednice kao i osiguranje kontinuirane podrške dobrim praksama koje su razvijene tijekom "Treće faze: Testiranja dječjeg jamstva za djecu u Hrvatskoj" (pilot projekt koji je provodio UNICEF Ured Hrvatska u suradnji s Ministarstvom rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike). Glavna svrha centara bit će rad na osnaživanju stanovništva na pet odabраниh lokaliteta, uključujući savjetodavni rad i jačanje osobnih vještina romske populacije, rad na rješavanju problema u zajednici te osiguravanje pravodobne i funkcionalne komunikacije potreba stanovništva lokaliteta ključnim dionicima šire lokalne zajednice (lokalnim i regionalnim samoupravama, javnim ustanovama i sl.) u rješavanju lokalnih poteškoća, rad na unapređenju odnosa između romskog i većinskog stanovništva u široj zajednici. Očekuje se da će spomenuta intervencija, između ostalog, utjecati i na pojavnost i čestinu nasilja nad ženama i nasilja u obitelji na odabranim lokalitetima, a što će također biti evaluirano (na razini pojedinog lokaliteta kao i na razini pilot projekta u cijelosti). Kroz rad centara u zajednici planirano je poboljšanje dostupnosti visoko kvalitetnih i evaluiranih programa podrške roditeljstvu roditeljima u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti poput provedbe programa „Rastimo zajedno“ kao i edukativne aktivnosti na temu reproduktivnog zdravlja žena i djevojaka. Kako bi se omogućila usporedba i praćenje rada pilotiranih centara, osnovni program i metode rada centara bit će izrađene po uzoru na tzv. community centre u razvijenim zemljama EU (poput npr. Nizozemske) ili Ujedinjenog Kraljevstva.

d. obrazovni i strukovni programi te programi zapošljavanja.

U Republici Hrvatskoj Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi svoje redovne aktivnosti kao što su individualno savjetovanje i konzultacije, aktivnosti profesionalnog usmjeravanja sa svim nezaposlenim osobama i uključivanje u mjere aktivne politike zapošljavanja (mjere su usmjerene na poticanje zapošljavanja, poticanje samozapošljavanja, stjecanje prvog radnog iskustva, obrazovanje i osposobljavanje, aktivaciju najteže zapošljivih skupina te očuvanje radnih mjesta i ostanak u zaposlenosti, a sve u skladu s općim ciljem povećanja stope zaposlenosti). Tijekom 2022. godine provedbom mjera aktivne politike zapošljavanja u nadležnosti Zavoda obuhvaćeno ukupno 56.546 korisnika, što je 16,9% više od broja sudionika u 2021. godini kada ih je bilo 48.371. Od ukupnoga broja korisnika mjera njih 25.064 bili su aktivni korisnici iz prethodne godine, a 31.482 korisnika novouključena su tijekom 2022. godine. U cilju povećanja senzibilizacije poslodavaca za zapošljavanje pripadnika osjetljivih skupina, među kojima su i žrtve trgovanja ljudima, predstavnici Hrvatskoga

⁷ Navedeni preventivno-edukativni video materijal dostupan je na poveznici: <https://www.youtube.com/watch?v=GVoyExZz6w0>.

zavoda za zapošljavanje su sudjelovali u različitim aktivnostima koje su uključivale održavanje okruglih stolova, tribina za poslodavce, te prezentacije mjera aktivne politike zapošljavanja, kako na nacionalnoj tako i na regionalnoj razini. U cilju upoznavanja šire javnosti o mogućnostima korištenja poticaja za zapošljavanje i obrazovanje te drugim uslugama Zavoda koje su namijenjene različitim ciljanim skupinama organiziran je redoviti rad s elektroničkim i tiskanim medijima. Sukladno planiranim aktivnostima, u svim područnim službama i uredima Zavoda, imenovani su posebni savjetnici – koordinatori za žrtve trgovanja ljudima, njih ukupno 22. Na taj način unaprjeđuje se rad s tom osjetljivom skupinom pružajući adekvatne i pravovremene usluge. Žrtvama se nastoji olakšati tako da se prijava odvija direktno kod koordinatora u sobi, bez prijave na info-pultu koji prolaze ostale nezaposlene osobe. U svome radu koordinatori primjenjuju principe povjerljivosti te su senzibilizirani za stanje žrtava trgovanja ljudima. U evidenciji Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2022. nije bila prijavljena niti jedna osoba identificirana kao žrtva trgovanja ljudima.

Područni uredi i službe Zavoda kontinuirano provode mjere i aktivnosti pripreme za zapošljavanje u svrhu poticanja zapošljavanja nezaposlenih osoba – žrtava trgovanja ljudima sukladno Nacionalnom planu suzbijanja trgovanja ljudima za razdoblje od 2018. do 2021. godine. Zavod je bio nositelj mjera u području Praćenja postupaka otkrivanja, procesuiranja i sankcioniranja kaznenih djela u vezi s trgovanjem ljudima, u području pomoći i zaštite žrtvama trgovanja i obrazovanja.

U okviru Nacionalnog plana otpornosti i oporavka 2021. – 2026. godine predviđena je uspostava sustava za stjecanje vještina traženih na tržištu rada putem vaučera. Sustavom vaučera financiraju se kraći formalni programi obrazovanja za stjecanje mikrokvalifikacija ili djelomičnih kvalifikacija. Vaučeri se dodjeljuju isključivo za zelene i digitalne programe stjecanja vještina. Za potrebe sustava vaučera predviđen je iznos od 300 milijuna kuna i sudjelovanje 30.000 korisnika do 2026. godine, od čega bi 40% trebali biti pripadnici ranjivih skupina. U obrazovanje kroz navedeni model mogu se uključiti sve nezaposlene i zaposlene osobe koje su navršile petnaest godina života i imaju najmanje završeno osnovno obrazovanje, osim osoba koje su trenutno u sustavu redovnog obrazovanja ili u sustavu visokog obrazovanja i znanosti, te osobe koje su korisnici mirovine prema općem propisu kojim se uređuje mirovinsko osiguranje. Sustav je uspješno uspostavljen 1. travnja 2022. godine. Do 9. studenog 2023. zaprimljeno je ukupno 19.226 zahtjeva za vaučere. Ukupno je odobreno 14.900 vaučera.

Vežano uz poticanje obrazovanja djece i mladih pripadnika romske nacionalne manjine, s naglaskom na obrazovanje Romkinja, u sklopu ESF Projekta „Uključivanje Roma – Ispunjavanje preduvjeta za učinkovitu provedbu politika usmjerenih na nacionalne manjine – FAZA I“ održano je ukupno 7 regionalnih okruglih stolova na temu odgoja i obrazovanja Roma na kojem su sudjelovali predstavnici tijela državne uprave, jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, predstavnici i članovi vijeća romske nacionalne manjine te predstavnici javnih ustanova, organizacija civilnog društva i drugi zainteresirani dionici. Cilj okruglih stolova je bio uputiti na potrebu sinergijskog djelovanja svih dionika i pojačanih napora upravo u području obrazovanja kao ključnog preduvjeta za uključivanje u tržište rada, ekonomsku emancipaciju te ravnopravno uključivanje pripadnika romske nacionalne manjine u društveni život šire zajednice.

Na okruglim stolovima bilo je riječi o trenutnoj razini uključenosti pripadnika romske nacionalne manjine u predškolski odgoj i obrazovanje te osnovno i srednjoškolsko obrazovanje, kao i o strateškim mjerama kojima se potiče njihovo sudjelovanje u odgojno-obrazovnom sustavu na svim razinama. Posebno se govorilo o primjerima dobre prakse u inozemstvu, kao i o modelima financijske potpore koju pružaju međunarodne organizacije.

Održano je i 6 diskusija na temu važnosti obrazovanja s roditeljima pripadnicima romske nacionalne manjine. Cilj diskusija bio je podizanje razine informiranosti roditelja o važnosti obrazovanja za ukupne

životne ishode pojedinca te o pravima i pogodnostima u odgojno-obrazovnom sustavu za djecu pripadnike romske nacionalne manjine. Roditelji, pripadnici romske nacionalne manjine, dobili su niz vrlo korisnih informacija i savjeta, promišljali su o važnosti odgoja i obrazovanja u životu svakog pojedinca kao i u stvaranju bolje budućnosti za svoju obitelj. Isto tako, održano je 6 radionica za djecu pripadnike romske nacionalne manjine predškolske dobi s ciljem većeg uključivanja romske djece u sustav predškolskog odgoja i obrazovanja. Aktivnosti kreativnih radionica su usmjerene na pobuđivanje interesa kod djece za pohađanje vrtića nudeći im raznolike odgojno obrazovne sadržaje koji se provode u sustavu predškolskog odgoja. Aktivnosti u radionici prilagođavale su se interesima i potrebama uključene djece te su poticale cjelovit razvoj i učenje kroz igru. Većina djece i roditelja iskazuje zadovoljstvo i želju da se radionica ponovi.

Uz to, održano je 6 radionica za djecu osnovnoškolske dobi o važnosti obrazovanja. Sudionici su bili učenici od 5. do 8. razreda osnovne škole. Ovim radionicama namijenjenim djeci romske nacionalnosti osnovnoškolskog uzrasta željeli smo potaknuti, motivirati, informirati i kreirati pozitivan stav i raspoloženje prema obrazovanju općenito te prema daljnjem obrazovnom procesu koji slijedi nakon osnovne škole – srednjoškolsko obrazovanje, fakultet i drugo. Isto tako, održana su 3 treninga i 1 seminar za mlade Romkinje i Rome. Sudionici su učili o ljudskim pravima, suzbijanju diskriminacije te antiromskom rasizmu i diskriminaciji. U diskusiji su potom iznosili vlastita iskustva diskriminacije i nejednakosti s kojima su se susretali, u mnogim područjima života. Sudionici su se kroz rad u grupama upoznali sa sadržajem nacionalne politike za Rome te su primjenjujući stečeno znanje, razmišljali o mogućnostima praćenja i zagovaranja provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma na lokalnoj razini. Analiza evaluacijskih upitnika, koje su sudionici popunili na kraju treninga, pokazala je izuzetno visoko zadovoljstvo sudionika. Treninzi su bili prilika za umrežavanje mladih pripadnika/ca romske nacionalne manjine iz cijele Hrvatske te, uz vodstvo i podršku kvalificiranih voditelja, prilika za razmjenu iskustava i planiranje zajedničkog djelovanja u cilju poboljšanja položaja romske nacionalne manjine u lokalnim zajednicama te na nacionalnoj razini.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina putem Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine u okviru svojih zadaća redovno odobrava sredstva temeljem Kriterija za utvrđivanje financijske pomoći za poboljšanje uvjeta i kvalitete života pripadnika romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, a kojima se osiguravaju sredstva za školovanje pripadnika romske nacionalne manjine koji školovanje nisu završili u sklopu redovnog sustava školstva.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja sufinancira program predškole za pripadnike romske nacionalne manjine. U Državnom proračunu osiguravaju se sredstva za plaćanje odgajatelja, didaktike te prehranu djece. U slučaju da ne postoje prostorni uvjeti u predškolskoj ustanovi program predškole organizira se u osnovnim školama. Praćenje i vrednovanje ostvarivanja ciljeva i zadataka uključivanja romske djece u predškolu prati se suradnjom sa školama i vrtićima. Program predškole tj. program pripreme za osnovnu školu pokazao se prijeko potreban za pripadnike romske nacionalne manjine, daje dobre rezultate i upućuje na obvezu organiziranja predškolskih odgojnih skupina za svu romsku djecu. U programe predškole uključuje se sve veći broj djece pripadnika romske nacionalne manjine. Od 2014. godine program predškole postao je obavezan za svu djecu u godini dana prije polaska u osnovnu školu. Za djecu pripadnike romske nacionalne manjine omogućeno je pohađanje i dvogodišnjih programa prije svega zbog nepoznavanja hrvatskog jezika te stjecanja potrebnih kompetencija kako bi bila spremna za polazak u osnovnu školu. Ministarstvo sufinancira i roditeljski udio u ekonomskoj cijeni predškolskog odgoja za djecu koja su integrirana tj. polaznici su redovitog programa dječjih vrtića kako bi se premostio jaz između socio-ekonomske situacije u kojoj djeca žive i mogućnosti za njihovu uspješnu integraciju tijekom daljnjeg obrazovanja.

Ministarstvo redovno raspisuje javni poziv „Programska, stručna i financijska potpora obrazovanju djece pripadnika romske nacionalne manjine“ s ciljem osiguravanja uvjeta za poboljšanje obrazovnih

postignuća, socijalizacije te uključivanje u društvo pripadnika romske nacionalne manjine. Jedna od aktivnosti koja se u sklopu odobrenih projekata provodi jest osiguravanje prijevoza od kuće do vrtića/predškole za djecu pripadnike romske nacionalne manjine koja žive u udaljenim, izoliranim naseljima.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja vodi bazu o osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju pripadnika romske nacionalne manjine. Podaci dobiveni od upravnih odjela pri županijama nadležnim za obrazovanje te Gradskog ureda Grada Zagreba upotpunjuju se tj. obrađuju jednom godišnje, uzimajući u obzir podatke na kraju prethodne školske godine i na početku tekuće školske godine. Temeljem podataka prati se upis učenika u prvi razred osnovne škole, uključivanje u produženi boravak, osiguravanje dodatnog učenja hrvatskoga jezika, prekidanje te napuštanje školovanja, kao i broj učenika pripadnika romske nacionalne manjine u razrednim odjelima osnovnih škola, također se prati se upis učenika u trogodišnje i četverogodišnje te petogodišnje srednjoškolske programe kao i prekid školovanja te napuštanje srednjoškolskog obrazovanja.

Ministarstvo stipendira sve redovite učenike srednjih škola pripadnike romske nacionalne manjine kao i sve studente pripadnike romske nacionalne manjine temeljem Javnog poziva. Ministarstvo znanosti i obrazovanja sufinancira smještaj u učenički/studentски dom te se evidencija o broju učenika/studenata vodi zbirno tj. prema ukupnim troškovima sufinanciranja. Ministarstvo znanosti i obrazovanja na zahtjev izdaje preporuke za osiguravanje smještaja u domu za učenike pripadnike romske nacionalne manjine. Osiguravanje smještaja u učeničke domove, uz srednjoškolske stipendije jedan je od preduvjeta za povećanje broja romskih učenika koji uspješno završavaju srednju školu.

Ministarstvo financira programe opismenjivanja i osposobljavanja za prvo zanimanje za odrasle pripadnike romske nacionalne manjine kako bi se osigurali uvjeti za razvijanje kompetencija te postizanje konkurentnosti na tržištu rada. Programi opismenjivanja i osposobljavanja za prvo zanimanje redovno se provode. Ministarstvo znanosti i obrazovanja za obrazovanje odraslih Roma isključivo financira završavanje osnovnog obrazovanja te osposobljavanje za prvo zanimanje.

Također, Ured planira provedbu projekta JUPI (obrazovanje i faza 2) koji uključuje nastavak nacionalne kampanje „Pokreni kotač znanja“ koja pored osvještavanja široke i profesionalne javnosti o važnosti obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine ima za cilj i potaknuti značajnije sudjelovanje pripadnika romske nacionalne manjine u predškolskom odgoju i obrazovanju te u srednjoškolskom i visokom obrazovanju, i to putem medijske kampanje i motivacijskih radionica s roditeljima i djecom, kao i natječaja za najbolje romske učenike. Kampanja uključuje i regionalne edukacije romskih pomagača te nacionalne stručne skupove koji imaju za cilj unaprijediti razumijevanje dionika o faktorima koji doprinose pozitivnim ishodima u obrazovanju, ali i promoviranje postojećih pozitivnih praksi uključivog obrazovanja na nacionalnoj i EU razini.

5. Koje se konkretne mjere poduzimaju kako bi se smanjila izloženost trgovanju ljudima osoba s invaliditetom? Molimo da nam pružite informacije o ovim područjima:

a. deinstitucionalizacija, uključujući usluge za djecu koje se pružaju u zajednici i u obitelji te potpora za samostalan život;

S ciljem priznavanja jednakog prava djeci i svim osobama s invaliditetom na život u obitelji i zajednici, Republika Hrvatska kontinuirano poduzima učinkovite i odgovarajuće mjere koje olakšavaju djeci i osobama s invaliditetom punu uključenost i sudjelovanje u zajednici. U tu svrhu nastavlja s procesom deinstitucionalizacije korisnika, prevencije njihove institucionalizacije i transformacije pružatelja usluga. Radi povećanja regionalne dostupnosti usluga podrške u zajednici i smanjenja broja korisnika u institucijama donesen je Operativni plan deinstitucionalizacije, prevencije institucionalizacije i transformacije pružatelja socijalnih usluga u Republici Hrvatskoj od 2022. do 2027. godine, a u kojem

je naglasak stavljen na ustanove kojima je osnivač Republika Hrvatska. Ovim dokumentom operacionalizirane su mjere i aktivnosti povezane s procesom u narednom razdoblju, planirane i u Nacionalnom planu razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine i Nacionalnom planu izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine i pripadajućim akcijskim planovima.

Proces deinstitutionalizacije prioritetno je usmjeren na skupine korisnika tradicionalno smještavane u domove kojima je osnivač Republika Hrvatska, djecu i osobe s invaliditetom, dok je za ostale skupine korisnika prioritet razvoj usluga podrške u zajednici s ciljem bolje integracije korisnika u život zajednice i što dužeg ostanka u vlastitom kućanstvu.

b. praćenje institucija i udomiteljskih obitelji u kojima su smještene osobe s invaliditetom;

Udomiteljstvo je oblik izvaninstitucijske usluge smještaja kojom se osigurava skrb i potpora korisniku u poticajnom i pozitivnom obiteljskom okruženju te ima dugu tradiciju u Republici Hrvatskoj. Udomiteljska obitelj mora ispunjavati zakonom propisane stambene, socijalne i druge uvjete. Uvjete ocjenjuju nadležni područni uredi Hrvatskoga zavoda za socijalni rad koji je prema mjestu prebivališta udomiteljske obitelji, a u obradi obitelji sudjeluje stručni tim koji čine: socijalni radnik, psiholog, pravnik i liječnik, a po potrebi i drugi odgovarajući stručnjaci. Udomiteljskoj se obitelji za zadovoljavanje potreba smještene osobe isplaćuje naknada. Korisnici se smještaju u udomiteljske obitelji temeljem rješenja Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Udomitelj mora biti psihički i tjelesno zdrav, sposoban čuvati, štiti te zadovoljiti potrebe korisnika. Udomiteljska obitelj ne može biti obitelj u kojoj je udomitelju ili drugom članu obitelji oduzeto pravo na roditeljsku skrb, u kojoj su poremećeni obiteljski odnosi, u kojoj je udomitelj ili član obitelji osoba društveno neprihvatljivog ponašanja, u kojoj bi zbog mentalnog oštećenja ili bolesti udomitelja ili drugog člana obitelji bilo ugroženo zdravlje ili drugi interesi korisnika. Nadzor nad radom udomitelja obavlja Hrvatski zavod za socijalni rad na temelju javnih ovlasti te služba za inspekcijski nadzor ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi. Udomitelji su dužni pohađati edukacije. S tim u vezi donesen je i Pravilnik o načinu i trajanju osposobljavanja i dodatnog usavršavanja udomitelja kojim je propisan način i trajanje osposobljavanja i dodatnog usavršavanja udomitelja. Osposobljavanje za udomitelja provodi se u postupku za donošenje rješenja o dozvoli za obavljanje udomiteljstva, a provode ga područni uredi Hrvatskog zavoda za socijalni rad na čijem području mjesne nadležnosti podnositelj zahtjeva ima prebivalište. Dodatno osposobljavanje prolaze udomitelji za određene kategorije korisnika (privremeni smještaj djeteta i mlađe punoljetne osobe s problemima u ponašanju ili smještaj djeteta stranog državljanina koje se zatekne na teritoriju Republike Hrvatske bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu). Godišnja edukacija sastoji se od individualnih i/ili grupnih predavanja i radionica te primjera iz prakse.

c. postupak odabira i imenovanja zakonskih skrbnika i praćenje njihova rada;

Odredbama Obiteljskog zakona propisan je institut skrbništva za punoljetne osobe odnosno skrbništvo za punoljetne osobe u smislu Zakona podrazumijeva skrbništvo nad punoljetnom osobom lišenom poslovne sposobnosti. Zakonom su propisana temeljna načela te pretpostavke, opseg, postupak i sadržaj lišenja poslovne sposobnosti. Načela su propisana na način da se zaštita osoba s invaliditetom, ako je to moguće, osigurava drugim sredstvima i mjerama predviđenima posebnim propisima prije nego što se donese odluka o lišenju poslovne sposobnosti i skrbničkoj zaštiti, dok je u provođenju skrbničke zaštite potrebno težiti što je moguće manjim ograničenjima prava štíćenika te u postupanju sa štíćenikom uzimati u obzir osobnost, sadašnje ili ranije izražene stavove osobe, kao i zaštitu dostojanstva i dobrobiti štíćenika, kao osobe pod skrbništvom. U istim temeljnim načelima propisuje se potreba poticanja samostalnog donošenja odluka od strane štíćenika te istovremenog pružanja

podrške u donošenju odluka, kao i sudjelovanju u životu zajednice uz dužnost skrbnika da prihvati želje i osobne stavove štićenika osim ako su u suprotnosti s dobrobiti štićenika.

Sud u izvanparničnom postupku punoljetnu osobu koja se zbog duševnih smetnji ili drugih razloga nije sposobna brinuti o nekom od svojih prava, potreba ili interesa, ili koja ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima je dužna skrbiti se, u tom dijelu lišiti poslovne sposobnosti. Prije donošenja rješenja o lišenju poslovne sposobnosti sud će pribaviti stručno mišljenje vještaka odgovarajuće grane medicine o zdravstvenom stanju osobe za koju je pokrenut postupak lišenja poslovne sposobnosti i o utjecaju toga stanja na njezine sposobnosti zaštite svojega pojedinog prava ili skupine prava, ili na ugrožavanje prava i interesa drugih osoba. Navedenim odredbama je nadalje propisano kako će rješenjem o lišenju poslovne sposobnosti sud odrediti radnje i poslove koje osoba nije sposobna samostalno poduzeti u odnosu na osobno stanje te imovinu, dok će za poslove koji nisu određeni u istom rješenju osoba lišena poslovne sposobnosti imati poslovnu sposobnost te ih stoga može samostalno poduzimati.

Odredbama članka 317. stavka 1. Zakona o socijalnoj skrbi („Narodne novine“ broj 18/22, 46/22, 119/22 i 71/23), propisano je: „(1) Centri za socijalnu skrb osnovani prema odredbama Zakona o socijalnoj skrbi („Narodne novine“ broj: 33/12 i 46/13) ili Zakona o socijalnoj skrbi („Narodne novine“ broj: 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 130/17, 98/19, 64/20 i 138/20) prestaju s radom istekom 31. prosinca 2022.“, a odredbom stavka 5. istoga članka propisano je da dana 1. siječnja 2023. Hrvatski zavod za socijalni rad preuzima poslove centra za socijalnu skrb, između ostalih i rješavanje u prvom stupnju u upravnom području socijalne skrbi, obiteljskopravne i kaznenopravne zaštite i drugim pravima u skladu s odredbama Zakona o socijalnoj skrbi i posebnih propisa, dakle i u području skrbništva za punoljetne osobe.

Odredbom članka 235. Obiteljskog zakona propisano je kako svatko može obavijestiti centar za socijalnu skrb, sada područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad, o potrebi pružanja zaštite osobama koje zbog duševnih smetnji ili drugih razloga nije sposobna brinuti o nekom od svojih prava, potreba ili interesa, ili koja ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima je dužna skrbiti se. Osim toga istim odredbama je propisano da su zdravstvene ustanove i izabrani doktori opće odnosno obiteljske medicine dužni na zahtjev područnog ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad ili po službenoj dužnosti navedenom područnom uredu dostaviti podatke o duševnim smetnjama i drugim uzrocima zbog kojih osoba nije sposobna brinuti se o svojim pravima i interesima te da je prije pribavljanja istih podataka potreban pristanak osobe čiji se podaci dostavljaju ili pristanak njezinog zakonskog zastupnika.

Odredbama članka 236. Obiteljskog zakona propisane su ovlasti područnog ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad u postupku radi lišenja poslovne sposobnosti te je tako propisano kako će područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad predložiti sudu pokretanje postupka radi lišenja poslovne sposobnosti kad procijeni da bi osobu koja se zbog duševnih smetnji ili drugih razloga nije sposobna brinuti o nekom od svojih prava, potreba ili interesa, ili koja ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima je dužna skrbiti se, bilo potrebno lišiti poslovne sposobnosti. Nakon što navedeni postupak bude pokrenut, područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad će navedenoj osobi za koju je isti postupak pokrenut, imenovati posebnog skrbnika, osim ako je ta osoba ovlasila punomoćnika. Navedeni posebni skrbnik je osoba s položenim pravosudnim ispitom zaposlena u Centru za posebno skrbništvo, osim u slučaju ako je osoba u odnosu na koju se vodi postupak radi lišenja poslovne sposobnosti u obliku javnobilježničke isprave odredila osobu za koju želi da ju zastupa u postupku radi lišenja poslovne sposobnosti (anticipirana naredba), kada će područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad tu osobu imenovati posebnim skrbnikom ako ispunjava ostale pretpostavke za imenovanje skrbnikom propisane Obiteljskim zakonom.

Odredbom članka 237. stavka 1. Obiteljskog zakona, propisano je da je područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad dužan u roku od trideset dana od pravomoćnosti rješenja suda kojim se osoba lišava poslovne sposobnosti, donijeti rješenje o stavljanju te osobe pod skrbništvo i imenovanju skrbnika.

Odredbama članka 239. Obiteljskog zakona propisan je prestanak skrbništva za punoljetne osobe i to na način: „(1) Sud može u izvanparničnom postupku odlučiti da osobi koja je bila lišena poslovne sposobnosti bude smanjen opseg lišenja poslovne sposobnosti, odnosno da joj se poslovna sposobnost vrati. (2) Skrbništvo za punoljetne šticeenike prestaje kad rješenje o vraćanju poslovne sposobnosti postane pravomoćno ili šticeenik umre.“.

Odredbama članka 248. Obiteljskog zakona, propisano je: „Skrbnik ne može biti osoba: 1. koja je lišena prava na roditeljsku skrb 2. koja je lišena poslovne sposobnosti 3. čiji su interesi u suprotnosti s interesima šticeenika 4. od koje se, s obzirom na njezino ponašanje i osobine te odnose sa šticeenikom, ne može očekivati da će pravilno obavljati dužnosti skrbnika 5. s kojom je šticeenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju i 6. s čijim je bračnim, odnosno izvanbračnim drugom šticeenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju.“.

Odredbama članka 496. Obiteljskog zakona, propisano je: „(1) Postupak radi lišenja poslovne sposobnosti može pokrenuti sud po službenoj dužnosti, centar za socijalnu skrb (sada područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad), bračni drug osobe prema kojoj se provodi postupak, njezini krvni srodnici u ravnoj lozi, a u pobočnoj lozi do drugog stupnja. (2) Postupak radi vraćanja poslovne sposobnosti može pokrenuti sud po službenoj dužnosti, osobe iz stavka 1. ovoga članka, skrbnik uz odobrenje centra za socijalnu skrb (sada područnog ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad) ili osoba prema kojoj će se voditi postupak vraćanja poslovne sposobnosti.“.

Odredbom članka 497. Obiteljskog zakona propisano je da je u postupcima radi lišenja i vraćanja poslovne sposobnosti nadležan sud koji je opće mjesno nadležan za osobu prema kojoj se provodi postupak.

Kada su u pitanju djeca tada skrbništvo je oblik zaštite djeteta bez roditeljske skrbi, osobe lišene poslovne sposobnosti i osobe koja nije iz drugih razloga u mogućnosti štiti svoja prava i interese.

Obiteljski zakon razlikuje skrbništvo za djecu, punoljetne osobe te posebno skrbništvo. Poslove skrbništva obavljaju područni uredi Hrvatskog zavoda za socijalni rad, skrbnik i posebni skrbnik. Obiteljski zakon propisuje pretpostavke za imenovanje skrbnika djetetu i odrasloj osobi. Područni ured dužan je upoznati osobu koju namjerava imenovati skrbnikom sa značenjem skrbništva, pravima šticeenika te dužnostima, ovlastima i pravima skrbnika, a s tim je okolnostima dužan upoznati i šticeenika, osim ako to nije moguće, o čemu je područni ured dužan sastaviti bilješku.

Skrbnik ne može biti osoba koja je lišena prava na roditeljsku skrb, koja je lišena poslovne sposobnosti, čiji su interesi u suprotnosti s interesima šticeenika, od koje se, s obzirom na njezino ponašanje i osobine te odnose sa šticeenikom, ne može očekivati da će pravilno obavljati dužnosti skrbnika, s kojom je šticeenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju i s čijim je bračnim, odnosno izvanbračnim drugom šticeenik sklopio ugovor o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju.

Pod skrbništvo će biti stavljeno dijete čiju su roditelji umrli, nestali, nepoznati ili su najmanje mjesec dana nepoznatog boravišta, lišeni prava na roditeljsku skrb, lišeni poslovne sposobnosti u dijelu koji ih onemogućava u ostvarivanju roditeljske skrbi, maloljetni, s nisu stekli poslovnu sposobnost sklapanjem braka, odsutni ili spriječeni i nisu u mogućnosti brinuti o svojem djetetu, a ostvarivanje roditeljske skrbi nisu povjerali osobi koja ispunjava uvjete za skrbnika ili dali pristanak za posvojenje

djeteta, i u drugim slučajevima kada je to propisano odredbama Obiteljskog zakona, odnosno posebnih propisa ili ako je to potrebno radi zaštite prava i interesa djeteta.

Rješenje o stavljanju pod skrbništvo i imenovanje skrbnika djetetu donosi nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad.

Područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad, nadležan prema mjestu prebivališta punoljetne osobe za koju ocijeni da zbog duševnih smetnji ili drugih uzroka nije sposobna brinuti se o osobnim potrebama, pravima i interesima ili ugrožava prava i interese drugih osoba o kojima je dužna skrbiti, po službenoj dužnosti predlaže Sudu pokretanje postupka za lišenje poslovne sposobnosti.

Nadležni područni ured, osobi za koju je pokrenut postupak za lišenje poslovne sposobnosti imenuje posebnog skrbnika. Odlukom o imenovanju posebnog skrbnika utvrđuju se njegove dužnosti i ovlasti, a u pravilu će se ograničiti na zastupanje u postupku lišenja poslovne sposobnosti i poduzimanje žurnih mjera nužnih za osiguranje imovine ili zaštitu zdravlja osobe za koju se postupak vodi.

Odlukom o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti sud će odrediti mjere, radnje i poslove koje osoba nije sposobna samostalno poduzimati, primjerice: raspolagati imovinom, plaćom ili drugim novčanim primanjima, upravljati imovinom, odlučiti o zapošljavanju, davati izjave ili poduzimati radnje koje se odnose na brak, roditeljsku skrb i druga osobna stanja.

Poslove koji nisu određeni u sudskoj odluci o djelomičnom lišenju poslovne sposobnosti, osoba djelomično lišena poslovne sposobnosti može samostalno poduzimati.

Osobu koja je lišena poslovne sposobnosti, nadležni područni ured, staviti će pod skrbništvo i imenovati joj skrbnika u roku od trideset dana od pravomoćnosti sudske odluke.

Skrbnik je dužan poduzimati mjere da se štíćenik osposobi za samostalan život i rad, savjesno se brinuti o osobnim i imovinskim pravima i obvezama te o dobrobiti štíćenika, a u skladu s odlukom o lišenju poslovne sposobnosti.

Prije poduzimanja mjera zaštite osobe štíćenika ili njegovih imovinskih interesa skrbnik je uvijek dužan razmotriti mišljenje, želje i osjećaje štíćenika te ih uzeti u obzir, osim ako je to u suprotnosti s dobrobiti štíćenika.

Skrbnik će nastojati punoljetnog štíćenika, ovisno o njegovom zdravstvenom stanju i sposobnostima uključiti u svakodnevni život i slobodne aktivnosti te zastupa štíćenika u poduzimanju poslova i radnji u odnosu na koje je štíćenik lišen poslovne sposobnosti.

U poslovima zastupanja skrbnik je dužan prihvatiti mišljenje i želje štíćenika, osim ako je to u suprotnosti s dobrobiti štíćenika.

Skrbnik je dužan svakih šest mjeseci i kada to zatraži nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad, podnijeti izvješće o svojem radu i o stanju štíćenikove imovine. Primjerak izvješća o radu i stanju štíćenikove imovine skrbnik je dužan dostaviti štíćeniku koji je navršio četrnaest godina.

Izvješće se podnosi u pisanom obliku ili usmeno na zapisnik.

U Izvješću skrbnik mora navesti kako se brinuo o osobi štíćenika, njegovu zdravlju, o zaštiti njegovih prava i dobrobiti, kao i podatke o upravljanju i raspolaganju štíćenikovom imovinom, o prihodima i

rashodima štíćenika te potrebne priloge kojima se dokazuje visina prihoda i stanje imovine za period za koji se izvješće podnosi.

d. pristup odgovarajućem smještaju, obrazovanju i radu;

U Republici Hrvatskoj uspostavljen je specijalizirani, sveobuhvatni i interdisciplinarni sustav koji primarno brine o interesima žrtava trgovanja počevši od rane identifikacije te pružanje pomoći, od zdravstvene, psihološke, socijalne, pravne pa sve do osiguravanja sigurnog smještaja i dobrovoljnog povratka u zemlju porijekla. Protokolom za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima propisano je koja tijela sudjeluju u pružanju pomoći i zaštite kao i koja prava ostvaruju žrtve trgovanja ljudima. Tako je žrtvama trgovanja ljudima omogućeno pravo na siguran odnosno privremeni smještaj do donošenja konačne odluke o prihvaćanju programa pomoći i zaštite, a u sklopu provedbe programa pomoći i zaštite osigurava se humanitarna, psihosocijalna, zdravstvena i pravna pomoć. Ukoliko žrtva trgovanja ljudima prihvati program pomoći i zaštite tada stječe pravo na uslugu smještaja u nacionalno sklonište za žrtve trgovanja ljudima. Rok za prihvaćanje programa, za odraslu žrtvu je 60 dana, a za dijete 90 dana. Kada je žrtva dijete, o uključivanju u program pomoći i zaštite odlučuje zakonski zastupnik uz prethodno mišljenje djeteta žrtve.

Regionalni koordinatori dužni su i odraslu žrtvu trgovanja i dijete informirati o programu pomoći i zaštite. Hrvatski zavod za socijalni rad zajedno s regionalnim koordinatorom izrađuje Individualni plan promjena životne situacije, ponašanja žrtve na temelju sveobuhvatne procjene potreba, poteškoća i resursa u svrhu prevladavanja nepovoljnih životnih okolnosti, u dogovoru s korisnikom i članovima obitelji. Pomoć i zaštita žrtava trgovanja ljudima iz nadležnosti sustava socijalne skrbi obuhvaća pružanje informacija o pravima iz sustava socijalne skrbi i postupke ostvarivanja tih prava i uslugu smještaja i ostala prava u skladu s propisima iz nadležnosti socijalne skrbi.

Isti ćemo također da se tijekom policijskih postupanja ili moguće odmazde kao i nakon sudskog postupka, žrtvi trgovanja ljudima može osigurati smještaj kod pružatelja usluga u sustavu socijalne skrbi. Popis pružatelja usluga za takvu namjenu dostupan je koordinatoru Ministarstva i regionalnom koordinatoru koji će poduzeti radnje kako bi se žrtvu zaštitilo.

Svi postupci koji se provode u sklopu programa pomoći i zaštite su tajni. Kada žrtva prihvati program pomoći i zaštite, smještaj u sklonište, sklapa Sporazum o čuvanju tajnosti podataka i potpisuje Ugovor o korištenju skloništa za žrtve trgovanja ljudima. Sporazumom se obvezuje da će za vrijeme boravka u skloništu i nakon napuštanja istog držati u tajnosti adresu skloništa, telefonski broj, podatke o zaposlenicima te podatke o sebi i ostalim osobama koje su se nalazile na smještaju. Žrtve također sklapaju Ugovor o korištenju skloništa za žrtve trgovanja ljudima kojim se obvezuju na poštivanje pravila kućnog reda o kojem moraju biti unaprijed informirane te moraju surađivati sa zaposlenicima skloništa. Stručni suradnici u područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad, koordinatori i zaposlenici u skloništima za žrtve trgovanja ljudima u sustavu socijalne skrbi dužni su štititi sve podatke žrtava kao profesionalnu tajnu.

U Republici Hrvatskoj provodi se niz mjera i aktivnosti s ciljem uspješne integracije osoba s invaliditetom na tržište rada. Posebno je važno naglasiti kvotni sustav zapošljavanja osoba s invaliditetom, provedbu usluga profesionalne rehabilitacije, te dodjelu različitih vrsta poticaja u svrhu zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Prema Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom („Narodne novine“, broj 157/13, 152/14, 39/18 i 32/20) kvotni sustav obvezuje sve poslodavce iz javnog i privatnog sektora koji zapošljavaju najmanje 20 zaposlenih da zaposle i određeni broj osoba s invaliditetom (točnije 3% u odnosu na ukupan broj zaposlenih).

Osim zapošljavanjem, kvotna obveza može se ispuniti i na niz zamjenskih načina (primjerice, primanjem osoba s invaliditetom na praksu, stipendiranjem njihovog redovnog školovanja, sklapanjem ugovora o poslovnoj suradnji sa zaštitnim i integrativnim radionicama koje zapošljavaju osobe s invaliditetom).

Poslodavci koji ne ispune kvotu niti zapošljavanjem niti na zamjenski način, obveznici su plaćanja novčane naknade. Novčana naknada iznosi 20% minimalne plaće (u 2023. godini to je iznos od 140 eura), a plaća se mjesečno, za svaku osobu s invaliditetom koju je poslodavac bio dužan zaposliti. Sredstva uplaćena s osnove novčane naknade su strogo namjenska, te se koriste isključivo za financiranje sustava profesionalne rehabilitacije, kao i za financiranje poticaja, projekata i programa za zapošljavanje osoba s invaliditetom.

Poslodavci iz javnog sektora, osim što su obveznici kvotnog sustava, dužni su prilikom zapošljavanja dati prednost osobi s invaliditetom.

Usluge profesionalne rehabilitacije, između ostalog, uključuju: procjenu radne učinkovitosti, stručnu podršku i praćenje na radnom mjestu, obrazovanje, osposobljavanje na konkretnom radnom mjestu. Sve usluge se temelje na individualnom pristupu, a cilj im je osposobiti osobe s invaliditetom za rad, uzimajući pritom u obzir njihove sposobnosti i mogućnosti, ali i potrebe tržišta rada.

Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (<https://www.zakon.hr/z/493/Zakon-o-profesionalnoj-rehabilitaciji-zapo%C5%A1ljavanju-osoba-s-invaliditetom>) radi zaštite osoba s invaliditetom, između ostaloga, propisana su prava osoba s invaliditetom na profesionalnu rehabilitaciju, zapošljavanje i rad te je uređeno zapošljavanje i rad osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada i pod posebnim uvjetima. Odredbom čl. 9. st. 1. Zakona propisano je da su tijela državne uprave, tijela sudbene vlasti, tijela državne vlasti i druga državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (dalje: tijela javne uprave) te javne službe, javne ustanove, izvanproračunski i proračunski fondovi, pravne osobe u vlasništvu ili u pretežitom vlasništvu Republike Hrvatske, pravne osobe u vlasništvu ili pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe s javnim ovlastima dužni prilikom zapošljavanja osobi s invaliditetom dati prednost pod jednakim uvjetima. Provedbu te odredbe za tijela javne uprave nadzire upravna inspekcija, a za navedene pravne osobe nadležna je inspekcija koja je po posebnim propisima ovlaštena za nadzor u vezi sa zapošljavanjem (inspekcija rada, prosvjetna inspekcija). Ako nadležna inspekcija utvrdi da je sklapanjem ugovora o radu povrijeđeno pravo prednosti pri zapošljavanju osobe s invaliditetom, rješenjem će utvrditi povredu prava prednosti pri zapošljavanju. Pravomoćno rješenje kojim je utvrđena povreda prava prednosti pri zapošljavanju predstavlja osnovu za otkaz ugovora o radu čijim je sklapanjem to pravo povrijeđeno. Pravna osoba obvezna je s osobom kojoj je rješenjem utvrđena povreda prava prednosti pri zapošljavanju sklopiti ugovor o radu u roku od osam dana od otkaza ugovora čijim je sklapanjem povrijeđeno pravo prednosti pri zapošljavanju. Ako pravna osoba u navedenom roku ne sklopi ugovor o radu s osobom kojoj je rješenjem utvrđena povreda prava prednosti pri zapošljavanju, smatra se da je ugovor o radu sklopljen po sili zakona, dok je postupak upravne inspekcije donekle drugačije uređen čl. 9. Zakona. Postupanje poslodavca pravne osobe ukoliko prilikom zapošljavanja ne da prednost osobi s invaliditetom; ukoliko u roku od 15 dana nakon sklapanja ugovora o radu s izabranim kandidatom o istome ne obavijesti osobu s invaliditetom koja je po raspisanom javnom natječaju ili oglasu podnijela prijavu, te se pozvala na pravo prednosti pri zapošljavanju, a udovoljavala je uvjetima iz objavljenog javnog natječaja, kao i ako s osobom kojoj je rješenjem utvrđena povreda prava prednosti pri zapošljavanju ne sklopi ugovor o radu u roku od osam dana od otkaza ugovora čijim je sklapanjem povrijeđeno pravo prednosti pri zapošljavanju, prekršajno je sankcionirano čl. 41. st. 1. t.1., 2., 3., i st. 2., st. 3. i 4. Zakona. Za poslodavca pravnu osobu propisana je novčana kazna od 663,61 eura do 3.981,68 eura, dok je za poslodavca fizičku osobu te za odgovornu osobu u pravnoj osobi i odgovornu osobu u tijelu javne vlasti propisana novčana kazna od 132,72 eura do 663,61

aura. Također, čl. 41. st. 1. t. 5. Zakona prekršajno je sankcionirano ako se najmanje trajanje otkaznog roka propisano općim propisom o radu za osobu s invaliditetom dodatno ne uvećava za mjesec dana, osim ako je otkaz skrivila ta osoba; ako se osobi s invaliditetom za svaku kalendarsku godinu ne omogući pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje pet tjedana; ako poslodavac ovisno o radnim sposobnostima, karakteristikama i individualnim potrebama osobe s invaliditetom koja se zapošljava, ne osigura odgovarajuće oblike razumne prilagodbe u vezi s prilagodbom organizacijskih, psihofizičkih i socijalnih aspekata radnog mjesta i radnog okoliša, kao i potrebne prilagodbe vezane uz učinkovitost i trajanje rada.

Poticaji za zapošljavanje osoba s invaliditetom koje osigurava Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: ZOSI) namijenjeni su, sufinanciranju troška plaće, doprinosa za obvezno zdravstveno osiguranje, troškova prijevoza, obrazovanja, prilagodbe radnog mjesta, kao i uvjeta rada osobe s invaliditetom. Osim ovih redovnih poticaja, svake godine se dodjeljuju i dodatna sredstva za zapošljavanje osoba s invaliditetom putem javnih natječaja (ta sredstva namijenjena su za nabavu novih tehnologija i opreme, ulaganje u znanja osoba s invaliditetom, te izgradnju ili širenje poslovnih prostora).

Osim poticaja ZOSI-a, treba istaknuti i mjere aktivne politike zapošljavanja iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Uvjeti i kriteriji za uključivanje osoba s invaliditetom u mjere su povoljniji u odnosu na ostale skupine nezaposlenih osoba. Omogućeni su veći iznosi financiranja i duže razdoblje trajanja potpore (potpora za osobe s invaliditetom dodjeljuje se u trajanju od 24 mjeseca, dok je za ostale skupine nezaposlenih predviđena u trajanju od 12 mjeseci).

Unaprjeđenje sustava zapošljavanja osoba s invaliditetom prepoznato je kao poseban cilj u okviru Nacionalnog plana izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2021. - 2027. Ključne mjere za ostvarenje navedenog cilja su kvalitetna priprema osoba s invaliditetom za zapošljavanje (uključivanjem u usluge profesionalne rehabilitacije i usluge profesionalnog usmjeravanja) te nastavak provedbe aktivne politike zapošljavanja osoba s invaliditetom.

e. pristup informacijama i mehanizmima za podnošenje prijava/pritužbi koji su dostupni osobama s invaliditetom.

Pravo na pristup informacijama je temeljno ljudsko pravo koje se štiti Ustavom Republike Hrvatske, Europskom konvencijom o ljudskim pravima i slobodama, Poveljom o temeljnim pravima EU i Zakonom o pravu na pristup informacijama (NN 25/13., 85/15. i 69/22.). Nacionalni plan izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine predstavlja akt strateškog planiranja kojim Republika Hrvatska nastavlja kreirati politiku prema osobama s invaliditetom poštujući UN Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom i ostale suvremene međunarodne standarde kao okvir za daljnji razvoj prava za osobe s invaliditetom.

Socijalna skrb organizirana je djelatnost od javnog interesa čiji je cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, a obuhvaća prevenciju, pomoć i podršku pojedincu, obitelji i skupinama, u svrhu unaprjeđenja kvalitete života, te poticanje promjena i osnaživanje korisnika, radi njihova aktivnog uključivanja u život zajednice.

Sukladno članku 9. Zakona o socijalnoj skrbi („Narodne novine“ broj 18/22, 46/22, 179/22, 71/23) svaka osoba ima pravo na informaciju o naknadama i uslugama u sustavu socijalne skrbi te pravo na podršku u prevladavanju komunikacijskih teškoća koja pridonosi zadovoljavanju osobnih potreba i poboljšanju kvalitete života u zajednici.

Socijalne usluge se pružaju u skladu sa standardima kvalitete. U tu svrhu donijet je Pravilnik o standardima kvalitete socijalnih usluga („Narodne novine“ broj: 31/23.). Pravo na prigovor i žalbe

jedno je od sedamnaest propisanih standarada kvalitete. Korisnici usluga, obitelji i druge zainteresirane osobe mogu se žaliti na odluke koje su donijela nadležna tijela ili pojedini zaposlenici te zahtijevati i dobiti rješenje žalbi o pružanju usluga, bez straha od posljedica i s punim povjerenjem da će se na sve njihove prigovore odgovoriti.

U navedenom pravilniku propisano je da svi imaju pravo uložiti prigovor ukoliko vjeruju da su njihova prava kao građana i korisnika usluga narušena. Pružatelj usluga stoga ima odgovornost izraditi postupak prigovora i žalbi. Postupak mora biti jasan i transparentan, uključivati razuman vremenski rok za rješavanje prigovora i žalbi. Pružatelj usluga treba osigurati dobru informiranost svih korisnika usluga o postupcima i procedurama prigovora i žalbi, a osoblje mora biti upoznato sa postupcima i procedurama, kao i pravima korisnika.

Ujedno, novi Pravilnik o načinu i uvjetima obavljanja djelatnosti elektroničkih komunikacijskih mreža i usluga (NN 86/2023) omogućuje osobama s invaliditetom posebnu vrstu usluga i opreme prilagođene istima, kao i osobu za pružanje pomoći, bez posebne naknade, a što je često preduvjet za pristup informacijama i mehanizmima za pružanje podrške.

U skladu s Direktivnom EU o pravima žrtava kaznenih djela i (2012/29/EU) i Konvencijom UN o pravima osoba s invaliditetom (CRPD) osobe s invaliditetom kao žrtve kaznenih/prekršajnih djela ostvaruju između ostalih prava i pravo na pojedinačnu procjenu, koja je ujedno i alat za osiguravanje sudjelovanja osobe s invaliditetom u kaznenom postupku. U tom smislu treba izdvojiti i pravo na pratnju osobe od povjerenja.

Pravna zaštita i zaštita od zlostavljanja osoba s invaliditetom je kao područje djelovanja Nacionalnog plana izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom za razdoblje od 2021. do 2027. godine definirana srednjoročnim razvojnim potrebama:

- omogućavanje regionalne dostupnosti usluge privremenog smještaja za žrtve nasilja u obitelji, prilagođene za osobe s invaliditetom u smislu arhitektonske, informacijsko-komunikacijske pristupačnosti kao i osiguranih usluga podrške
- razvoj programa usluga psihosocijalne podrške i drugih oblika zaštite za osobe s invaliditetom koji su žrtve nasilja
- daljnje osiguravanje pristupačnosti sudova i ustanova za osobe lišene slobode
- kontinuirano unaprjeđivanje programa edukacije i usavršavanje pravosudnih, zdravstvenih radnika i radnika u sustavu socijalne skrbi.

6. Kako u praksi osiguravate da se procjena izloženosti i posebnih potreba tražitelja azila provede u ranoj fazi? Koji se postupci primjenjuju kad se utvrdi da postoji izloženost trgovanju ljudima? Molimo da nam pružite informacije o politikama i mjerama u ovim područjima:

- a. pružanje sveobuhvatnih i dostupnih informacija, na nizu relevantnih jezika, o pravima tražitelja azila, pokazateljima trgovanja ljudima, pravima žrtava trgovanja ljudima i kontaktnim podacima mjerodavnih organizacija;***

Sukladno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti („Narodne novine“ broj 70/15, 127/17 i 33/23) postupak prepoznavanja osobnih okolnosti tražitelja kojima je potrebno pružiti odgovarajuću potporu kroz posebna postupovna i prihvatna jamstva, između ostalog, žrtvama mučenja, silovanja ili drugih teških oblika psihološkog, fizičkog ili spolnog nasilja kontinuirano provode za to osposobljeni policijski službenici, djelatnici Ministarstva unutarnjih poslova i drugih nadležnih tijela i to od izražene namjere do uručenja odluke o zahtjevu za međunarodnu zaštitu. Tijekom saslušanja tražitelja, koji su prepoznati kao žrtve trgovanja ljudima, omogućava se prisustvo voditelja postupka i prevoditelja istog spola.

Sukladno Protokolu za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima sustav suzbijanja trgovanja ljudima u Republici Hrvatskoj temelji se na ljudsko-pravnom pristupu prema kojem su osigurani prvi oblici pomoći i zaštite novo identificiranim žrtvama trgovanja ljudima, privremeni smještaj u prihvatnim centrima, pravna, psihološka, medicinska i druga pomoć i zaštita te siguran smještaj i povratak. U postupak identifikacije i sustav pomoći i zaštite žrtava trgovanja ljudima uključeni su, na partnerskim osnovama, predstavnici tijela državne uprave, Hrvatski Crveni križ te organizacije civilnog društva. Sukladno tome, sve aktivnosti na području pomoći i zaštite žrtava trgovanja ljudima mogu se ostvariti samo zajedničkim i koordiniranim radom. Po dolasku u prihvatilište za tražitelje međunarodne zaštite, posebno educiran tim za psihosocijalnu podršku Hrvatskog Crvenog križa, provodi inicijalnu procjenu potreba tražitelja međunarodne zaštite te ih upoznaje s pravima, obvezama i uslugama. Sukladno potrebama, osoba se upućuje na relevantne dionike. U sklopu procjene potreba, posebna pažnja usmjerena je na prepoznavanje indikatora koji upućuju na trgovanje ljudima. Svaka sumnja prijavljuje se Ministarstvu unutarnjih poslova. Ukoliko je tražitelj međunarodne zaštite identificiran kao žrtva trgovanja ljudima, upoznaje se s pravima koja mu kao žrtvi trgovanja ljudima pripadaju. Također unutar prihvatilišta su postavljene plakati s informacijama kako bi se potencijalna žrtva mogla sama identificirati i znati kome se obratiti. Identifikaciju žrtava trgovanja ljudima (u daljnjem tekstu: žrtava) obavlja Ministarstvo unutarnjih poslova (u daljnjem tekstu: MUP) u suradnji sa Hrvatskim Crvenim križem i organizacijama civilnog društva. Identificirati je moguće tijekom službenih postupaka i razgovora koje obavlja MUP, Hrvatski Crveni križ te druge organizacije civilnog društva koje su u kontaktu s tražiteljima međunarodne zaštite. Ukoliko je žrtva dijete, MUP će u postupku identifikacije surađivati s ministarstvom nadležnim za poslove socijalne skrbi i organizacijama civilnog društva.

Odmah po sumnji u potencijalni slučaj žrtve trgovanja ljudima, koordinator za suzbijanje trgovanja ljudima MUP-a bez odgađanja o tome obavještava nadležnog koordinatera mobilnih timova. Nadležno tijelo (MUP) dužno je o izvršenoj identifikaciji odmah dostaviti pisanu obavijest nacionalnom koordinatoru za suzbijanje trgovanja ljudima.

Mobilne timove čine posebno educirani predstavnici centara za socijalnu skrb, Hrvatskog Crvenog križa i organizacija civilnog društva koje se bave pružanjem pomoći i zaštite žrtvama trgovanja ljudima. Osobe koje su uključene u rad mobilnih timova dobivaju ovlaštenje za rad temeljem završene specijalizirane obuke koju organizira Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, u suradnji sa drugim državnim tijelima, Hrvatskim Crvenim križem te organizacijama civilnog društva.

Obveze mobilnih timova su:

- dolazak na mjesto identifikacije te pružanje prvih oblika pomoći i zaštite identificiranim žrtvama trgovanja ljudima;
- inicijalni razgovor sa žrtvom odmah po identifikaciji te informiranje žrtve o pravu na korištenje programa pomoći i zaštite;
- popuniti i predočiti žrtvi Obrazac informiranosti stranke o dostupnom programu pomoći i zaštite žrtava trgovanja ljudima (koji čini sastavni dio Protokola);
- prijevoz i smještaj žrtve u privremeni prihvatni smještaj;
- pružanje pomoći i zaštite žrtvi do zbrinjavanja u sigurnom smještaju;
- prijevoz žrtve u sigurni smještaj ukoliko žrtva prihvati ponuđeni program pomoći i zaštite.

b. pristup pravnoj pomoći i zastupanju;

Ministarstvo pravosuđa i uprave u skladu s odredbama Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći („Narodne novine“ broj 143/13 i 98/19) svake godine provodi natječaj na temelju kojeg se dodjeljuju financijska sredstva ovlaštenim udrugama i pravnim fakultetima za rad pravnih klinika za pružanje primarne

pravne pomoći. Ovlaštene udruge i pravni fakulteti u svojim projektima predviđaju pružanje primarne pravne pomoći (pravno informiranje) osjetljivim društvenim skupinama kao što su: žrtve nasilja i obiteljskog nasilja, žrtve seksualnog zlostavljanja, tražitelji međunarodne zaštite, osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita, stranci - neregularni migranti, djeca bez pratnje i drugi. U 2023. godini financijska sredstva za projekte pružanja primarne pravne pomoći povećana su 100 % u odnosu na 2022. godinu. Osim povećanja ukupnih financijskih sredstva za projekte pružanja primarne pravne pomoći te maksimalnog iznosa koji se može dodijeliti za provedbu pojedinog projekta, predviđeno je trogodišnje financiranje projekata za razdoblje od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2025. što bi trebalo omogućiti pružateljima primarne pravne pomoći da stabiliziraju i jačaju svoje kapacitete kako bi na odgovarajući način osigurali pružanje i dostupnost svojih usluga korisnicima.

Sukladno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, svi tražitelji međunarodne zaštite, koji ne posjeduju dovoljna novčana sredstva ili stvari veće vrijednosti, mogu ravnopravno ostvariti pravo na besplatnu pravnu pomoć, a što obuhvaća pomoć u sastavljanju tužbe, zastupanje u prvostupanjskom upravnom sporu i oslobođenje od plaćanja troškova prvostupanjskog upravnog spora.

Svim žrtvama u sustavu pomoći i zaštite omogućava se humanitarna, psihosocijalna, zdravstvena i pravna pomoć, te siguran smještaj na temelju prethodno izrađenog individualnog programa pomoći i zaštite. Individualni program pomoći i zaštite za žrtve bez obzira na dob, izrađuje organizacija koja se skrbi o žrtvi u suradnji s nadležnim tijelom za socijalnu skrb.

Hrvatska odvjetnička komora redovito putem svoje Odvjetničke akademije provodi edukacije odvjetnika specijaliziranih za pružanje pravne pomoći žrtvama trgovanja ljudima te vodi Liste odvjetnika specijaliziranih za pružanje pravne pomoći žrtvama trgovanja ljudima, koje su objavljene na internetskoj stranici Hrvatske odvjetničke komore www.hok-cba.hr.

c. pristup pristojnom smještaju, zdravstvenoj skrbi (uključujući psihološku pomoć), radu i obrazovanju.

Tražitelji međunarodne zaštite smješteni su u prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite, no imaju mogućnost biti smješteni i u privatnom smještaju. Svaka osoba identificirana kao žrtva trgovanja ljudima ima jednaka prava u Nacionalnom referalnom sustavu Republike Hrvatske, neovisno o svome statusu ili zemlji porijekla. Širok spektar prava uključuje siguran smještaj, pristup zdravstvenoj zaštiti, pravnoj pomoći, pristupu tržištu rada i obrazovanju, uslugama i pravima u sustavu socijalne skrbi.

Nadležni mobilni tim će žrtvi nakon dodjele statusa ponuditi mogućnost sigurnog smještaja u kojem će ista boraviti do svoje konačne odluke o prihvaćanju programa pomoći i zaštite o kojoj će obavijestiti mobilni tim. Žrtva do svoje konačne odluke o prihvaćanju programa pomoći i zaštite, ukoliko su ispunjeni zakonom predviđeni uvjeti, osim u sigurnom smještaju, može boraviti i u smještaju u vlastitoj organizaciji.

Program pomoći i zaštite obuhvaća zdravstvenu i psihosocijalnu zaštitu, siguran smještaj, humanitarnu pomoć, usluge prevođenja i tumačenja, pravnu pomoć te druge potrebne oblike pomoći. Postupak pomoći i zaštite zahtijeva žurnost i tajnost u postupanju.

Pružanje prvih oblika pomoći i zaštite obuhvaća:

- organiziranje hitne medicinske pomoći
- osiguravanje prijevoza i sigurnog smještaja
- osiguravanje prehrane i odmora
- osiguravanje obavljanja osobne higijene
- osiguravanje prijeko potrebne/osnovne obuke i odjeće

- osiguravanje i drugih oblika pomoći ovisno o individualnim potrebama žrtve.

Sukladno čl. 14 Zakona o tržištu rada (NN 118/18, 32/20, 18/22), u evidenciju nezaposlenih Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) mogu se upisati azilanti i članovi njihovih obitelji, tražitelji međunarodne zaštite i članovi obitelji ako nadležno ministarstvo za unutarnje poslove nije donijelo odluku o zahtjevu za međunarodnom zaštitom u propisanom roku, a tražitelji svojim postupanjem nije utjecao na razlog nedonošenja odluke, kao i stranci pod privremenom i supsidijarnom zaštitom uz članove njihove obitelji. Time navedene kategorije osoba kao i tražitelji azila mogu slobodno pristupiti kako uslugama Zavoda za zapošljavanje na koje kao nezaposlene osobe i tražitelji zaposlenja imaju pravo, tako i tržištu rada Republike Hrvatske.

Vezano uz pristup radu za tražitelje azila, nakon upisa u evidenciju u HZZ-a s njima se provode redovne aktivnosti u svrhu pružanja pomoći i podrške u bržem zapošljavanju i uspješnijoj integraciji na nacionalno tržište rada. Osobe imaju pravo na savjetnika za zapošljavanje koji kroz individualna savjetovanja pomaže i utvrđuje vrstu podrške potrebne za zapošljavanje te se dogovaraju zanimanja za koja će posredovati na tržištu rada.

Svaka osoba sa savjetnikom dogovara zanimanja u kojima želi i može raditi, kojim se posebnim znanjima i vještinama služi, znanje jezika, i sukladno tomu biva upućena odgovarajućim poslodavcima. Zavod može osobu uputiti u neki oblik obrazovanja poput uključanja u programe obrazovanja, osposobljavanja, prekvalifikacije, a na raspolaganju pri susretima sa savjetnikom imaju osiguranog i prevoditelja.

Na dan 31. prosinca 2022. u evidenciji nezaposlenih osoba Hrvatskog zavoda za zapošljavanje nalazilo se 700 osoba iz navedenih kategorija (od toga 555 žena); od čega 55 osoba sa statusom azilanata (od toga 31 žena), pet osoba pod supsidijarnom zaštitom (od toga tri žene), pet članova obitelji osobe pod međunarodnom zaštitom (od toga četiri žena), dvije tražiteljice međunarodne zaštite s pravom na rad i 633 osobe u statusu privremene zaštite (od toga 515 žena). U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2022. godine u aktivnost individualnog savjetovanja uključeno je 1.706 osoba navedenih statusa; od čega 84 osobe sa statusom azilanata, osam osoba pod supsidijarnom zaštitom, osam članova obitelji osoba pod međunarodnom zaštitom, dva tražitelja međunarodne zaštite i 1.604 osobe pod privremenom zaštitom.

Osobe pod međunarodnom i privremenom zaštitom također su uključene i u mjere aktivne politike zapošljavanja s ciljem uspješnije i brže integracije na tržište rada. Po pitanju 2022. godine, u mjere aktivne politike zapošljavanja ukupno ukupno je bilo uključeno 186 osoba.

7. Koje se konkretne mjere poduzimaju kako bi se smanjila izloženost trgovanju ljudima za radnike migrante (uključujući sezonske radnike, upućene radnike, radnike u kućanstvu, zaposlenike u diplomatskim kućanstvima)? Molimo da nam pružite informacije o politikama i mjerama u ovim područjima:

- a. pružanje sveobuhvatnih i dostupnih informacija, na nizu relevantnih jezika, o zakonima koji se odnose na migracije i rad, zaštitu radnika i o kontaktnim podacima mjerodavnih organizacija;**

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske je u sklopu projekta „INCLuDE – Međuresorna suradnja u osnaživanju državljana trećih zemalja“ sufinanciranog sredstvima Fonda za azil, migracije i integraciju (AMIF) Europske unije izdao brošuru „Prava osoba pod međunarodnom i privremenom zaštitom“. Brošura sadrži informacije o dostupnim mehanizmima zaštite i promicanja ljudskih prava te suzbijanja diskriminacije u Republici Hrvatskoj, a poseban naglasak stavljen na zaštitu prava vezano uz rad. Brošura je izdana na dvanaest jezika: arapskom,

engleskom, farski, filipinskom, francuskom, hindi, hrvatskom, nepalskom, paštu, španjolskom, turskom i ukrajinskom, što između ostaloga uključuje i jezike kojim se najčešće koriste strani radnici, kao što su nepalski i filipinski. Tiskano izdanje brošure distribuirano je među nevladinim organizacijama te je dio dostavljen Ministarstvu unutarnjih poslova, a dostupna je i na mrežnim stranicama Ureda: <https://ljudskaprava.gov.hr/vijesti/izdana-brosura-prava-osoba-pod-medjunarodnom-i-privremenom-zastitom/1149>. Kako bi lakše došli do informacija o svojim pravima, Ured pučke pravobraniteljice je pripremio pregled najčešćih problema s kojima se Uredu obraćaju strani radnici u Hrvatskoj i općim pravnim informacijama o tome što mogu učiniti da se zaštite. Informacije su dostupne

na [hrvatskom](#), [engleskom](#), [njemačkom](#), [francuskom](#), [ukrajinskom](#), [makedonskom](#), [albanskom](#), [turskom](#), [nepalskom](#), [bengalskom](#), [hindu](#) / [filipinskom](#) jeziku.

Radni odnosi u Republici Hrvatskoj uređeni su važećim odredbama Zakona o radu („Narodne novine“ broj 93/14, 127/17, 98/19, 151/22 i 64/23) ako drugim zakonom ili međunarodnim ugovorom, koji je sklopljen i potvrđen u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, te objavljen, a koji je na snazi, nije drukčije određeno. S obzirom da se radi o općem propisu, odredbe toga Zakona jednako se primjenjuju na sve radne odnose u Republici Hrvatskoj, odnosno bez obzira da li se na strani radnika pojavljuje osoba s hrvatskim ili stranim državljanstvom (što uključuje sve strane državljane, dakle i državljanina države članice EGP-a ili Švicarske Konfederacije kao i državljanina treće zemalja, odnosno osobe bez državljanstva).

Poput toga, i ostali izvori radnog prava (npr. odredbe kolektivnih ugovora ili pravilnika o radu), a koji su na snazi kod određenog poslodavca, jednako se primjenjuju na sve radnike zaposlene kod tog poslodavca, bez obzira na državljanstvo konkretnog radnika.

Zakon o radu („Narodne novine“ broj 93/14, 127/17, 98/19, 151/22 i 64/23) iako temeljni izvor radnoga prava u Republici Hrvatskoj, kojim se svim radnicima jamči minimalni opseg radničkih prava, a s druge strane postavlja okvir unutar kojega radnici i poslodavci mogu pregovarati i ugovarati i povoljnije uvjete rada, nije jedini propis koji uređuje radnička prava u Republici Hrvatskoj. Tu su i mnogi drugi zakoni i podzakonski propisi kojima se uređuju i dodatno razrađuju druga prava iz radnog odnosa (poput Zakona o zaštiti na radu i dr.), ali i cijeli niz međunarodnih izvora koje je Republika Hrvatska ratificirala kao što su međunarodne konvencije Međunarodne organizacije rada.

S druge pak strane, Zakonom o suzbijanju neprijavljenoga rada („Narodne novine“ broj 151/22) propisuje se što se smatra neprijavljenim radom, uređuju mjere za suzbijanje neprijavljenoga rada, aktivnosti radi poticanja prijavljivanja rada, vođenje evidencije neaktivnih osoba te odgovornost za povrede odredaba toga Zakona. Navedeni Zakon primjenjuje se i na državljanina treće zemlje koji nema zakoniti boravak sukladno propisu kojima se uređuju uvjeti ulaska, kretanja, boravka i rada stranaca koji su državljani trećih zemalja.

Nadzor nad primjenom navedenih zakona obavljaju nadležni inspektori Državnog inspektorata Republike Hrvatske, Sektor za inspekciju rada (<https://dirh.gov.hr/>), koji su prema posebnim propisima ovlašteni za nadzor u vezi s radom i zapošljavanjem, a nadzor zakonitosti, pravilnosti i pravodobnosti obračuna, prijava i uplata javnih davanja službenici koji su prema posebnim propisima ovlašteni za obavljanje poslova poreznog nadzora (<https://www.porezna-uprava.hr/Stranice/Naslovnica.aspx>).

Shodno navedenom, možemo zaključiti da je hrvatsko radno zakonodavstvo visoko razvijeno te da svojim zakonodavnim uređenjem ni na koji način ne zaostaje za drugim uređenjima država članica Europske unije, te da kao takvo pruža adekvatnu i efikasnu zaštitu u borbi protiv izloženosti trgovanju ljudima za radnike migrante.

Svi važeći propisi iz radnog zakonodavstva objavljuju se u „Narodnim novinama“, službenom listu Republike Hrvatske (<https://www.nn.hr/>). Informacije o propisima iz radnog zakonodavstva mogu se pronaći i na internetskoj stranici Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (<https://mrosp.gov.hr/>), te posebno izrađene web stranice ministarstva – migracije.hr

(<https://migracije.hr/>), koja pruža detaljne informacije za svaku kategoriju migranata iz područja zdravstvenog osiguranja, uključujući roditeljske potpore, mirovinskog osiguranja, obiteljskih davanja, zapošljavanje i osiguranje tijekom nezaposlenosti, primjenjivog zakonodavstva, kratkoročnih prava na temelju povrede na radu i profesionalne bolesti, informacije o obrazovanju, socijalnoj skrbi, boravku i radu te o Republici Hrvatskoj općenito. Informacije se mogu pronaći na hrvatskom, engleskom, njemačkom, francuskom i talijanskom jeziku.

b. pružanje jasnih ugovora o radu;

Zakonom o radu („Narodne novine“ broj 93/14, 127/17, 98/19, 151/22 i 64/23) propisano je da se radni odnos zasniva sklapanjem ugovora o radu. Ako ugovor o radu nije sklopljen u pisanom obliku poslodavac je dužan prije početka rada radniku izdati pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu, u protivnom čini najteži prekršaj poslodavca za koje je predviđena visoka novčana kazna i za poslodavca i za odgovornu osobu kod poslodavca. Poslodavac je dužan radniku prije početka rada dostaviti primjerak ugovora o radu kada je sklopljen u pisanom obliku te dostaviti primjerak prijave na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje u roku od osam dana od isteka roka za prijavu na obvezna osiguranja prema posebnom propisu, jer se u protivnom i to smatra jednim od najtežih prekršaja od strane poslodavca.

Neizdavanje pisane potvrde o sklopljenom ugovoru o radu i nedostavljanje pisanog ugovora o radu prekršajno je sankcionirano kao najteži prekršaji poslodavca odredbama čl. 229. st. 1. t. 3. i t. 4. Zakona o radu za što je propisana novčana kazna poslodavca pravnu osobu od 8090,00 do 13.270,00 eura, za poslodavca fizičku osobu i odgovornu osobu u pravnoj osobi od 920,00 do 1320,00 eura.

Također, ako poslodavac s radnikom sklopi ugovor za obavljanje posla koji, s obzirom na narav i vrstu rada te ovlasti poslodavca, ima obilježja posla za koji se zasniva radni odnos, smatra se da je s radnikom sklopio ugovor o radu, osim ako poslodavac ne dokaže suprotno.

Prema članku 15. Zakona o radu ugovor o radu sklopljen u pisanom obliku, odnosno potvrda o sklopljenom ugovoru o radu mora sadržavati podatke o:

- strankama i njihovu osobnom identifikacijskom broju te prebivalištu, odnosno sjedištu
- mjestu rada, a ako zbog prirode posla ne postoji stalno ili glavno mjesto rada ili je ono promjenjivo, podatak o različitim mjestima na kojima se rad obavlja ili bi se mogao obavljati
- nazivu radnog mjesta, odnosno naravi ili vrsti rada na koje se radnik zapošljava ili kratak popis ili opis poslova
- datumu sklapanja ugovora o radu i datumu početka rada
- tome sklapa li se ugovor na neodređeno ili na određeno vrijeme te o datumu prestanka ili očekivanom trajanju ugovora u slučaju ugovora o radu na određeno vrijeme
- trajanju plaćenoga godišnjeg odmora na koji radnik ima pravo, a ako se takav podatak ne može dati u vrijeme sklapanja ugovora, odnosno izdavanja potvrde, o načinu određivanja trajanja toga odmora
- postupku u slučaju otkazivanja ugovora o radu te o otkaznim rokovima kojih se mora pridržavati radnik, odnosno poslodavac, a ako se takav podatak ne može dati u vrijeme sklapanja ugovora, odnosno izdavanja potvrde, o načinu određivanja otkaznih rokova
- brutoplaći, uključujući brutoiznos osnovne odnosno ugovorene plaće, dodacima te ostalim primicima za obavljeni rad i razdobljima isplate tih i ostalih primitaka na temelju radnog odnosa na koja radnik ima pravo
- trajanju radnog dana ili tjedna u satima
- tome ugovara li se puno radno vrijeme ili nepuno radno vrijeme
- pravu na obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje iz članka 54. ovoga Zakona, ako ono postoji
- trajanju i uvjetima probnog rada, ako je ugovoren.

Dalje, člankom 16. Zakona propisani su dodatni podaci za ugovor o radu za stalne sezonske poslove, člankom 17.a dodatni podaci ugovora o radu u slučaju rada na izdvojenom mjestu rada i rada na daljinu, dok su člankom 18. propisani dodatni podaci koje mora sadržavati ugovor o radu u slučaju upućivanja radnika u inozemstvo. Člankom 46. st. 3. i 5. propisani su dodatni podaci koje mora sadržavati ugovor o radu za privremeno obavljanje poslova, koji s radnikom sklapa agencija za privremeno zapošljavanje kao poslodavac.

Ako navedeni ugovori o radu nemaju propisani sadržaj/podatke inspektor rada će na temelju čl. 226. st. 1. t. 7., 8., 9., 10., 13. i 21. Zakona o radu u provedbi inspekcijskog nadzora u području rada usmenim rješenjem u zapisniku poslodavcu narediti da u ostavljenom roku radniku s kojim je sklopio pisani ugovor o radu, a koji ne sadrži sve sastojke propisane ZOR-om, ponudi izmjenu ugovora koji će sadržavati nedostajuće sastojke, odnosno da dopuni izdanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu koja ne sadrži sastojke propisane Zakonom.

c. pristup pristojnom radnom mjestu i smještaju, zdravstvenoj skrbi, socijalnim uslugama i obrazovanju;

Prema odredbama Zakona o radu („Narodne novine“ broj 93/14, 127/17, 98/19, 151/22 i 64/23), jedna od temeljnih obveza poslodavca u radnom odnosu je osigurati radniku uvjete za rad na siguran način i na način koji ne ugrožava zdravlje radnika, u skladu s posebnim zakonom i drugim propisima (prije svega, u skladu s odredbama Zakonom o zaštiti na radu i podzakonskim propisima, odnosno pripadajućim pravilnicima donesenima na temelju toga Zakona, kojima su dodatno razrađene sve obveze poslodavaca u provođenju mjera iz područja zaštite na radu).

U skladu s odredbama članka 3. Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine“ broj 71/14, 118/14, 94/18 i 96/18, dalje u tekstu: ZZR), pojam mjesto rada je svako mjesto na kojemu radnici i osobe na radu moraju biti, ili na koje moraju ići, ili kojemu imaju pristup tijekom rada zbog poslova koje obavljaju za poslodavca, kao i svaki prostor, odnosno prostorija koju poslodavac koristi za obavljanje poslova i koja je pod njegovim izravnim ili neizravnim nadzorom. Isto tako radilište je privremeno ili pokretno mjesto rada, kao što je gradilište, šumarsko radilište, mjesto gradnje broda te mjesta na kojima se obavljaju privremeni radovi na održavanju, rušenju i popravcima, poljoprivredni radovi i radovi na istraživanju i iskorištavanju mineralnih sirovina. Poslodavac je obavezan, u skladu s odredbama članka 41. ZZR-a, osigurati da su mjesta rada koja se koriste u svakom trenutku sigurna, održavana, prilagođena za rad i u ispravnom stanju, u skladu s pravilima zaštite na radu.

Minimalni sigurnosni i zdravstveni zahtjevi za mjesta rada propisani su Pravilnikom o zaštiti na radu za mjesta rada („Narodne novine“, broj 105/20) i Pravilnikom o zaštiti na radu na privremenim gradilištima („Narodne novine“, broj 48/18).

U provedbi inspekcijskog nadzora u području zaštite na radu nadležni inspektor će usmenim rješenjem, u skladu s odredbom članka 91. stavak 1. točka 1. ZZR-a, na vrijeme dok se ne otkloni utvrđeni nedostatak, poslodavcu zabraniti uporabu sredstava rada i osobne zaštitne opreme, odnosno građevine ili njezinog sastavnog dijela, prostorije, postrojenja, uređaja i druge opreme za rad koji su neispravni ili za koje poslodavac ne može predočiti dokumentaciju propisanu ZZR-om i drugim propisima.

Nadalje, Zakon o radu jasno propisuje da je poslodavac dužan prije stupanja radnika na rad, omogućiti radniku da se upozna s propisima u vezi s radnim odnosima te ga je dužan upoznati s organizacijom rada i zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu. Ujedno, poslodavac je dužan upoznati radnika s opasnostima posla koje obavlja te osposobiti radnika za rad na način koji osigurava zaštitu života i zdravlja radnika te sprječava nastanak nesreća. Ako radnik, usprkos svemu, pretrpi štetu na radu ili u vezi s radom, poslodavac je dužan, radniku naknaditi štetu po općim propisima obveznog prava.

Sukladno propisima iz obveznog zdravstvenog osiguranja, poslodavac je obavezan i pokrenuti postupak utvrđivanja i priznavanja ozljede na radu, koji se pokreće podnošenjem tiskanice „Prijava o ozljedi na radu“ regionalnom uredu odnosno područnoj službi Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje

nadležnom prema mjestu prebivališta, odnosno boravka osigurane osobe, a može i regionalnom uredu odnosno područnoj službi prema sjedištu poslodavca.

Ako poslodavac ne podnese prijavu o ozljedi na radu, prijavu je obavezan podnijeti izabrani doktor opće/obiteljske medicine prema zahtjevu ozlijeđene osobe ili prema prijedlogu nadležnog doktora specijaliste medicine rada s kojim Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ima sklopljen ugovor o provođenju specifične zdravstvene zaštite radnika, a koji je nadležan za provođenje specifične zdravstvene zaštite radnika prema sjedištu poslodavca, odnosno organizatora određenih aktivnosti i poslova. Zahtjev za priznavanje ozljede na radu i utvrđivanjem prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja uslijed ozljede na radu može podnijeti i sam radnik podnošenjem tiskanice „Prijava o ozljedi na radu“.

Nadalje, prema odredbama Zakona o radu poslodavac je dužan omogućiti radniku, u skladu s mogućnostima i potrebama rada, školovanje, obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje. S druge pak strane, radnik je dužan, u skladu sa svojim sposobnostima i potrebama rada, školovati se, obrazovati, osposobljavati i usavršavati se za rad.

Prilikom promjene ili uvođenja novog načina ili organizacije rada, poslodavac je dužan, u skladu s potrebama i mogućnostima rada, omogućiti radniku osposobljavanje ili usavršavanje za rad. Poslodavac je dužan radniku osposobljavanje omogućiti u skladu s potrebama obavljanja ugovorenih poslova i o svom trošku, pri čemu se vrijeme provedeno na osposobljavanju uračunava u radno vrijeme i po mogućnosti odvija tijekom utvrđenog rasporeda radnog vremena radnika.

Ako je poslodavac preuzeo obvezu smještaja i prehrane radnika, pri izvršenju te obveze mora voditi računa o zaštiti života, zdravlja i čudoređa te vjeroispovijesti radnika.

d. mogućnost promjene poslodavca;

Uvjeti ulaska, kretanja, boravaka i rada stranaca koji su državljani trećih zemalja u Republici Hrvatskoj trenutno su uređeni važećim odredbama Zakona o strancima („Narodne novine“ broj 133/20., 114/22. i 151/22.).

Radnik može raskinuti ugovor o radu kod prethodnog poslodavca sporazumom o prestanku ugovora o radu koji mora biti zaključen u pisanom obliku, a u kojem sporazumu se utvrđuje datum prestanka ugovora o radu nakon čega će radnik sklopiti ugovor o radu s novim poslodavcem. Ukoliko poslodavac ne pristane na sporazumni prestanak ugovora o radu, radnik može u skladu s odredbom čl. 115. st. 4. ZOR-a otkazati ugovor o radu uz propisani ili ugovoreni otkazni rok, ne navodeći za to razlog (redoviti otkaz), a u skladu s čl. 122. st. 7. ZOR-a ako radnik otkazuje ugovor o radu, otkazni rok ne može biti duži od mjesec dana, ako on za to ima osobito važan razlog. Nakon proteka otkaznog roka i prestanka ugovora o radu radnik može zaključiti ugovor o radu s novim poslodavcem.

Dalje, ukoliko radnik ima opravdani razlog za otkaz ugovora o radu sklopljenog na neodređeno ili određeno vrijeme, može ga otkazati izvanrednim otkazom bez obveze poštivanja propisanog ili ugovorenog otkaznoga roka (izvanredni otkaz čl. 116. ZOR-a). Tako je, primjerice, čl. 92. st. 6. ZOR-a propisano da zbog neisplate plaće radnik može izvanredno otkazati ugovor o radu. Potrebno je za napomenuti da je odredbom čl. 120. ZOR-a propisano da otkaz mora biti u pisanom obliku, da poslodavac mora u pisanom obliku obrazložiti otkaz, da se otkaz se mora dostaviti osobi kojoj se otkazuje, pa je tako odredbom čl. 229. st. 1. t. 47. ZOR-a propisano da će se novčanom kaznom od 8090,00 do 13.270,00 eura kazniti za prekršaj poslodavac pravna osoba ako otkaz nije u pisanom obliku, nije obrazložen ili ako nije dostavljen radniku. U praksi imamo slučajeve da se radnici nezadovoljni poslodavcem, ili iz drugih razloga, samo ne pojave na poslu te odu raditi za drugog poslodavca, pa im prethodni poslodavac zbog neopravdanog izostanka s posla otkaže ugovor o radu.

Vezano za promjenu poslodavca radnika treće zemlje, uz gore navedeno, potrebna je još dozvola za boravak i rad za novog poslodavca, a u skladu s čl. 90 st. 1. Zakona o strancima („Narodne novine“, br. 133/20, 114/22, 151/22, dalje: ZS) zahtjev za izdavanje dozvole za boravak i rad može podnijeti

državljanin treće zemlje sukladno čl. 58. ZS-a ili poslodavac u policijskoj upravi odnosno policijskoj postaji prema mjestu namjeravanog boravka ili rada državljanina treće zemlje ili sjedištu poslodavca. Naime, u skladu s čl. 88. st. 3. ZS-a državljanin treće zemlje može raditi u Republici Hrvatskoj samo na onim poslovima za koje mu je izdana dozvola za boravak i rad ili potvrda o prijavi rada i samo kod onog poslodavca za kojeg mu je izdana dozvola za boravak i rad ili potvrda o prijavi rada i s kojim je zasnovao radni odnos, ako ZS-om nije drukčije propisano, dok je st. 4. toga članka ZS-a propisano da poslodavac može zaposliti ili se koristiti radom državljanina treće zemlje samo na onim poslovima za koje mu je izdana dozvola za boravak i rad odnosno potvrda o prijavi rada ako ZS-om nije drukčije propisano.

Nastavno tome, odredbom čl. 240. st. 1. ZS-a propisano je da će u provedbi inspekcijskog nadzora nadležni inspektor tijela iz čl. 239. st. 1. ZS-a (inspektor rada) usmenim rješenjem u zapisniku, u trajanju od 30 dana, zabraniti poslodavcu – pravnoj osobi ili poslodavcu – fizičkoj osobi obavljanje djelatnosti odnosno državljaninu treće zemlje pružanje usluga za inozemnog poslodavca u nadziranom poslovnom objektu odnosno prostoru ako utvrdi da je tijekom nadzora za poslodavca radio državljanin treće zemlje protivno odredbama ZS-a kojima je utvrđena obveza ishodačenja dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada.

Također, inspektor je dužan podnijeti optužni prijedlog/izdati prekršajni nalog protiv poslodavca radi osnovane sumnje na počinjenje prekršaja iz čl. 247. st. 2. t. 1. i 2. ZS-a, ako utvrdi da poslodavac zapošljava ili koristi rad državljanina treće zemlje koji nema dozvolu za boravak i rad ili potvrdu o prijavi rada; ako zaposli državljanina treće zemlje na poslovima za koje mu nije izdana dozvola za boravak i rad odnosno potvrda o prijavi rada. Za navedeni prekršaj propisana je novčana kazna od 6630,00 do 13.270,00 eura za poslodavca pravnu osobu, za odgovornu osobu u pravnoj osobi od 1320,00 do 6630,00 eura, a za fizičku osobu od 1320,00 do 1990,00 eura za poslodavca pravnu osobu. Odredbama čl. 250. st. 1. i 2. ZS-a propisano je da će novčanom kaznom od 929,00 do 1320,00 eura kazniti državljanin treće zemlja ako u Republici Hrvatskoj radi bez dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada te koji radi na onim poslovima za koje mu nije izdana dozvola za boravak i rad ili potvrda o prijavi rada ili kod onog poslodavca za kojeg mu nije izdana dozvola za boravak i rad ili potvrda o prijavi rada i s kojim nije zasnovao radni odnos.

e. pristup mehanizmima za podnošenje povjerljivih pritužbi;

Odredbama Zakona o radu („Narodne novine“ broj 93/14, 127/17, 98/19, 151/22 i 64/23) jamči se zaštita dostojanstva radnika. Postupak i mjere zaštite dostojanstva radnika od uznemiravanja i spolnog uznemiravanja uređuju se posebnim zakonom, kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili pravilnikom o radu.

Poslodavac koji zapošljava najmanje 20 radnika dužan je, uz prethodnu pisanu suglasnost osobe za koju predlaže imenovanje, imenovati jednu osobu, a poslodavac koji zapošljava više od 75 radnika dužan je imenovati dvije osobe različitog spola koje su osim njega ovlaštene primati i rješavati pritužbe vezane za zaštitu dostojanstva radnika. Te osobe mogu biti radnici ili osobe koje nisu u radnom odnosu kod poslodavca, a poslodavac je dužan u roku od osam dana od dana imenovanja tih osoba, o imenovanju obavijestiti radnike.

Poslodavac ili osoba imenovana na gore navedeni način, dužna je, u roku utvrđenom kolektivnim ugovorom, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca ili pravilnikom o radu, a najkasnije u roku od osam dana od dostave pritužbe, ispitati pritužbu i poduzeti sve potrebne mjere primjerene pojedinom slučaju radi sprječavanja nastavka uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja, ako utvrdi da ono postoji.

Ako poslodavac u roku od osam dana od dostave pritužbe ne poduzme mjere za sprječavanje uznemiravanja ili spolnog uznemiravanja ili ako su mjere koje je poduzeo očito neprimjerene, radnik koji je uznemiravan ili spolno uznemiravan ima pravo prekinuti rad dok mu se ne osigura zaštita, pod uvjetom da je u daljnjem roku od osam dana zatražio zaštitu pred nadležnim sudom.

Ako postoje okolnosti zbog kojih nije opravdano očekivati da će poslodavac zaštititi dostojanstvo radnika, radnik nije dužan dostaviti pritužbu poslodavcu i ima pravo prekinuti rad, pod uvjetom da je zatražio zaštitu pred nadležnim sudom i o tome obavijestio poslodavca u roku od osam dana od dana prekida rada.

Za vrijeme prekida rada radnik ima pravo na naknadu plaće u iznosu plaće koju bi ostvario da je radio. Svi podaci utvrđeni u postupku zaštite dostojanstva radnika su tajni.

Naposljetku, Zakonom o radu („Narodne novine“, broj: 93/14., 127/17., 98/19., 151/22. i 64/23. - Odluka Ustavnog suda RH) je dodatno naglašeno da protivljenje radnika postupanju koje predstavlja uznemiravanje ili spolno uznemiravanje ne predstavlja povredu obveze iz radnog odnosa niti smije biti razlog za diskriminaciju.

Nastavno navedenom, ukoliko poslodavac nije postupio u skladu s navedenim odredbama inspektor rada dužan je u provedbi inspekcijskog nadzora u području rada usmenim rješenjem u zapisniku poslodavcu narediti na temelju čl. 226. st. 1. t. 18. i 32. ZOR-a da u ostavljenom roku pravilnikom o radu uredi postupak i mjere zaštite dostojanstva radnika, ako nije uređen zakonom ili drugim aktom; da imenuje osobu koja je, osim njega, ovlaštena primati i rješavati pritužbe vezane za zaštitu dostojanstva radnika te da o imenovanju obavijesti radnike. Također, inspektor je dužan protiv poslodavca podnijeti optužni prijedlog/izdati prekršajni nalog radi osnovane sumnje na počinjenje prekršaja iz čl. 228. st. 1. t. 24. ZOR-a ukoliko u inspekcijskom nadzoru utvrdi da poslodavac s podacima utvrđenim u postupku zaštite dostojanstva radnika nije postupao kao s tajnima. Za navedeni prekršaj propisana je novčana kazna od 4110,00 do 7960,00 eura, a za poslodavca fizičku osobu i odgovornu osobu u pravnoj osobi od 530,00 do 790,00 eura.

Također, inspektor rada nadzire i provedbu Zakona o zaštiti prijavitelja nepravilnosti („Narodne novine“, br. 46/22, dalje ZOZPN) pa će protiv poslodavca i odgovorne osobe poslodavca podnijeti optužni prijedlog/izdati prekršajni nalog ako u inspekcijskom nadzoru utvrdi da poslodavac nije donio akt kojim je uredio postupak unutarnjeg prijavljivanja nepravilnosti i postupak imenovanja povjerljive osobe i njezina zamjenika, u roku od dva mjeseca od dana stupanja na snagu ZOZPN-a (23. travnja 2022.); da nije uspostavio sustav za unutarnje prijavljivanje nepravilnosti; ne čuva podatke zaprimljene u prijavi od neovlaštenog otkrivanja; nije imenovao povjerljivu osobu i zamjenika povjerljive osobe (osobe kojima se prijavljuju nepravilnosti) na način propisan čl. 20. ZOZPN-a u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ZOZPN-a; ne osigura uvjete za vođenje evidencije o svakoj zaprimljenoj prijavi u skladu sa ZOZPN-om; ne poduzme mjere radi otklanjanja utvrđenih nepravilnosti. Naime, takvo postupanje poslodavca prekršajno je kažnjivo po čl. 35. st. 1. t. 1., 2., 3., 4., 5., 6. i 7. ZOZPN-a, pa je za poslodavca pravnu osobu propisana novčana kazna od 1327,23 do 3981,68 eura, a za odgovornu osobu u pravnoj osobi i fizičku osobu obrtnika novčana kazna od 132,72 do 1327,23 eura. Nastavno tome, propisana je novčana kazna u iznosu od 3.981,68 do 6.636,14 eura za pravnu osobu, te 398,17 do 3.981,68 eura za odgovornu osobu u pravnoj osobi i fizičku osobu obrtnika, ako poslodavac spriječi ili pokuša spriječiti prijavljivanje nepravilnosti; pokreće zlonamjerne postupke protiv prijavitelja nepravilnosti, povezanih osoba te povjerljivih osoba i njezinih zamjenika; bez pristanka otkrije ili pokuša otkriti identitet prijavitelja nepravilnosti ili prijavljene osobe odnosno podatke na osnovi kojih se može otkriti njihov identitet te druge podatke navedene u prijavi nepravilnosti; ako se osvećuje, pokušava osvetiti ili prijeti osvetom prijavitelju nepravilnosti, povezanoj osobi te povjerljivoj osobi i njezinu zamjeniku zbog prijavljivanja nepravilnosti ili javnog razotkrivanja; ne zaštititi prijavitelja nepravilnosti od osvete i ne poduzme nužne mjere radi zaustavljanja osvete i otklanjanja njezinih posljedica; utječe ili pokuša utjecati na postupanje povjerljive osobe ili njezina zamjenika prilikom poduzimanja radnji iz njihove nadležnosti potrebnih za zaštitu prijavitelja nepravilnosti, što je sve kažnjivo po čl. 36. st. 1. t. 1., 2., 3., 4., 5. i 6. ZOZPN. Također, čl. 38. st. 1. t. 1., 2. i 3. ZOZPN-a propisana je novčana kazna za prekršaje povjerljive osobe i njezinog zamjenika ako ne čuvaju identitet prijavitelja nepravilnosti i podatke zaprimljene u prijavi od neovlaštenog otkrivanja odnosno objave drugim osobama, osim ako to nije suprotno zakonu, te svake osobe koja sudjeluje u postupku po prijavi nepravilnosti ako ne štiti podatke koje sazna iz

prijave, ili ih koristi ili otkriva u druge svrhe osim one koje su potrebne za ispravno daljnje postupanje, kao i za povjerljivu osobu i njezinog zamjenika ako zlouporabe svoje ovlasti na štetu prijavitelja nepravilnosti za koje je propisana novčana kazna od 398,17 do 3.981,68 eura.

U skladu s odredbama čl. 57. st. 2. Zakona o Državnom inspektoratu („Narodne novine“, broj 115/18, 117/21 i 67/23 dalje: ZDI) inspektor je dužan u obavljanju inspekcijskih poslova čuvati identitet podnositelja predstavke. Odredbama st. 2., 3., 4. i 5. toga članka je propisano da inspektor odnosno drugi državni službenik nije dužan čuvati identitet podnositelja predstavke koji sudjeluje u postupku kao zainteresirana osoba radi zaštite svojih prava i pravnih interesa ako to po prirodi stvari nije moguće ili je tako propisano posebnim zakonom te da su inspektor i drugi službenik dužni kao inspekcijsku tajnu odnosno kao drugu odgovarajuću vrstu tajne čuvati sve osobne i druge povjerljive podatke koje saznaju u obavljanju svojih dužnosti u skladu s propisima kojima se uređuje zaštita podataka i tajnost podataka, a tajnost i povjerljivost podataka dužne su čuvati i nakon prestanka obavljanja poslova u Državnom inspektoratu. Nastavno tome, st. 6. i 7. toga članka ZDI-a je propisano da je Državni inspektorat dužan kao inspekcijsku tajnu čuvati svu dokumentaciju (zabilješku, zapisnik, nacrt rješenja, rješenje, zaključak, prekršajni akt, kaznenu prijavu, uputu za rad, izjavu stranke, predstavku, pritužbu) te sve druge podatke i dokaze utvrđene odnosno nastale u vezi s inspekcijskim postupkom, te da dokumentaciju i podatke prikupljene ili utvrđene u inspekcijskom nadzoru, te identitet podnositelja predstavke Državni inspektorat može dati samo sudovima, tijelima državne uprave i drugim državnim tijelima, na njihov obrazloženi pisani zahtjev u postupcima iz njihove nadležnosti.

f. pravo na učlanjivanje u sindikat i sudjelovanje u kolektivnom pregovaranju;

Zakonom o radu („Narodne novine“ broj 93/14, 127/17, 98/19, 151/22 i 64/23) jamči se radnicima pravo na udruživanje. Radnici imaju pravo, po svojem slobodnom izboru, utemeljiti sindikat te se u njega učlaniti, uz uvjete koji mogu biti propisani samo statutom ili pravilima toga sindikata, bez bilo kakvoga prethodnog odobrenja. Sindikat može utemeljiti najmanje deset punoljetnih poslovno sposobnih fizičkih osoba. Članstvo u sindikatu je dobrovoljno, te radnik slobodno odlučuje o svojem pristupanju udruzi i istupanju iz udruge. Također je propisano da nitko ne smije biti stavljen u nepovoljniji položaj zbog članstva u udruzi, odnosno sudjelovanja ili nesudjelovanja u djelatnosti udruge, a postupanje protivno navedenoj odredbi predstavlja diskriminaciju u smislu posebnog zakona, odnosno Zakona o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“ broj 85/08 i 112/12). Zakonom o suzbijanju diskriminacije čl. 25. propisano je da tko s ciljem prouzročenja straha drugome ili stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na temelju, između ostalog, članstvu u sindikatu, povrijedi njegovo dostojanstvo, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom od 663,61 eura do 3.981,68 eura, a istom novčanom kaznom kaznit će se odgovorna osoba u pravnoj osobi, državnom tijelu, pravnoj osobi s javnim ovlastima i jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave, dok će se obrtnik ili osoba koja obavlja drugu samostalnu djelatnost u vezi s obrtom ili djelatnošću koju obavlja, kazniti novčanom kaznom od 1.327,23 do 26.544,56 eura, a pravna osoba od 9.981,68 do 39.816,84 eura.

Djelatnost udruge radnika ne može se privremeno zabraniti niti se udruga može raspustiti odlukom izvršne vlasti, već samo na temelju odluke nadležnog suda. Udruga radnika, odnosno sindikat mora imati statut utemeljen i donesen na načelima demokratskog zastupanja i demokratskog očitovanja volje članova, a statutom određena svrha udruge mora biti sklapanje kolektivnih ugovora. Poslodavci i njihove udruge ne smiju nadzirati utemeljenje i djelovanje sindikata, odnosno njihovih udruga više razine, niti radi ostvarenja takvoga nadzora smiju financirati ili na drugi način podupirati sindikate, odnosno njihove udruge više razine, a postupanje poslodavca protivno navedenoj odredbi kažnjivo je po čl. 228. st. 1. t. 32. ZOR-a, pa će se poslodavac pravna osoba kazniti novčanom kaznom od 4110,00 do 7960,00 eura, a poslodavac fizička osoba i odgovorna osoba u pravnoj osobi od 530,00 do 790,00 eura. Iste novčane kazne propisane i za slučaj da poslodavac ne postupi u skladu s čl. 189. ZOR-a odnosno kada u skladu s uputama sindikata, a uz prethodnu pisanu suglasnost radnika koji je

član sindikata, poslodavac ne obračuna i iz plaće radnika ne ustegne ili ne uplati sindikalnu članarinu sindikatu, što je kažnjivo po čl. 228. st. 1. t. 33. ZOR-a.

Nadalje, izričito je propisano da radnik ne smije biti stavljen u nepovoljniji položaj od drugih radnika zbog članstva u sindikatu, a osobito nije dopušteno:

- ugovor o radu s određenim radnikom sklopiti pod uvjetom da on ne stupi u sindikat, odnosno pod uvjetom da istupi iz sindikata
- otkazati ugovor o radu ili na drugi način staviti radnika u nepovoljniji položaj od ostalih radnika zbog njegova članstva u sindikatu ili sudjelovanja u sindikalnim djelatnostima izvan radnoga vremena, a uz suglasnost poslodavca i za vrijeme radnoga vremena.

Članstvo u sindikatu i sudjelovanje u djelatnostima sindikata ne smije biti okolnost na kojoj poslodavac temelji odluku o sklapanju ugovora o radu, promjeni poslova koje radnik obavlja, odnosno mjesta rada, stručnom obrazovanju, napredovanju, plaćanju, socijalnim davanjima i prestanku ugovora o radu. Poslodavac, direktor ili neko drugo tijelo te zastupnik poslodavca ne smiju se koristiti prisilom u korist ili protiv bilo kojega sindikata.

Što se tiče kolektivnog pregovaranja, kao što je gore navedeno svrha udruživanja radnika odnosno osnivanja sindikata mora biti sklapanje kolektivnih ugovora. Kolektivnim ugovorom uređuju se prava i obveze stranaka koje su sklopile taj ugovor, a može sadržavati i pravna pravila kojima se uređuje sklapanje, sadržaj i prestanak radnih odnosa, pitanja socijalnog osiguranja te druga pitanja iz radnog odnosa ili u vezi s radnim odnosom. Pravna pravila sadržana u kolektivnom ugovoru primjenjuju se neposredno i obvezno na sve osobe na koje se, u skladu s odredbama Zakona o radu primjenjuje kolektivni ugovor.

Vežano za kolektivno pregovaranje, odredbom čl. 169. st. 1. ZOR-a propisano je da udruga/sindikata može biti stranka kolektivnog ugovora samo ako je utemeljena i registrirana u skladu s odredbama ZOR-a, a inspektor rada u provedbi inspekcijskog nadzora u području rada dužan je usmenim rješenjem u zapisniku poslodavcu narediti na temelju čl. 226. st. 2. t. 34. i 35. ZOR-a, da u ostavljenom roku radnika pisanim putem obavijesti o sklapanju kolektivnog ugovora, odnosno njegovoj izmjeni ili prestanku u skladu s čl. 201. st. 4., te da kolektivni ugovor objavi na propisani način (u skladu s čl. 202. st. 1. i 2. ZOR-a), ukoliko je to poslodavac propustio učiniti. Također, inspektor rada će protiv poslodavca podnijeti optužni prijedlog ili izdati prekršajni nalog ukoliko utvrdi da poslodavac nije postupio u skladu s čl. 201. st. 1. i 2. ZOR-a, odnosno ako nije dostavio svaki kolektivni ugovor ili svaku promjenu kolektivnog ugovora ministarstvu nadležnom za rad ili ga ne dostavi u propisanom roku, što je kažnjivo po čl. 228. st. 1. t. 34. ZOR-a.

g. pravni načini reguliranja boravka u zemlji.

Uvjete za boravak i rad državljanina trećih zemalja propisuje Zakon o strancima (NN 133/20) te detaljnije razrađuje Pravilnik o boravku državljanina trećih zemalja u Republici Hrvatskoj (NN 20/22).

Državljanin treće zemlje u Republici Hrvatskoj može boraviti na: kratkotrajnom boravku (do 90 dana u bilo kojem razdoblju od 180 dana), privremenom boravku (do godine dana), dugotrajnom boravištu (neograničeno) i stalnom boravku (neograničeno).

Privremeni boravak može se odobriti državljaninu treće zemlje u svrhu: spajanja obitelji, srednjoškolskog obrazovanja, studiranja, istraživanja, humanitarnog razloga, životnog partnerstva, rada, rada upućenog radnika, boravka osobe s dugotrajnim boravištem u drugoj državi članici EGP-a, u druge svrhe, boravka digitalnih nomada.

Privremeni boravak iz humanitarnih razloga može se odobriti državljaninu treće zemlje u sljedećim slučajevima: ako je kao žrtva trgovanja ljudima prihvatio program pomoći i zaštite; ako je maloljetnik

koji je napušten ili je žrtva organiziranog kriminala ili je zbog drugih razloga ostao bez roditeljske zaštite, skrbništva ili bez pratnje; pripadnicima hrvatskog naroda sa stranim državljanstvom ili bez državljanstva koji imaju potvrdu tijela državne uprave nadležnog za odnose s Hrvatima izvan Republike Hrvatske; državljaninu treće zemlje koji je do dana podnošenja zahtjeva najmanje deset godina bio u statusu izbjeglice ili koji je obuhvaćen programom obnove ili povratka ili stambenog zbrinjavanja izbjeglica iz Republike Hrvatske, što se dokazuje potvrdom tijela državne uprave nadležnog za stambeno zbrinjavanje; ako surađuje s nadležnim tijelima i njegovo je sudjelovanje nužno u kaznenom postupku koji se vodi protiv poslodavca koji ga je nezakonito zapošljavao; zbog ozbiljnih opravdanih razloga humanitarne prirode.

Državljanin treće zemlje uz zahtjev za odobrenje privremenog boravka ne mora prilagati dokaz o osiguranim sredstvima za uzdržavanje i dokaz o zdravstvenom osiguranju.

Državljanin treće zemlje u Republici Hrvatskoj može raditi na temelju izdane dozvole za boravak i rad ili potvrde o prijavi rada, osim ako Zakonom nije drukčije propisano. Državljanin treće zemlje može raditi u Republici Hrvatskoj samo na onim poslovima za koje mu je izdana dozvola za boravak i rad ili potvrda o prijavi rada i samo kod onog poslodavca za kojeg mu je izdana dozvola za boravak i rad ili potvrda o prijavi rada i s kojim je zasnovao radni odnos.

8. Imaju li inspekcija rada i druga tijela koja provjeravaju uvjete na radnom mjestu sveobuhvatni mandat i odgovarajuće ljudske, financijske i tehničke resurse za provedbu redovitih i proaktivnih inspekcija radnih mjesta u svim gospodarskim sektorima, uz poseban naglasak na visokorizične sektore u kojima često dolazi do iskorištavanja? Na koji način inspektori rada surađuju s drugim tijelima i sindikatima? Jesu li poslovi inspekcije rada i kontrole useljavanja međusobno odijeljeni?

Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Državnog inspektorata („Narodne novine“ br.97/20, 119/20 i 104/21), u Državnom inspektoratu su, uz Središnji ured u Zagrebu ustrojani i područni uredi u Osijeku, Rijeci, Splitu, Varaždinu i Zagrebu, s ispostavama tih područnih ureda u većim gradovima, kojih je sveukupno 37. Inspektori rada raspoređeni su u 27 ispostava. Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Državnog inspektorata („Narodne novine“ br.97/20, 119/20 i 104/21) i Pravilnikom o unutarnjem redu u Državnom inspektoratu sistematizirano je ukupno 268 radnih mjesta inspektora rada (od kojih 148 u području radnih odnosa, a 120 u području zaštite na radu). Od navedenog broja, na dan 8. studenog 2023., popunjena su 187 radna mjesta inspektora rada (109 u području radnih odnosa te 78 u području zaštite na radu).

Državni inspektorat, u skladu s odredbama Zakona o Državnom inspektoratu („Narodne novine“ broj 115/18, 117/21 i 67/23, dalje u tekstu: ZDI), surađuje s brojnim tijelima državne uprave, a suradnja se ostvaruje na temelju sporazuma o suradnji, Zaključaka Vlade RH kao i izravno, ovisno o posebnostima iz područja zakonske regulative, a nastavno navodimo najznačajnije:

- Suradnja s Ministarstvom unutarnjih poslova u razmjeni podataka i obavljanju zajedničkih inspeksijskih nadzora u vezi rada stranaca, i povodom ozljede
- Suradnja s Ministarstvom rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike u razmjeni podataka
- Suradnja s Poreznom upravom Ministarstvom financija u razmjeni podataka i u vezi neisplate plaće radnicima
- Suradnja s Agencijom za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, u provedbi Memoranduma o razumijevanju zaključenom između Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju i Državnog inspektorata, u postupku utvrđivanja poštivanja propisa i standarda EU u području zaštite na radu prilikom realizacije programa IPARD i EPFRR,

- Suradnja s Hrvatskom obrtničkom komorom, u postupcima izdavanja licencija za provedbu praktičnog dijela naukovanja (praktične nastave naučnika i učenika strukovnih škola)
- Suradnja sa Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, u razmjeni podataka, stručnim skupovima i edukacijama
- Suradnja sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje, u razmjeni podataka
- Suradnja sa Hrvatskim zavodom za mirovinsko osiguranje, u razmjeni podataka
- Suradnja s inspekcijama rada država članica EU; Inspektori rada Inspektorata rada redovito sudjeluju u Odboru viših inspektora rada Europske unije (SLIC), u razmjeni informacija putem KSS (Knowledge Sharing Site) i IMI sustava, razmjeni inspektora i provođenju EU kampanja
- S Hrvatskom udrugom poslodavaca, sindikatima radnika, u Odborima zaštite na radu kod poslodavaca (koji sačinjavaju predstavnici poslodavca, radnika i medicine rada), te
- U radnim skupinama za izradu propisa.

Vezano za provođenje inspekcijskih nadzora navodimo da je čl. 58. ZDI-a propisano da inspektor rada provodi inspekcijski nadzor i pokreće postupak po službenoj dužnosti, a iznimno na zahtjev stranke, kada je to propisano posebnim zakonom, a ako inspektor rada povodom zaprimljene predstavke obavi inspekcijski nadzor, podnositelja će u pisanom obliku obavijestiti o utvrđenom činjeničnom stanju i poduzetim mjerama, pa tako i sindikat. Nastavno tome, odredbom čl. 223. st. 3. ZOR-a propisano je da radnik, radničko vijeće, sindikat te poslodavac mogu zahtijevati od inspektora rada provođenje inspekcijskog nadzora. Napominjemo da se inspekcijski nadzori provode i povodom saznanja iz medija, na traženje drugih javnih tijela (državnog odvjetništva, ministarstva, itd.) i drugo. Poslovi inspekcije rada i kontrole useljavanja međusobno su odijeljeni na način da poslove inspekcije rada obavljaju inspektori Državnog inspektorata, a kontrolu useljavanja Ministarstvo unutarnjih poslova.

9. Na koji je način uređen rad agencija za zapošljavanje i pronalaženje djelatnika i na koji se način njihov rad prati? Jesu li propisima uređene sve faze postupka zapošljavanja, uključujući oglašavanje radnih mjesta, odabir djelatnika, prijevoz i posredovanje pri zapošljavanju? Je li zabranjeno da naknade za zapošljavanje i slične troškove snose radnici i oni koji traže posao?

Rad pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem tzv. agencije za posredovanje pri zapošljavanju, uređen je Zakonom o tržištu rada („Narodne novine“ broj 118/18, 32/20 i 18/22) i Pravilnikom o obavljanju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem („Narodne novine“ broj 28/19). Nakon registracije trgovačkog društva ili obrta, navedene osobe dužne su se upisati u evidenciju Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike.

Pravne ili fizičke osobe mogu obavljati poslove pod uvjetom da su registrirane prema posebnom propisu (odnosno prema odredbama Zakonu o trgovačkim društvima za pravne osobe ili Zakonu o obrtu za fizičke osobe) te upisane u evidenciju koju vodi ministarstvo nadležno za rad. Ugovor o radu za privremeno obavljanje poslova agencija može sklopiti s radnikom na određeno ili neodređeno vrijeme.

Navedeni ugovor, kao i svaki drugi ugovor (uz određene iznimke), mora sadržavati i sljedeće podatke:

- da se ugovor sklapa radi ustupanja radnika za privremeno obavljanje poslova kod korisnika
- naznaku vrste poslova za čije će se obavljanje radnik ustupati
- obveze agencije prema radniku u razdoblju kada je ustupljen.

Ugovor o ustupanju radnika između agencije i korisnika mora biti u pisanom obliku, a uz opće uvjete poslovanja agencije, mora sadržavati podatke o:

- broju ustupljenih radnika koji su potrebni korisniku
- razdoblju na koje se ustupaju radnici
- mjestu rada

- poslovima koje će ustupljeni radnici obavljati
- načinu i razdoblju u kojem korisnik mora ispostaviti agenciji obračun za isplatu plaće te propisima koji se kod korisnika primjenjuju na utvrđivanje plaće i
- osobi koja je ovlaštena za zastupanje korisnika prema ustupljenim radnicima.

U slučaju ustupanja radnika korisniku u inozemstvu, ugovor o ustupanju između agencije i korisnika, uz gore navedene podatke, mora sadržavati i podatke o:

- zakonodavstvu koje se primjenjuje na radni odnos ustupljenog radnika
- pravima ustupljenog radnika koja se ostvaruju na temelju ovoga i drugih zakona Republike Hrvatske i koja je korisnik dužan osigurati ustupljenom radniku
- obvezi plaćanja troškova vraćanja u zemlju.

Ugovor o ustupanju između agencije i korisnika ne može se sklopiti za:

- zamjenu radnika kod korisnika kod kojega se provodi štrajk
- poslove koje su obavljali radnici za koje je korisnik proveo postupak kolektivnog viška radnika u prethodnom razdoblju od šest mjeseci
- poslove koje su obavljali radnici kojima je korisnik, poslovno uvjetovanim otkazom otkazao ugovore o radu u prethodnom razdoblju od šest mjeseci
- obavljanje poslova koji su prema propisima o zaštiti na radu poslovi s posebnim uvjetima rada, a ustupljeni radnik ne ispunjava te posebne uvjete
- ustupanje radnika drugoj agenciji.

Zakonom o radu („Narodne novine“ broj 93/14., 127/17., 98/19., 151/22. i 64/23) ograničeno je vrijeme neprekidnog trajanja ustupanja radnika na razdoblje od najduže tri godine.

Tako, agencija i korisnik ne smiju ugovoriti korištenje rada istog ustupljenog radnika za obavljanje istih poslova za neprekinuto razdoblje duže od tri godine, osim ako je to potrebno zbog zamjene privremeno nenazočnog radnika, ako je to potrebno zbog dovršetka rada na projektu koji uključuje financiranje iz fondova Europske unije ili ako je to zbog nekih drugih objektivnih razloga dopušteno posebnim zakonom ili kolektivnim ugovorom, u kojim slučajevima vrijeme ustupanja radnika nije zakonom ograničeno.

Prije ustupanja radnika korisniku agencija mu je dužna uručiti uputnicu koja mora sadržavati sljedeće podatke o:

- nazivu, sjedištu i osobnom identifikacijskom broju
- nazivu radnog mjesta, odnosno naravi ili vrsti rada, ili kratak popis ili opis poslova za čije će se obavljanje radnik ustupati
- trajanju ustupanja

Prije ustupanja radnika korisniku agencija je dužna osigurati stručnu osposobljenost radnika koji se ustupa, kada je takva obveza na temelju propisa o zaštiti na radu propisana za poslove za čije obavljanje agencija radnika ustupa korisniku, osim ako ugovorom o ustupanju radnika tu obvezu nije preuzeo korisnik. Korisnik je dužan radnika upoznati s procjenom rizika, osim ako ugovorom o ustupanju tu obvezu nije preuzela agencija.

Agencija je dužna ustupljenom radniku isplatiti ugovorenu plaću za obavljene rad kod korisnika i u slučaju kada korisnik ne ispostavi agenciji obračun za isplatu plaće.

Ustupljeni radnik ima pravo na naknadu plaće od agencije:

- ako je zaposlen na neodređeno vrijeme u razdoblju kada nije ustupljen korisniku
- ako je zaposlen na određeno vrijeme, a kod korisnika je prije isteka razdoblja na koje je ustupljen prestala potreba za tim radnikom, u razdoblju do isteka sklopljenog ugovora o radu

Korisnik se u odnosu na ustupljenog radnika smatra poslodavcem u smislu obveza primjene odredbi Zakona o radu i drugih zakona i propisa kojima su uređeni sigurnost i zaštita zdravlja na radu i posebna zaštita određenih grupa radnika.

Korisnik je dužan, pri sklapanju ugovora o ustupanju, agenciju potpuno i istinito, pisano izvijestiti o uvjetima rada radnika zaposlenih kod korisnika na poslovima koje će obavljati ustupljeni radnik. Korisnik je dužan najmanje jednom godišnje obavijestiti radničko vijeće o broju i razlozima uzimanja na rad ustupljenih radnika, kao i ustupljene radnike o slobodnim radnim mjestima za koje ispunjavaju uvjete. Dakle, korisnik je dužan obavještavati agencijske radnike o slobodnim radnim mjestima za koje ispunjavaju uvjete kod korisnika, kako bi agencijski radnici mogli zasnovati izravno (klasičan) radni odnos s korisnikom.

Pri obavljanju poslova ustupanja, agencija radniku ne smije naplatiti naknadu za njegovo ustupanje korisniku, odnosno naknadu u slučaju sklapanja ugovora o radu između ustupljenog radnika i korisnika.

Ugovorena plaća i drugi uvjeti rada (radno vrijeme, odmori i dopusti, mjere zaštite na radu, zaštita od diskriminacije i dr.) ustupljenog radnika ne smiju biti utvrđeni u iznosu manjem odnosno nepovoljnijem od plaće niti nepovoljniji od drugih uvjeta rada radnika zaposlenog kod korisnika na istim poslovima koje bi ustupljeni radnik ostvario da je sklopio ugovor o radu s korisnikom (tzv. načelo jednakog postupanja).

U skladu s Zakonom o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni („Narodne novine“, broj: 128/20. i 114/22.) omogućeno je upućivanje agencijskih radnika na ograničeno razdoblje u Republiku Hrvatsku u okviru privremenog i povremenog prekograničnog pružanja usluga, pod uvjetima i na način propisan tim Zakonom.

Strana inozemna agencija dužna je, neovisno o pravu koje se primjenjuje na radni odnos agencijskoga radnika, osim ako nije povoljnije za radnike, osigurati jednake uvjete rada i prava kao i domaćim agencijskim radnicima. Korisnik kod kojeg će upućeni agencijski radnik obavljati rad ne može biti domaća agencija za privremeno zapošljavanje. Dakle, zabranjeno je tzv. dvostruko ustupanje radnika, odnosno stranoj agenciji nije dopušteno upućivati radnika na rad posredstvom druge agencije za privremeno zapošljavanje, koja bi potom ustupala radnika krajnjem korisniku.

Faze postupka zapošljavanja, uključujući oglašavanje radnih mjesta, odabir djelatnika, prijevoz i posredovanje pri zapošljavanju, nisu uređeni navedenim propisima, već su dio poslovnog procesa agencije.

Zakonom o tržištu rada izričito je propisano da pravne i fizičke osobe obavljaju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem za tražitelje zaposlenja bez naknade te djeluju nepristrano u odnosu na tražitelje zaposlenja i poslodavce.

Nadzor nad zakonitošću obavljanja djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem pravnih i fizičkih osoba obavlja Državni inspektorat – Inspekcija rada.

Zakonom o tržištu rada („Narodne novine“, br. 118/18, 32/20, 18/22) uređeno je, između ostalog, tržište rada kroz posredovanje. Vezano za posredovanje pri zapošljavanju inspektori rada nadziru je li pravna osoba ili fizička osoba koja privremeno ili povremeno u Republici Hrvatskoj obavlja djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem, a ima sjedište u drugoj državi ugovornici Europskog gospodarskog prostora o tome obavijestila ministarstvo nadležno za rad; obavlja li pravna osoba uz djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem druge djelatnosti, a koje nisu djelatnost istraživanja tržišta i ispitivanja javnog

mnijenja, djelatnost savjetovanja u vezi s upravljanjem te djelatnost ustupanja radnika korisnicima za privremeno obavljanje poslova prema posebnom propisu, odnosno ZOR-u. Dalje, inspektori rada nadziru obavlja li se djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem uz naplatu naknade od tražitelja zaposlenja; obavlja li se djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem odnosno poslove posredovanja za povremeni rad redovitih učenika prije upisa u odgovarajuću evidenciju ministarstva nadležnog za rad; u pravnom prometu, poslovnim ispravama, na svakom dopisu i oglasu navodi li broj pod kojim je upisana u evidenciju ministarstva nadležnog za rad. Sve naprijed navedeno prekršajno je kažnjivo po čl. 95. st. 1 t. 1., 2., 3., 4. i 5. Zakona, pa je za pravnu osobu propisana kazna od 5308,91 do 13.272,28 eura, za fizičku osobu od 663,61 do 2654,46 eura, a za odgovornu osobu od 530,89 do 1327,23 eura.

Dalje, inspektori rada vezano za obavljanje djelatnosti posredovanja pri zapošljavanju koje je uređeno Zakonom, također će podnijeti optužni prijedlog protiv poslodavca ili izdati prekršajni nalog poslodavcu pravnoj osobi koji nije Zavodu prijavio potrebu za radnikom na propisanom obrascu ako je zakonom propisana obveza popunjavanja slobodnoga radnog mjesta putem javnog natječaja. Za navedeni prekršaj za pravnu osobu propisana je novčana kazna od 1327,23 do 3318,07 eura, a za odgovornu osobu pravne osobe od 265,45 do 1061,78 eura.

Isto tako, na temelju čl. 92. st. 3. Zakona u provedbi inspekcijskog nadzora nadležni inspektor tijela iz stavaka 1. i 2. toga članka zabranit će privremeno rješenjem, do otklanjanja utvrđenih nedostataka odnosno nepravilnosti, obavljanje djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem pravnim i fizičkim osobama odnosno obavljanje poslova posredovanja za povremeni rad redovitih učenika srednjoškolskim ustanovama koje te djelatnosti odnosno poslove obavljaju protivno čl. 4. st. 2., 4., 5., 6., 7. i 11. ZOTR-a.

Odredbama ZOTR-a uređen je i privremeni i povremeni sezonski rad u poljoprivredi pa inspektori rada nadziru, odnosno na temelju utvrđenog činjeničnog stanja podnose optužni prijedlog/izdaju prekršajni nalog poslodavcu radi osnovane sumnje na počinjenje prekršaja iz čl. 94. st. 1. t. 5., 6., 7. i 8. ZOTR-a, ako je sezonski radnik u poljoprivredi zaposlen na poslovima koji se ne smatraju privremenim odnosno povremenim sezonskim poslovima u poljoprivredi; ako ugovor o sezonskom radu za obavljanje privremenih odnosno povremenih sezonskih poslova u poljoprivredi, za svaki radni dan ne sklopi prije početka rada; ako zaposli sezonskog radnika u poljoprivredi u trajanju dužem od devedeset dana tijekom kalendarske godine; ako ugovor o sezonskom radu za obavljanje privremenih odnosno povremenih sezonskih poslova u poljoprivredi sklopi s osobom izuzetom čl. 78. st. 6. ZOTR-a, ili s maloljetnikom, ili s osobom koja koristi roditeljska prava prema posebnom propisu. Za pravnu osobu propisana je novčana kazna od 6636,14 do 13.272,28 eura, za poslodavca fizičku osobu i odgovornu osobu pravne osobe propisana je novčana kazna od 1327,23 do 3981,68 eura.

Vezano za obavljanje djelatnosti agencija za privremeno zapošljavanje odnosno djelatnost ustupanja radnika korisnicima za privremeno obavljanje poslova, koje obavljanje djelatnosti je uređeno ZOR-om, inspektor rada u provedbi inspekcijskog nadzora u području rada dužan je usmenim rješenjem u zapisniku poslodavcu narediti na temelju čl. 226. st. 1. t. 19., 20., 21. i 22. ZOR-a, da u propisanom sadržaju, načinu i roku ministarstvu dostavi statističke podatke o obavljanju poslova ustupanja radnika; da korisnik i agencija koji su sklopili ugovor o ustupanju radnika, koji ne sadrži sve sastojke propisane ZOR-om, izmijene ugovor koji će sadržavati nedostajuće sastojke; da radniku s kojim je sklopio ugovor o radu za privremeno obavljanje poslova, koji ne sadrži sve podatke propisane ovim Zakonom, ponudi izmjenu ugovora koji će sadržavati nedostajuće sastojke, odnosno da dopuni izdanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu koja ne sadrži sve sastojke propisane ZOR-om; da uputnicu ustupljenog radnika koja ne sadrži podatke propisane ovim Zakonom dopuni nedostajućim podacima. Također, inspektor rada će na temelju čl. 226. st. 2. t. 8. ZOR-a u provedbi inspekcijskog nadzora usmenim rješenjem u zapisniku zabraniti agenciji obavljanje poslova ustupanja radnika korisnicima, ako nije registrirana prema posebnom propisu, odnosno upisana u evidenciju ministarstva nadležnog za rad.

Pored toga, inspektor rada će protiv poslodavaca podnijeti optužni prijedlog/izdati prekršajni nalog radi osnovane sumnje na počinjenje prekršaja iz čl. 228. st. 1. t. 12., 13. ZOR-a, odnosno ako poslodavac (agencija) korisniku ustupi istog radnika za obavljanje istih poslova u neprekinutom razdoblju dužem od tri godine, osim u propisanim slučajevima; ako u pravnom prometu, poslovnim ispravama, na svakom dopisu ili ugovoru ne navede broj pod kojim je agencija upisana u evidenciju ministarstva. Za pravnu osobu propisana je novčana kazna od 4110,00 do 7960,00 eura, a za fizičku osobu i odgovornu osobu pravne osobe propisan je novčana kazna od 530,00 do 790,00 eura. Na temelju čl. 228. st. 3. ZOR-a. Novčanom kaznom od 4110,00 do 7960,00 eura za prekršaj iz stavka 1. točke 1. toga članka kaznit će se korisnik pravna osoba koja je koristila rad istog ustupljenog radnika za obavljanje istih poslova u neprekinutom razdoblju dužem od tri godine, osim u propisanim slučajevima, dok će se novčanom kaznom od 530,00 do 790,00 kazniti korisnik fizička osoba, što je propisano čl. 228. st. 4. ZOR-a dok je st. 5. toga članka ZOR-a propisano da ako je prekršaj počinjen u odnosu na maloljetnika, iznos novčane kazne uvećava se dvostruko.

Nastavno tome, inspektor rada će podnijeti optužni prijedlog/izdati prekršajni nalog radi osnovane sumnje na počinjenje prekršaja iz čl. 229. st. 1. t. 20., 21. i 22. ZOR-a, ako u inspekcijskom nadzoru utvrdi da poslodavac obavlja poslove ustupanja radnika korisnicima, a nije kao agencija upisan u evidenciju ministarstva; ako obavlja poslove ustupanja radnika korisniku prije upisa u odgovarajuću evidenciju ministarstva ili pri obavljanju poslova ustupanja radniku naplati naknadu za njegovo ustupanje korisniku, odnosno naknadu u slučaju sklapanja ugovora o radu između ustupljenog radnika i korisnika; ako ustupi radnika bez sklopljenog ugovora o ustupanju ili ga sklopi u slučajevima kada ga ne može sklopiti. Za navedene prekršaje novčanom kaznom od 8090,00 do 13.270,00 eura kaznit će se poslodavac pravna osoba, a od 920,00 do 1320,00 eura poslodavac fizička osoba i odgovorna osoba pravne osobe. Isto tako, inspektor rada će podnijeti optužni prijedlog/izdati prekršajni nalog korisniku radi osnovane sumnje na počinjenje prekršaja iz čl. 229. st. 7. ili st. 8. ZOR-a vezano za st. 1. toga članka ZOR-a, ako korisnik pravna osoba ili fizička osoba ne vodi evidenciju radnog vremena za ustupljene radnike za razdoblje u kojem su joj ustupljeni, ako je takvu obvezu preuzela ugovorom o ustupanju radnika, u tom slučaju novčanom kaznom od 8090,00 do 13.270,00 eura kazniti korisnik pravna osoba kao i odgovorna osoba pravne osobe, dok će se novčanom kaznom od 920,00 do 1320,00 eura, kazniti korisnik fizička osoba. Odredbom čl. 229. st. 9. i 10. ZOR-a prekršajno je sankcionirano i ako korisnik pravna osoba pri sklapanju ugovora iz čl. 45. ZOR-a agenciju potpuno i istinito, pisano ne izvijesti uvjetima rada radnika zaposlenih kod korisnika na poslovima koje će obavljati ustupljeni radnik pa će se novčanom kaznom od 8090,00 do 13.270,00 eura kaznit korisnik pravna osoba i odgovorna osoba pravne osobe, a u iznosu od 920,00 do 1320,00 eura korisnik fizička osoba, ako su navedeni prekršaji počinjeni u odnosu na maloljetnika, iznos novčane kazne se dvostruko uvećava.

Napominjemo da se u skladu s čl. 50. ZOR-a korisnik u odnosu na ustupljenog radnika smatra poslodavcem u smislu obveza primjene odredbi ZOR-a i drugih zakona i propisa kojima su uređeni sigurnost i zaštita zdravlja na radu i posebna zaštita određenih grupa radnika, te da u skladu s čl. 46. st. 6. ZOR-a ugovorena plaća i drugi uvjeti rada ustupljenog radnika ne smiju biti utvrđeni u iznosu manjem odnosno nepovoljnijem od plaće niti nepovoljniji od drugih uvjeta rada radnika zaposlenog kod korisnika na istim poslovima koje bi ustupljeni radnik ostvario da je sklopio ugovor o radu s korisnikom.

10. Na koji način sprječavate i kažnjavate zloporabe pravnih koncepata kao što su samozapošljavanje, fiktivna poduzeća, uzimanje podizvođača i upućivanje radnika, koji se mogu iskoristiti za trgovanje ljudima?

Vežano za zlouporabu pravnog koncepata samozapošljavanja navodimo da je odredbom čl. 11. Zakona o suzbijanju neprijavljenoga rada („Narodne novine“ broj 151/22) koji je u međuvremenu od posljednjeg izvješća GRETA-e stupio na snagu, 1. siječnja 2023., propisano da ako tijekom

inspekcijskog nadzora nadležni inspektor utvrdi postojanje ugovornog odnosa između naručitelja posla i izvršitelja posla samozaposlene osobe, a postoje okolnosti koje upućuju na to da se radi o postojanju prikrivenog radnog odnosa, obavijestit će Ministarstvo financija, Poreznu upravu. Odredbom čl. 18. Zakona propisano je da ugovaratelj solidarno odgovara za obveze koje njegov podugovaratelj kao poslodavac ima prema svojem radniku, za potraživanja na ime dospjele, a neisplaćene plaće za obavljeni rad odnosno pružene usluge, na koju radnik ima pravo. Radnik kojem podugovaratelj kao poslodavac nije na dan dospjelosti isplatio plaću za obavljeni rad odnosno pružene usluge ili dio plaće za obavljeni rad odnosno pružene usluge može od ugovaratelja zahtijevati isplatu u roku od tri mjeseca nakon isteka roka u kojem je poslodavac, prema općem propisu kojim se uređuju radni odnosi, dužan dostaviti obračun plaće koju mu je dužan isplatiti, a koji nije dostavio. Ugovaratelj odgovara radniku do visine ugovorene plaće za obavljeni rad odnosno pružene usluge radi ispunjenja ugovora sklopljenog između ugovaratelja i njegova podugovaratelja. Ugovaratelj koji je isplatio plaću radniku podugovaratelja na temelju odgovornosti utvrđene ima pravo od podugovaratelja zahtijevati cijeli iznos plaćen umjesto podugovaratelja. Odredbom čl. 19. Zakona predviđeno je oslobađanje od odgovornosti ugovaratelja ako je poduzeo odgovarajuće radnje kako bi od svoga podugovaratelja zatražio i dobio prije početka odnosno tijekom trajanja obavljanja radova odnosno pružanja usluga: popis svih radnika zaposlenih na izvršavanju ugovora o pružanju usluga između ugovaratelja i podugovaratelja; za svakog pojedinog radnika identifikacijski broj radnika, datum početka i završetka obavljanja radova i usluga; za vrijeme trajanja ugovora između ugovaratelja i podugovaratelja, za svakog pojedinog radnika najmanje jednom mjesečno dokaz o isplati plaće i doprinosa za obvezna osiguranja koja se isplaćuju na plaću za prethodni mjesec.

Zakonom o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni („Narodne novine“ broj 128/20, 114/22) odredbom čl. 1. propisano je da u cilju zaštite radnika, neovisno o pravu koje se primjenjuje na radni odnos upućenoga radnika, uređuju uvjeti rada i prava radnika koji je u okviru prekograničnog pružanja usluga upućen na rad na ograničeno vrijeme u Republiku Hrvatsku iz Europske unije, druge države ugovornice Europskoga gospodarskog prostora (u daljnjem tekstu: EGP), Švicarske Konfederacije ili treće zemlje, osim ako Zakonom nije drugačije određeno.

Odredbom čl. 46. st. 1. t. 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7. i 8. Zakona propisana je novčana kazna za prekršaj stranog poslodavca pravne osobe ako: prije početka upućivanja ne podnese potpunu i točnu izjavu o upućivanju; u propisanom roku od najkasnije tri dana ne prijavi svaku promjenu podataka u izjavi o upućivanju; u izjavi nije potvrdio odnosno neistinito je potvrdio da je upućeni radnik državljanin treće zemlje zakonito zaposlen, za svakog državljanina treće zemlje; ne ovlasti ili ne imenuje osobu koja će čuvati u Republici Hrvatskoj propisanu dokumentaciju ili na zahtjev nadležnoga tijela ne učini dostupnom na uvid traženu dokumentaciju; osobi imenovanoj za čuvanje propisanih dokumenata u Republici Hrvatskoj ne uruči pisanu potvrdu o ovlaštenju; ne ovlasti odnosno ne imenuje osobu za primanje i slanje pismena; osobi imenovanoj za primanje i slanje pismena ne uruči pisanu potvrdu o ovlaštenju; nakon završetka upućivanja na traženje nadležnog tijela Republike Hrvatske ne dostavi zatražene dokumente o upućivanju iz članaka 21. i 22. ZOUR-a u roku od mjesec dana od dana dostave zahtjeva. Za navedene prekršaje propisana je novčana kazna od 4110,00 do 6630,00 eura stranog poslodavca pravnu osobu, od 1320,00 do 2650,00 eura za odgovornu osobu u stranom poslodavcu pravnoj osobi, od 1320,00 do 2650,00 eura za stranog poslodavca fizičku osobu. Odredbom čl. 47. ZOUR-a propisano da će se za prekršaj za svakoga državljanina treće zemlje kazniti korisnik pravna osoba kojem je usluga namijenjena u Republici Hrvatskoj i koji je dozvolio pružanje usluge odnosno koristio rad upućenoga radnika ako je znao ili je mogao znati da upućeni radnik nije zakonito zaposlen, novčanom kaznom od 4110,00 do 6630,00 eura, a od 1320,00 do 2650,00 eura odgovorna osoba u korisniku pravnoj osobi, te od 1320,00 do 2650,00 eura korisnik usluge fizička osoba. Dalje, odredbom čl. 48. ZOUR-a propisana je novčana kazna za prekršaj domaćeg korisnika pravne osobe ako ne obavijesti stranu agenciju o plaći i drugim uvjetima rada koje primjenjuje na svoje radnike, ako to ne učini u pisanom obliku ili to ne učini najkasnije prije sklapanja ugovora o

prekograničnom ustupanju radnika, u iznosu od 1320,00 do 3980,00 eura, od 660,00 do 1320,00 za odgovornu osobu u korisniku pravnoj osobi te domaći korisnik fizička osoba. Također, odredbom čl. 49. ZOUR-a propisana je novčana kazna za prekršaj strane agencije u iznosu od 1320,00 do 3980,00 eura ako domaćem korisniku ne potvrdi odnosno ne potvrdi u pisanom obliku da je obaviještena o uvjetima rada radnika domaćeg korisnika, te od 660,00 do 1320,00 eura za odgovornu osobu u stranoj agenciji pravnoj osobi i za stranu agenciju fizičku osobu. Na temelju ZOUR-a Državni inspektorat, inspekcija rada provodi uzajamnu pomoć i administrativnu suradnju s nadležnim tijelima država članica putem Informacijskoga sustava unutarnjeg tržišta (IMI), uspostavljenoga Uredbom (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj suradnji putem informacijskoga sustava unutarnjeg tržišta («Uredba IMI») te na zahtjev nadležnih tijela država članica dostavlja pružatelju usluga obavijesti o odluci o novčanoj kazni kojom je pružatelju usluga s poslovnim nastanom u RH naloženo plaćanje novčane kazne ili druge administrativne novčane sankcije koju je odluku donijelo nadležno tijelo ili potvrdilo upravno tijelo ili sud države članice za povrede propisa o zajamčenim pravima upućenoga radnika ili drugih propisa o upućivanju radnika u toj državi, a koja ne može dovesti do postupka pred sudom stvarno nadležnim za kaznene stvari. Također, dostavlja Financijskoj agenciji zahtjeve za provedbom ovrhe na novčanim sredstvima pružatelja usluga radi naplate novčane kazne uključujući upravne ili sudske pristojbe, druge pristojbe, troškove i naknade te druge sastavne dijelove kazne.

U odnosu na radnike koje poslodavac u Republici Hrvatskoj u okviru privremenog i povremenog prekograničnog pružanja usluga upućuje na rad u inozemstvo u društvo koje je s njim povezano u smislu posebnog propisa o trgovačkim društvima, prekršajno je sankcionirano odredbama čl. 229. st. 1. t. 6. i 7. ZOR-a, ako radnika uputi bez pisane suglasnosti radnika te ako radniku prije odlaska u inozemstvo ne dostavi primjerak prijave na obvezno zdravstveno osiguranje tijekom trajanja rada u inozemstvu, ako ga je na to osiguranje dužan osigurati prema posebnom propisu.

11. Na koji način zakoni i politike vaše zemlje nastoje spriječiti trgovanje ljudima omogućavajući zakonitu migraciju i prilike za zakonito zapošljavanje koje prate pristojni uvjeti rada?

Odredbom čl. 6. ZOSNR-a propisano je da kada nadležni inspektor u postupku inspeksijskog nadzora utvrdi postojanje neprijavljenoga rada iz čl. 3. st. 2. ZOSNR-a, smatrat će se da je radnik koji je obavljao takav rad neprekidno bio u radnom odnosu u punom radnom vremenu kod poslodavca u trajanju od šest mjeseci koji prethode danu u kojem je izvršen nadzor i utvrđena činjenica neprijavljenoga rada, osim ako iz podataka kojima inspektor raspolaže u nadzoru nedvojbeno proizlazi da je prethodno trajanje radnog odnosa bilo kraće ili duže. Dalje, odredbom čl. 7. st. 1. ZOSNR-a propisano je da će u provedbi inspeksijskog nadzora nadležni inspektor, ako utvrdi da je za poslodavca radnik obavljao neprijavljeni rad, o navedenome u zapisnik unijeti podatke o radniku, razdoblju u kojem je radnik obavljao neprijavljeni rad u skladu s čl. 6. ZOSNR-a i opis poslova koje je radnik obavljao. Na temelju čl. 7. st. 2. ZOSNR-a nadležni inspektor će u roku od osam dana od dana utvrđenja postojanja neprijavljenog rada iz čl. 3. st. 2. t. 1. ZOSNR-a rješenjem naložiti poslodavcu podnošenje prijave na obvezno mirovinsko osiguranje počevši od dana koji je zapisnikom utvrđen kao početak rada radnika odnosno koji je u skladu s čl. 6. ZOSNR-a pretpostavljeni dan početka rada i uplatu iznosa od 2650,00 eura za svakog neprijavljenog radnika u korist državnog proračuna Republike Hrvatske, sukladno naputku o načinu uplaćivanja prihoda proračuna, obveznih doprinosa te prihoda za financiranje drugih javnih potreba. Nastavno tome, ako se kod istog poslodavca tijekom sljedećih inspeksijskih nadzora u razdoblju od šest godina od prvog utvrđenja činjenice neprijavljenoga rada ponovno utvrdi neprijavljeni rad, nadležni inspektor će postupiti u skladu sa čl. 7. st. 2. ZOSNR-a, pri čemu se iznos obveze uplate povećava na 6630,00 eura za svakog neprijavljenog radnika, što je propisano odredbom čl. 7. st. 3. ZOSNR-a. Odredbom čl. 7. st. 4. ZOSNR-a propisano je da je poslodavac dužan u roku od tri dana od dana dostave rješenja iz čl. 7. st. 2. i 3. ZOSNR-a podnijeti prijavu na obvezno mirovinsko osiguranje i uplatiti iznos iz čl. 7. st. 2. odnosno st. 3. ZOSNR-a. Dalje, čl. 7. st. 5. ZOSNR-a je propisano da ako se kod istog poslodavca

činjenica neprijavljenoga rada utvrdi treći i svaki sljedeći put u razdoblju od šest godina od prvog utvrđenja činjenice neprijavljenoga rada u skladu s čl. 6. ZOSNR-a, nadležni inspektor će, osim postupanja u skladu s čl. 7. st. 3. ZOSNR-a, usmenim rješenjem u zapisniku zabraniti poslodavcu obavljanje djelatnosti u nadziranom objektu odnosno prostoru. Rješenje iz čl. 7. st. 5. ZOSNR-a ukinut će se u roku od tri dana od dana dostave dokaza nadležnom inspektoru o uplati iznosa iz čl. 7. st. 3. ZOSNR-a, ali ne prije proteka 30 dana od zabrane obavljanja djelatnosti, a rješenje iz čl. 7. st. 5. ZOSNR-a izvršava se odmah pečaćenjem poslovnih prostorija, postrojenja, uređaja i druge opreme za rad ili na drugi pogodan način, bez donošenja rješenja o izvršenju. Odredbom čl. 7. st. 9. ZOSNR-a propisano je da žalba protiv rješenja iz čl. 7. st. 2., 3. i 5. ZOSNR-a nije dopuštena, ali se može pokrenuti upravni spor, dok je odredbom čl. 7. st. 10. ZOSNR-a propisano da će se izvršno rješenje iz čl. 7. st. 2. i 3. ZOSNR-a dostaviti nadležnom tijelu koje je ovlašteno za utvrđivanje prava na mirovinsko osiguranje, nadležnom tijelu koje je ovlašteno za utvrđivanje prava na zdravstveno osiguranje te nadležnom tijelu koje je ovlašteno za obračun poreza i doprinosa za obvezna osiguranja prema sjedištu poslodavca.

Odredbom čl. 8. st. 1. ZOSNR-a je propisano da ako poslodavac ne podnese prijavu na obvezno mirovinsko osiguranje u roku iz čl. 7. st. 4. ZOSNR-a, nadležno tijelo ovlašteno za utvrđivanje prava na mirovinsko osiguranje će na temelju dostavljenog izvršnog rješenja iz čl. 7. st. 2. i 3. ZOSNR-a po službenoj dužnosti donijeti rješenje o priznanju svojstva osiguranika, počevši od dana koji je naveden kao početak rada u navedenom rješenju.

Vezano za državljanina treće zemlje za kojeg je utvrđen neprijavljeni rad u skladu s čl. 3. st. 2. t. 4. ZOSNR-a, prilikom uspostave prijave na temelju čl. 7. st. 2. i čl. 8. st. 1. ZOSNR-a obvezno mirovinsko osiguranje prestaje s danom za koji je tijekom provođenja inspekcijskog nadzora kod poslodavca utvrđeno postojanje neprijavljenoga rada.

Odredbom čl. 10. st. 1. ZOSNR-a propisano je da je poslodavac dužan u roku od osam dana od dana izvršnosti rješenja iz čl. 7. st. 2. i 3. ZOSNR-a za svaki mjesec pretpostavljenog razdoblja rada iz čl. 6. ZOSNR-a isplatiti plaću za puno radno vrijeme u visini mjesečne bruto medijalne plaće u Republici Hrvatskoj te doprinos za obvezna osiguranja koji se isplaćuje na plaću.

12. Na koji način zakoni i politike vaše zemlje kojima se obeshrabruje potražnja koja dovodi do trgovanja ljudima nastoje riješiti problem posebno osjetljivih situacija i skupina koje su u opasnosti od trgovanja ljudima?

Vlada Republika Hrvatska u okviru mjera za suzbijanje nasilja nad ženama i zaštitu prava djece uputila je u Hrvatski sabor izmjene Kaznenog zakona kojima se uvodi novo kazneno djelo - teško ubojstvo ženske osobe (femicid) za što je propisana kazna od najmanje 10 godina zatvora do dugotrajnog zatvora, izmjene Zakona o kaznenom postupku i izmjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

Također, predloženim izmjena Zakona o kaznenom postupku propisuje se pravo žrtve na žalbu protiv rješenja o određivanju, produljenju ili ukidanju mjera opreza. U odnosu na istražni zatvor, sud će morati razmotriti žalbu ako je žrtva podnese. U slučaju kršenja mjera opreza sud je dužan u roku od 24 sata donijeti rješenje o zamjeni mjera opreza istražnim zatvorom.

Proširuju se razlozi za uhićenje te će policija moći uhititi okrivljenika kada postoji osnovana sumnja da je prekršio mjeru opreza ili kada žrtva prijavi da krši mjeru opreza. Žrtva će se uključiti u postupak te će sud prilikom donošenja odluke o mjeri opreza morati uzeti u obzir očitovanje žrtve o opasnosti za njenu sigurnost, a na odluku žrtva ima pravo žalbe. Žrtve kojima su utvrđene posebne mjere zaštite, posebno žrtve kaznenih djela protiv spolnih sloboda i nasilja u obitelji bit će ispitivane putem audio-video uređaja. Žrtva će biti obaviještena o izlasku nasilnika na slobodu, a sud će to učiniti odmah nakon donošenja takve odluke putem policije.

Izmjenama Kaznenog zakona povećane se kazne za kazneno djelo silovanja. Tako se kazna za temeljni oblik povećava na tri do osam godina, umjesto jedne do pet. Za kvalificirani oblik povećava

se na pet do 12 godina, umjesto tri do 10. A za teško kazneno djelo protiv spolne slobode povećava se kazna zatvora na pet do 12 godina, umjesto od tri do 10.

Ukida se zastara za teška kaznena djela pedofilije, a propisuje se i nezastarijevanje kaznenog progona i nezastarijevanje izvršavanja kazne za kazneno djelo teškog ubojstva ženske osobe.

Prijedlog Izmjena Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji povećava novčane kazne za sve oblike nasilja nad ženama, a za kršenje zaštitnih mjera propisuje kaznu zatvora kao jednu i isključivu kaznu. Sud će moći izreći minimalno deset dana zatvora. Nadalje, briše se prekršaj spolnog uznemiravanja i prebacuje se u sferu kaznene odgovornosti.

U prijedlogu izmjena Zakona o sudovima predviđa se specijalizacija sudaca za predmete nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te će se na takvim predmetima moći odrediti suci koji se redovito stručno usavršavaju iz tog područja i koji pokazuju sklonost za rad na takvim predmetima.

13. Na koji način zakoni i praksa u vašoj zemlji osiguravaju da se na granicama provede pojedinačna procjena potrebe za zaštitom prije nego što se nekome zabrani ulazak u zemlju ili odredi izgon?

Policijski službenici koji obavljaju poslove granične kontrole te poslove zaštite državne granice u obvezi su provoditi mjere pojačane kontrole osoba koje su zatečene pri nezakonitim prelascima državne granice, radi utvrđivanja eventualnih elemenata kaznenog djela trgovanja ljudima ili srodnih kaznenih djela. Također, prilikom provođenja kriminalističkih istraživanja kaznenog djela „Protuzakonito ulazanje, kretanje i boravak u Republici Hrvatskoj, drugoj državi članici Europske unije ili potpisnici Schengenskog sporazuma“ iz članka 326. Kaznenog zakona Republike Hrvatske, policijski službenici obavljaju dodatne provjere u cilju uočavanja i utvrđivanja indikatora koji bi upućivali da se u konkretnom slučaju radi o kaznenom djelu povezanom s trgovanjem ljudima – među migrantima.

Policijski službenici granične policije posebnu pozornost obraćaju na maloljetnike koji putuju sami ili u pratnji. Maloljetnici koji prelaze vanjsku granicu podliježu istoj kontroli prilikom ulaska i izlaska kao i odrasle osobe, na način utvrđen Zakonikom o schengenskim granicama. U slučaju postupanja prema maloljetniku s pratnjom, policijski službenici provjeravaju imaju li osobe koje prate maloljetnike roditeljsku skrb nad njima, posebno kada su maloljetnici u pratnji samo jedne odrasle osobe i kada postoje ozbiljni razlozi za sumnju da su možda nezakonito odvojeni od skrbi osobe/osoba koje zakonski ostvaruju roditeljsku skrb nad njima. U tom slučaju, policijski službenici provode daljnje istrage u svrhu otkrivanja bilo kakve nedosljednosti ili proturječnosti u danim informacijama.

U slučaju maloljetnika koji putuju sami policijski službenici graničnog nadzora temeljitom kontrolom putnih isprava i dokaznih isprava utvrđuju napuštaju li maloljetnici državno područje protiv volje osobe koja ostvaruje roditeljsku skrb nad djetetom. Prilikom svih postupanja prema maloljetnicima bez pratnje postupa se sukladno Standardnim operativnim postupcima i Protokolu o postupanju prema djeci odvojenoj od roditelja. Spomenutim Protokolom uređuje se postupanje prema djeci bez pratnje i djeci odvojenoj od roditelja - stranim državljanima zatečenim u Republici Hrvatskoj, a uvažavajući pritom načelo najboljeg interesa djeteta. U postupak identifikacije i sustav pomoći i zaštite djece bez pratnje uključena su tijela državne uprave, organizacije civilnog društva te strana diplomatsko-konzularna predstavništva koja prikupljaju potrebne saznanja, podatke i informacije za uspješno postupanje prema djeci bez pratnje.

U sklopu edukacija usmjerenih na policijske službenike granične policije i policijske službenike zaposlene u prihvatnim centrima za strance, Hrvatski Crveni križ održava predavanja usmjerena ranoj identifikaciji žrtava trgovanja ljudima kako bi se prepoznale potencijalne žrtve trgovanja ljudima u migrantskoj populaciji.

14. Koje se mjere poduzimaju kako bi se spriječilo trgovanje ljudima u sportu? Za koje je sektore i kategorije/skupine ljudi utvrđeno da su izloženi riziku?

Nemamo informacija

15. Jeste li identificirali ponašanje na internetu koje može povećati rizik od postanka žrtvom trgovanja ljudima za različite oblike iskorištavanja? Koji su mehanizmi osmišljeni u svrhu sprječavanja zlorabe informacijske i komunikacijske tehnologije za potrebe trgovanja ljudima? Kakav je praktični učinak primjene tih mehanizama?

Razvojem modernih komunikacijskih tehnologija djeca su sve više izložena riziku da postanu žrtve različitih oblika zlostavljanja i kršenja prava djeteta, osobito seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja na društvenim mrežama. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske je, u cilju jačanja kapaciteta policijskih službenika koji provode kriminalistička istraživanja iz domene kaznenopravne zaštite djece, pa tako i kaznenih djela počinjenih u digitalnom okruženju na štetu djece, u sklopu aktivnosti iz ISF FOND-a za vremensko razdoblje od 2021. do 2027. godine, predložilo kupnju/obnovu/uređenje/izgradnju kapaciteta za rad i edukaciju stručnjaka, s ciljem osiguranja primjerenog okruženja za djecu, ali i odrasle ranjive žrtve tijekom postupanja stručnjaka. Isto bi obuhvaćalo i obuku profesionalaca o pravima djece, mehanizmima prijavljivanja kaznenih djela, identifikaciji žrtava, ostvarivanju međusektorske podrške i pomoći u oporavku djece žrtava. Rečeno se temelji na primjeru dobre prakse BARNAHUS-a u Švedskoj tzv. DJEĆJE KUĆE, gdje se djetetu žrtvi na jednom mjestu osigurava ginekološki, opći zdravstveni pregled, obavlja se razgovor s djetetom, pruža mu se psihološka podrška. Prijedlog Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske je izgradnja/uspostava 5 regionalnih centara za zaštitu djece žrtava, primarno žrtava seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja i visoko traumatizirane djece, uključujući i djecu s problemima mentalnog zdravlja i suicidalnošću, u kojima bi bio zaposlen tim stručnjaka (policijski službenici za mladež/žrtve, dječji psiholozi, psihijatri, ginekolozi/urolozi, pedijatri, socijalni radnici), koji bi na jednom mjestu poduzeli sve radnje vezane uz dijete žrtvu, čime bi se spriječila daljnja sekundarna viktimizacija, pružila adekvatna pomoć i podrška djetetu. U cilju realizacije ovog prijedloga, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske je uputilo pozivno pismo Ministarstvu pravosuđa i uprave Republike Hrvatske za operacionalizaciju navedene inicijative uspostave dječjih kuća u RH. Povratno smo obavješteni da je Ministarstvo pravosuđa i uprave Republike Hrvatske prihvatilo inicijativu i započelo s aktivnostima kandidiranja projekta na fondove EU.

Nadalje, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske učestalo provodi operativne akcije temeljene na prikupljenim obavijestima o sumnji na spolno zlostavljanje i iskorištavanje djece putem moderno komunikacijskih tehnologija (operativna akcija NUBES; operativna akcija NEMEZIDA), kojom prilikom se identificiraju djeca žrtve kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja, prikupljaju dokazi, te utvrđuju i procesuiraju počinitelji. Policija ulaže snaže napore u identifikaciju samih žrtava, jačanja kapaciteta i vještina policijskih službenika u prepoznavanju i otkrivanju različitih oblika, po djecu ugrožavajućih ponašanja te identifikaciji počinitelja. U tom smislu aktivno se sudjeluje u korištenju Interpolove ICSE baze (Child Abuse Image Database).

Kako bi policijski službenici mogli pratiti stalne promjene, nove modalitete i digitalne alate kao sredstva počinjenja ove vrste kriminaliteta, provode se kontinuirane edukacije policijskih službenika i prate novi alati za identifikaciju počinitelja i osiguranje dokaza. Svake godine o problemima mladih u digitalnom prostoru educiraju se policijski službenici kroz Specijalistički tečaj za maloljetničku delinkvenciju i kriminalitet na štetu mladeži i obitelji, seminare „Istraživanje seksualnih kaznenih djela na štetu djece putem Interneta“ te sudjelovanjem na međunarodnim edukacijama u okviru CEPOL programa i EMPACT aktivnosti.

U suvremenom digitalnom svijetu, osobe (najčešće mladi) vrlo često nisu svjesne da njihovo ponašanje na Internetu može povećati rizik da postanu žrtvama trgovanja ljudima, odnosno samih

različitih oblika iskorištavanja putem društvenih mreža. Društvene mreže pogoduju i omogućuju vrbovanje žrtava, ali se također mogu sagledati i kao mjesto eksploatacije žrtava.

Kao najčešće oblike online aktivnosti koje mogu dovesti do povećanog rizika od trgovanja ljudima navodimo:

- dijeljenje previše osobnih informacija na društvenim mrežama ili forumima koje mogu omogućiti trgovcima ljudima da prate, ciljaju i profiliraju pojedince, buduće mete i žrtve;
- olako i neselektivno prihvaćanje poziva za prijateljstvo ili komuniciranje s nepoznatim osobama na društvenim mrežama može dovesti do manipulacije i zloupotrebe od strane trgovaca ljudima;
- sudjelovanje u online aktivnostima koje nude brzu i dobru zaradu, poput online klađenja ili ilegalnih poslova, može povećati izloženost riziku od trgovanja ljudima. Vjerovanje lažnim informacijama na društvenim mrežama može dovesti do uključivanja u sumnjive aktivnosti koje uključuju trgovanje ljudima;
- prihvaćanje primamljivih oglašanih poslovnih ponuda bez referenci, prihvaćanje dobro plaćenog posla bez prethodnog razgovora s odgovornom osobom o kvalifikacijama, ugovoru, radnom iskustvu i slično;
- dijeljenje eksplicitnih fotografija ili videozapisa može dovesti do iznuda i prisila na sudjelovanje u drugim i idućim spolnim aktivnostima ili trgovanja ljudima u vidu spolne eksploatacije (uključujući i pornografiju);
- različite dostupne aplikacije za upoznavanje često se koriste za regrutaciju i vrbovanje žrtava, osobito djece i maloljetnika. Nedostatak opreza i lakomislenost prilikom upoznavanja nepoznatih ljudi putem ovih aplikacija može biti izuzetno opasna;
- objavljivanje lokacijskih podataka na društvenim mrežama može omogućiti trgovcima ljudima praćenje kretanja i identificiranje potencijalnih meta - žrtava. Nedostatak privatnosti/ograničeni pristup podacima na društvenim mrežama može omogućiti nepoznatim osobama da prate profil, fotografije i samim time informacije o korisniku.
- nedostatak svijesti o mogućim prijetnjama na društvenim mrežama može dovesti do neopreznog ponašanja i otvaranja vrata trgovcima ljudima. Svijest, edukacija i pažljivo ponašanje na društvenim mrežama ključni su u prevenciji rizika od trgovanja ljudima i drugih oblika iskorištavanja.

Posljednjih godina u Republici Hrvatskoj je proveden veći broj kriminalističkih istraživanja iz domene zlostavljanja djece putem Interneta za koja kaznena djela se bilježi rastući trend. Najčešće zabilježeni pojavni oblici nasilja na Internetu, nad i među mladima su:

- slanje ili objavljivanje uvredljivih, uznemirujućih, zlonamjernih poruka;
- kreiranje cijelih stranica, blogova, foruma kojima je cilj ismijavanje, zlostavljanje ili širenje mržnje prema pojedincima ili grupama;
- objave fotografija žrtve kojima je izložena poruzi vršnjaka;
- objave dijelova osobnih poruka u cilju izrugivanja i sramoćenja;
- objave selfies-a koje je žrtva poslala pojedincu koji iste objavljuje u otvorenim grupama;
- iznošenje osobnih podataka i pojedinosti iz života žrtve;
- širenje glasina, ogovaranje;
- krađa korisničkih podataka na društvenim mrežama ili drugim računima korisnika;
- objavljivanje lažnih podataka/lažno predstavljanje/korištenje tuđih fotografija, snimaka kao svojih;
- slanje neprimjerenih sadržaja;
- prijetnje, ucjene;
- mamljenje djece, vrbovanje, spolno iskorištavanje putem web kamere, online chat-ova i messenger-a;
- pribavljanje, distribucija, prikazivanje i pristupanje sadržajima dječje pornografije.

Provedena kriminalistička istraživanja pokazuju da mladi osobito djevojke nemaju dovoljno svijesti i znanja o samo zaštitnom ponašanju u komunikaciji virtualnim svijetom. Policijska praksa nerijetko je pokazala da žrtve naivno i često lakomisleno same snimaju i dijele svoje fotografije u kojima su prikazane u erotskom rublju, spolno eksplicitnom ponašanju ili nage i to s osobama za koje često misle da su im sklone i da im mogu vjerovati jer se po uvjerenju žrtve nalaze u emocionalnoj ili intimnoj vezi. Sve prisutni trend snimanja selfie fotografija i objavljivanje takvih fotografija nije samo specifičnost za Republiku Hrvatsku. Selfies su apsolutni hit među mladima, ali i onima starijima. Popularni magazini donose savjete kako snimiti selfie, javne osobe na svojim profilima objavljuju svoje selfies za koje dobivaju velik broj like-ova. Mladi to gledaju, percipiraju, kopiraju i izrađuju svoje selfies. Problem nastaje kada selfie postane spolno provokativan i objavljen na nekoj od društvenih mreža. U hrvatskoj policijskoj praksi bilježimo slučajeve u kojima su počinitelji do žrtava dolazili upravo putem društvenih mreža, pri čemu su im kriteriji za odabir žrtve bile upravo fotografije koje su žrtve objavljivale na svojim profilima. Većina djece posjeduje mobitele s kvalitetnim kamerama, a aplikacije koje omogućuju besplatne razmjene sadržaja (Skype, Viber, Whatsapp, Facebook messenger, Snapchat) daju mogućnost da mladi neograničeno komuniciraju i razmjenjuju fotografije i videosnimke; nerijetko nesvjesni da se njihove snimke mogu zlonamjerno koristiti.

Brojna kriminalistička istraživanja ukazuju da mladi, osobito djevojke, sve učestalije komuniciraju čak i s nepoznatim osobama putem web kamera te dragovoljno, pod pritiskom ili manipulacijom pristaju na izvođenje spolno eksplicitnog ponašanja koje druga osoba prati putem web kamere. Tako prikupljeni sadržaji završavaju u privatnim kolekcijama vršnjaka, razmjenjuju se putem društvenih mreža ili drugih aplikacija za razmjenu poruka ili se prodaju na razvijenom tržištu zatvorenih stranica Internetske dječje pornografije.

Sextortion se definira kao seksualna ucjena u kojoj se spolne informacije ili slike koriste za iznuđivanje spolnih usluga i/ili novca od žrtve (www.interpol.int). Sve su aktivnije vrlo sofisticirane organizirane kriminalne grupe koje regrutiraju tzv. agente koji pronalaze žrtve s kojima će uspostaviti odnos povjerenja kako bi online izvele pornografsku predstavu nakon čega postanu žrtve okrutnih ucjena. Kada su u pitanju maloljetne žrtve bez financijskih izvora ucjene idu u smjeru traženja dodatnih pornografskih sadržaja. Takvi slučajevi uočeni su i na području Republike Hrvatske.

Počinitelji kaznenih djela upoznavanje djece s pornografijom, iskorištavanje djece za pornografiju i spolno uznemiravanje nerijetko su ujedno i počinitelji kaznenih djela mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba, kao i spolna zlouporaba djeteta mlađeg od 15 godina. Uočava se trend da počinitelji iz virtualnog svijeta radnju kaznenog djela prebacuju u stvarni svijet na način što s oštećenom djecom putem komunikacije u virtualnom svijetu stvaraju odnos povjerenja ili intimne povezanosti, nakon čega se i fizički nalaze sa žrtvama gdje nad njima vrše kontaktna kaznena djela.

Dugogodišnjom policijskom praksom u praćenju različitih pojava oblika i načina počinjanja različitih kaznenih djela na štetu djece putem interneta policija može istaknuti nekoliko osnovnih smjernica za samozaštitno ponašanje mladima:

- osnovna, polazna i najefikasnija poruka koju možemo mladima, ali i svima drugima, uputiti je: ne čini ništa u virtualnom svijetu što ne bi učinio u stvarnom svijetu;
- ne treba kao činjenicu prihvatiti sve što o sebi nepoznate osobe govore, osobito ukoliko se njihovi navodi ne mogu provjeriti. Nove prijatelje treba pažljivo prihvaćati, a s onima koje se osobno ne poznaje posebno oprezno razmjenjivati poruke i sadržaje čuvajući svoju privatnost i ne iznoseći detalje o svojim prijateljima i članovima obitelji;
- sve što se objavi ili razmijeni, čak i kada se radi o zatvorenoj grupi ili osobnoj poruci, može postati dostupno široj javnosti, stoga je uvijek važno razmisliti prije no što se pošalje intimni, privatni sadržaj;
- komunikaciju s osobom/osobama koja traži stvari koje uznemiruju, čine nesigurnim, prestrašenim ili stavljaju pod pritisak treba odmah prekinuti;

- nepoznate osobe mogu se predstavljati kao prijatelji, steći povjerenje kako bi preuzeli kontrolu nad ponašanjem osobe; mogu dobivene podatke koristiti te prijateljima, ucjenama, manipulacijom i emocionalnim nasiljem prisiliti na ponašanja koja osoba ne želi.
- neki korisnici interneta su vješti manipulatori i lako mogu mladu osobu uvjeriti da se dragovoljno upusti u seksualizirano ponašanje, stoga je potrebno prije no što se pošalje fotografija ili uključi web kameru promisliti što će primatelj učiniti sa snimkom sada, ali i u budućnosti.

Mladima je važno poslati jasnu poruku da ukoliko su poslali, razmijenili nešto zbog čega su žalili nije kasno zatražiti pomoć. Pomoć mogu dobiti u policijskim postajama i/ili policijskim upravama gdje rade policijski službenici za mladež koji su posebno educirani i mogu im pomoći, pružiti podršku i informaciju.

Također, na službenoj web stranici Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske objavljena je stranica na temu suzbijanja trgovanja ljudima, kao i stranica sa savjetima djeci i odraslima o problematici nasilja u obitelji, spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece te drugih povreda prava djeteta. Omogućena je on line prijava svih vidova zlostavljanja djece putem on line aplikacije Red Button (poveznica na link: <https://redbutton.gov.hr/online-prijava/7>).

Nadalje, hrvatska policija nestancima djece pridaje iznimnu pozornost i sudjeluje u širenju i iniciranju dobrih praksi ne samo u traganju za nestalom djecom, već i u prevenciji nestanaka djece, osobito ranjivih skupina djece, što je do sada učinjeno kroz uspostavu nacionalnog sustava NENO, aplikacije Red Button, promocije EUROPOL kampanje #DontBeACatch i sudjelovanjem u europskoj mreži stručnjaka koji rade na slučajevima nestale djece (PEN MP), odnosno aktivnostima Amber Alert. Dana 30.11.2022. godine uspostavljen je NENO Alarm, sustav uzbunjivanja za nestalim djetetom kako bi uz pomoć građana povećali vjerojatnost brzog pronalaska i zaštite nestalog djeteta. Radi se o sustavu uzbunjivanja koji je MUP RH uspostavio s kompanijom META, a kao dio AMBER ALERT inicijative. Ministarstvo unutarnjih poslova će u slučaju visokorizičnog nestanak djeteta, u što svakako spadaju i sumnje u počinjenje kaznenog djela trgovanja ljudima, obavijestiti tvrtku Meta, koja će objaviti upozorenje tj. NENO Alarm svim korisnicima društvenih mreža Facebook i Instagram – u krugu od 160 kilometara od mjesta u kojem je dijete posljednji put viđeno. Upozorenje sadržava osnovne podatke o nestalom djetetu i poveznicu na njegov profil na internetskoj stranici Nacionalne evidencije nestalih osoba. Sustav se aktivira iznimno samo kod visokorizičnih nestanaka kod sumnje na neposrednu životnu ugroženost djeteta ili dugotrajnih nestanaka kod kojih postoji dodatna zabrinutost zbog moguće viktimizacije.

16. Koje se mjere poduzimaju kako bi se podigla svijest o rizicima od trgovanja ljudima koje se provodi uz pomoć tehnologije, primjerice među djecom, roditeljima, učiteljima, osobama čiji je posao skrb o djeci i socijalnim radnicima? Kakve inicijative utemeljene na tehnologiji postoje u vašoj zemlji u cilju pružanja informacija skupinama/zajednicama koje su izložene riziku od trgovanja ljudima?

Uz već spomenuto pod rednim brojem 15. napominjemo da Ravnateljstvo policije u suradnji s drugim relevantnim partnerima provodi preventivni program „**Sigurnost i zaštita djece na internetu i društvenim mrežama**“ čiji je cilj podizanje razine svijesti šire javnosti o mogućim opasnostima i rizicima korištenja interneta, mobitela i dr. komunikacijske tehnologije. Navedeni preventivni program sadrži niz aktivnosti kao što su edukativna predavanja, interaktivne radionice, informativne kampanje, javne tribine, panel diskusije, okrugle stolove, javne manifestacije, izrada multimedijalnih sadržaja, edukativnih i informativnih publikacija, kao i primjena relevantnih preventivno-edukativnih sadržaja izrađenih od strane Vijeća Europe, Europske mreže za prevenciju kriminaliteta-EUCPN-a, UNICEF-a te drugih mjerodavnih institucija i organizacija civilnog društva, a s ciljem sprječavanja zlostavljanja i iskorištavanja djece.

Također, u cilju preventivnog i edukativnog djelovanja prema djeci i mladima, u suradnji s Ministarstvom znanosti i obrazovanja Ravnateljstvo policije u kontinuitetu izrađuje preventivne video sadržaje, od čega se posebice ističu virtualni policajci koji savjetuju djecu i roditelje o važnosti pravilne zaštite na internetu.

Ovdje smatramo bitnim za istaknuti da navedeni preventivno-edukativno program između ostalog ima za cilj i prevenciju trgovanja ljudima.

Poveznice na preventivno-edukativne video uratke:

<https://policija.gov.hr/vijesti/video-za-dan-oceva-virtualni-policajac-savjetuje-roditelje-i-djecu-kako-sigurno-na-internet/5287>

<https://www.youtube.com/watch?v=d2XTakruqfE>

<https://youtu.be/s1ajvjOuPJY>

Na kraju ističemo da je Ravnateljstvo policije u suradnji s Hrvatskim crvenim križem povodom dolaska raseljenih osoba iz Ukrajine u Republiku Hrvatsku, a kako bi se spriječilo da postanu žrtvama trgovanja ljudima, izradilo letak "**Dragi ljudi dobrodošli u Hrvatsku**" u kojem su navedeni ključni savjeti vezani za sigurnost raseljenih osoba iz Ukrajine kao i bitni telefonski brojevi. Napominjemo da je navedeni letak dostupan na web stranici Hrvatska za Ukrajinu:

<https://hrvatskazaukrajinu.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/UA//MUP-Letak-Ukrajina-vazni-brojevi-UA.pdf> kao i u tiskanom obliku, na ukrajinskom jeziku. Također napominjemo da je navedeni letak besplatan, te da se dijeli raseljenim osobama iz Ukrajine prilikom njihova dolaska u Republiku Hrvatsku.

Nadalje ističemo i činjenicu da je hrvatska policija sustavno uključena u sve ključne EU i međunarodne inicijative koje se bave prevencijom kriminaliteta, te sudjeluje u svim aktualnim kampanjama, preventivnim projektima i intervencijama na EU i međunarodnoj razini (EUROPOL, EMPACT, Vijeće Europe, EUCPN – Europska mreža za prevenciju kriminaliteta, UNICEF i dr.).

Hrvatski Crveni križ u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje provodi edukacije na temu prevencije trgovanja ljudima za stručne djelatnike u obrazovnom sustavu. Edukacije su namijenjene djelatnicima u predškolskom i školskom sustavu. Također, provode se edukativne radionice izravno s djecom osnovnoškolske i srednjoškolske dobi. Održavaju se i treninzi za djelatnike Ministarstva unutarnjih poslova i Hrvatskog Crvenog križa zaposlenim u prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite, kako bi se osigurala osjetljivost djelatnika na indikatore koji upućuju na trgovanje ljudima među djecom i odraslima.

17. Kako surađujete s tvrtkama koje se bave informacijskom i komunikacijskom tehnologijom i pružateljima internetskih usluga, uključujući platforme za smještaj sadržaja na poslužitelju i društvene medije, u sklopu sprječavanja trgovanja ljudima?

Zbog brojnih svojih prednosti internet je postao i omiljeno sredstvo za razmjenu neželjenog ili nezakonitog sadržaja te počinjenja niza kažnjivih ponašanja, što je impliciralo i razvoj novih znanstvenih područja izučavanja borbe protiv takvih ponašanja, koja se kolokvijalno nazivaju računalna sigurnost i računalni kriminalitet.

Na brojne zahtjeve tijela kaznenog postupka Republike Hrvatske za uklanjanjem pojedinih stranica s nezakonitim sadržajem pružatelja usluga smještaja (dalje u tekstu: server) tim zahtjevima nije bilo moguće udovoljiti s obzirom na to da je server na kojem se nalazi internetska stranica smješten u SAD-u te nije moguće utvrditi lokaciju servera ni osobe odgovorne za njegovo administriranje.

U odnosu na prirodu usluga koje pružaju društvene mreže, čl. 14. Direktive o elektroničkoj trgovini omogućuje razvoj mehanizama za uklanjanje nezakonitog sadržaja na internetu propisujući kako „države članice moraju osigurati da davatelj usluge nije odgovoran za informacije pohranjene na zahtjev primatelja usluge, pod uvjetom: (a) da davatelj nema stvarnog znanja o protuzakonitoj aktivnosti ili informaciji i, u pogledu zahtjeva za naknadu štete, ne zna za činjenice ili okolnosti iz kojih bi bila vidljiva protuzakonita aktivnost ili informacija; ili (b) da davatelj, odmah po dobivanju takvog saznanja ili spoznaje žurno djeluje kako bi uklonio te informacije ili onemogućio pristup informacijama. Ova odredba ne utječe na mogućnost da sud ili upravno tijelo, u skladu s pravnim sustavom države članice, od davatelja usluge zahtijeva okončanje ili sprečavanje prekršaja i ne utječe na mogućnost da država članica utvrdi postupke kojima se uređuje uklanjanje ili onemogućavanje pristupa informacijama.“

Zakon o elektroničkoj trgovini (NN [173/03](#), [67/08](#), [36/09](#), [130/11](#), [30/14](#), [32/19](#)) kroz više odredaba propisuje neodgovornost pružatelja usluga. Tako u čl. 16. zakon navodi kako pružatelj usluga koji prenosi elektroničke poruke koje mu je predao korisnik usluga nije odgovoran za sadržaj poslanih poruka i njezino upućivanje, a pod uvjetom da nije inicirao prijenos, da nije izvršio odabir podataka ili dokumenata koji su predmet prijenosa, da nije izuzeo ili preinačio podatke u sadržaju poruka ili dokumenata te da nije odabrao korisnika prijenosa. Osim navedenog, i u odredbama koje uređuju pitanja privremene pohrane podataka (caching) Zakon o elektroničkoj trgovini ističe neodgovornost pružatelja usluga za priopćavanje podataka pohranjenih od strane korisnika, jednako kao i u dijelu koji uređuje pitanja pohrane podataka (hosting), gdje se također propisuje neodgovornost pružatelja usluga. Potrebno je upozoriti i na čl. 21. Zakona o elektroničkoj trgovini, koji, osim neodgovornosti pružatelja usluga, navodi kako pružatelj usluga nije obvezan pregledavati podatke koje je pohranio, prenio ili učinio dostupnima, odnosno ispitivati okolnosti koje bi upućivale na nedopušteno djelovanje korisnika. Dakle, osim generalnog aboliranja pružatelja usluga od odgovornosti za prenesene sadržaje, čl. 21. pružatelja usluga izuzima iz obveze provođenja nadzora nad sadržajem koji distribuira. Navedena legalizacija neodgovornosti pružatelja usluga u današnje vrijeme, kada se društvene mreže često zloupotrebljavaju radi širenja nezakonitih sadržaja, jednostavno ne prati razvoj društva u području informacijskih i komunikacijskih tehnologija.

Pored svih isključenja odgovornosti koje se odnose na posrednika u pružanju pojedinih usluga informacijskog društva, posrednik ima i specifične obveze koje su mu nametnute. Tako ima obvezu da odmah po samom saznanju obavijesti nadležno državno tijelo ako utvrdi postojanje osnovane sumnje da korištenjem njegove usluge korisnik poduzima nedopuštene aktivnosti i/ili pruža nedopuštene podatke te obvezu da temeljem odgovarajućeg sudskog ili upravnog akta predoči sve podatke na temelju kojih se može poduzeti otkrivanje ili progon počinitelja kaznenog djela, odnosno zaštita prava trećih osoba.

18. Na koji način politike i praksa čiji je cilj sprječavanje trgovanja ljudima odražavaju iskustva žrtava i ugroženih pojedinaca?

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je koordinativno tijelo izrade nacionalnog plana za suzbijanje ljudima za razdoblje do 2030. godinu. U sastavu radne skupine su i predstavnici organizacija civilnog društva koji neposredno rade sa žrtvama trgovanja te su kroz predlaganje ciljeva, mjera i aktivnosti neposredno utjecali na razvoj ove javne politike, osobito kroz predlaganje mjera i aktivnosti koje odražavaju iskustva žrtava i njihove potrebe. Stoga aktivnosti nacrtane Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2024-26. sadržavaju javni poziv organizacijama civilnog društva koje se bave zaštitom ljudskih prava, osobito pružanjem pomoći i podrške žrtvama trgovanja ljudima na financiranje projekata i programa osmišljenih u svrhu provođenja ciljeva nacionalnog plana, osobito nastavak financiranja nacionalnih skloništa za žrtve,

nacionalne SOS telefonske linije i javne kampanje usmjerene suzbijanju trgovanja i podršci žrtvama trgovanja.

Ujedno, međunarodne konferencije vezane uz suzbijanje trgovanja ljudima, kroz predavanja izlagača su doprinijele razmjeni dobrih praksi kroz navođenje anonimiziranih individualnih predmeta, gdje je posebna pažnja posvećena i iskustvima žrtava trgovanja koje su prošle ili prolaze kroz kazneni i odštetni postupak.

II. IDENTIFIKACIJA ŽRTAVA I ZAŠTITA NJIHOVIH PRAVA (članci 10., 11., 12., 14. i 16.)

19. Je li među identificiranim žrtvama trgovanja ljudima bilo onih koje su bile podvrgnute iskorištavanju na temelju njihove seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta (LGBTI+: lezbijskog, homoseksualnog, biseksualnog, transrodnog ili interseksualnog), osobito tinejdžera ili mladih odraslih osoba? Ako jest, je li itko od njih podnio prijavu zbog policijskog neprofesionalnog ponašanja?

Nema identificiranih žrtava trgovanja ljudima koje su bile podvrgnute iskorištavanju na temelju njihove seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta (LGBTI+: lezbijskog, homoseksualnog, biseksualnog, transrodnog ili interseksualnog), osobito tinejdžera ili mladih odraslih osoba odnosno one koje su podnijele prijavu zbog policijskog neprofesionalnog ponašanja.

20. Koje se konkretne mjere provode kako bi se osiguralo da osobe koje su podvrgnute trgovanju ljudima a koje su radnici migranti, uključujući i one koje nemaju reguliran boravak, budu identificirane kao žrtve trgovanja ljudima te da imaju pristup pravima koja im se jamče Konvencijom? Postoji li suradnja sa specijaliziranim NVO, sindikatima i poslodavcima kako bi se poboljšala identifikacija i zaštita potencijalnih žrtava unutar tih rizičnih skupina?

U procesu identifikacije žrtava trgovanja ljudima policijski službenici Ravnateljstva policije, Uprave kriminalističke policije ostvaruju suradnju s relevantnim ministarstvima koja su uključena u referalni sustav suzbijanja trgovanja ljudima, organizacijama civilnog društva, Hrvatskim Crvenim križem te međunarodnim organizacijama. U skladu s time, prilikom identifikacije žrtava, primjenjuje se standardna procedura postupanja sukladno s važećim *Protokolom za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima*, bez obzira radi li se o žrtvi državljaninu RH, strancu s reguliranim statusom u RH ili ilegalnom migrantu.

Svim identificiranim žrtvama je, sukladno navedenom Protokolu, od strane policijskih službenika ponuđen program pomoći i zaštite.

Prilikom identifikacije žrtava trgovanja ljudima, u skladu s dogovorom postignutim s organizacijama civilnog društva, Hrvatskim Crvenim križem te Nacionalnim koordinatorom za suzbijanje trgovanja ljudima u RH, policijski službenici Uprave kriminalističke policije u svakom pojedinom slučaju bez odgode traže asistenciju mobilnih timova (Hrvatskog Crvenog križa, MRMSOISP RH), kako bi se žrtvama osigurala adekvatna i individualizirana pomoć i zaštita.

Nadalje, sukladno čl. 79. st. 1. t. Zakona o strancima (NN 133/20, 114/22, 151/22), privremeni boravak zbog humanitarnih razloga odobrava se državljaninu treće zemlje ako je kao žrtva trgovanja ljudima prihvatio program pomoći i zaštite.

21. Kojim se mjerama potiče žrtve trgovanja ljudima da vlastima i/ili organizacijama civilnoga društva prijave svoju situaciju?

U Republici Hrvatskoj postoji niz mjera kojima se potiče žrtve trgovanja ljudima da prijave svoju situaciju. Jedna od mjera je približavanjem problematike kroz medije, objavama preventivnih programa u medijima kao i objavama procesiranih kriminalističkih istraživanja problematike trgovanja ljudima pokušava se utjecati na žrtve i druge osobe koje imaju ikakva saznanja, da prijave počinjena kaznena djela. Na službenoj web stranici Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske objavljena je stranica na temu suzbijanja trgovanja ljudima, kao i stranica sa savjetima djeci i odraslima o problematici nasilja u obitelji, spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece te drugih povreda prava djeteta. Omogućena je on line prijava svih vidova zlostavljanja djece putem on line aplikacije Red Button (poveznica na link: <https://redbutton.gov.hr/online-prijava/7>).

Osim navedenoga, svaka sumnja na kažnjive radnje može se prijaviti i pozivom na broj 192, putem elektroničke pošte na policija@mup.hr ili adrese e-pošte regionalnih policijskih uprava (<https://policija.gov.hr/policijske-uprave/104>), osobno dolaskom u najbližu policijsku postaju/upravu. Također se kazneno djelo ili sumnja na počinjenje kažnjivih radnji može prijaviti i putem aplikacije za e-dojave sumnjivih događaja <https://policija.gov.hr/aplikacije-za-e-dojave-sumnjivih-dogadjaja/172>. Sve dojave građana evidentiraju se u Informacijskom sustavu Ministarstva unutarnjih poslova, po istima postupaju, te unosi rezultat utvrđenog, neovisno o tome radi li se o utvrđenim kažnjivim radnjama ili ne.

Također, žrtvama trgovanja ljudima omogućuje se da prijave svoju situaciju i putem SOS telefonske linije za žrtve trgovanja ljudima koju je u listopadu 2002. godine pokrenuo Centar za žene žrtve rata te je 2003. godine linija dobila besplatni broj 0800 77 99 i postala dio Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima.

22. Koje se konkretne mjere provode u vašoj zemlji kako bi se moguće žrtve trgovanja ljudima prepoznale/identificirale na granicama i kako ih se uputilo na mjesta na kojima mogu dobiti pomoć? Koje se mjere provode u vašoj zemlji kako bi se žrtve trgovanja ljudima identificirale tijekom ispitivanja zahtjeva za azil i prije vraćanja osoba čiji su zahtjevi odbijeni?

Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske kontinuirano provodi edukacije policijskih službenika granične policije u cilju podizanja svijesti o važnosti kaznenog djela trgovanja ljudima i prepoznavanja indikatora koji ukazuju na postojanje elemenata kaznenog djela. Također, policijski službenici granične policije Republike Hrvatske sudjeluju na edukacijama Hrvatskog Crvenog križa, obukama drugih organizacija (Frontex, Cepol, ILEA) te svoja znanja i sposobnosti prenose kroz rad na terenu.

Djelatnici prihvatnih centara za tražitelje međunarodne zaštite dosljedno provode Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima. Prema Protokolu, djelatnici Ministarstva prvi postupaju na identifikaciji žrtava trgovanja ljudima u suradnji s Hrvatskim Crvenim križem i organizacijama civilnog društva. Ako je žrtva dijete, zaposlenici moraju surađivati s ministarstvom nadležnim za socijalnu skrb prilikom identifikacije.

Nakon prijema i smještaja u centar, svi tražitelji međunarodne zaštite dobivaju informacije o svojim pravima iz sustava azila, postupku odobravanja međunarodne zaštite te svim organizacijama koje nisu u sastavu Ministarstva unutarnjih poslova, a kojima se mogu obratiti za pomoć ili podršku. Ove informacije dostupne su u pisanom obliku, na jeziku za koji se može razumno pretpostaviti da ga govore i/ili razumiju. Svi djelatnici prihvatilišta za tražitelje međunarodne zaštite u svakom su trenutku dostupni za pružanje svih informacija tražiteljima, pri čemu se poštuje načelo povjerljivosti, privatnosti i zaštite podataka, posebice u komunikaciji s ranjivim skupinama, uključujući i žrtve trgovanja ljudima.

Djelatnici međunarodne zaštite, koji su u bliskom kontaktu sa tražiteljima međunarodne zaštite za koje postoje pokazatelji da bi mogli biti žrtve trgovanja ljudima, prošli su specijalističku obuku Agencije Europske unije za azil (EUAA) – „Trgovanje ljudima“ i dr. obuke o sličnim temama, kao što je obuka EUAA na temu „Intervjuiranje djece i intervjuiranje ranjivih osoba“. Zaposlenici koji rade na međunarodnoj zaštiti kontinuirano se educiraju i stručno usavršavaju. Edukacije o prevenciji trgovanja ljudima nastavit će se održavati i u budućnosti te će se povećati broj stručnjaka osposobljenih za rad s potencijalnim žrtvama trgovanja ljudima.

Svi tražitelji međunarodne zaštite koji se obrate zaposlenicima na poslovima međunarodne zaštite u vezi s trgovanjem ljudima ili koje djelatnici prepoznaju kao potencijalne žrtve trgovanja ljudima upoznaju se sa svojim pravima, a daljnje formalno prepoznavanje osoba kao žrtava trgovanja ljudima predaje se kriminalističkoj policiji.

23. Koje se mjere provode u vašoj zemlji kako bi se žrtve trgovanja ljudima identificirale u centrima za pritvor migranata i zatvorima?

U sklopu edukacija usmjerenih na policijske službenike granične policije i policijske službenike zaposlene u prihvatnim centrima za strance, Hrvatski Crveni križ drži predavanja na temu identifikacije žrtava trgovanja ljudima. Također, djelatnici Hrvatskog Crvenog križa jednom tjedno posjećuju prihvatne centre za strance te obavljaju razgovore s korisnicima. Tijekom razgovora posebna se pozornost obraća na indikatore trgovanja ljudima, a potencijalno rizične skupine se informiraju o rizicima trgovanja ljudima.

24. Koje službe postoje u vašoj zemlji za pružanje posebne pomoći osobito ranjivim žrtvama, kao što su:

- a. osobe s invaliditetom;***
- b. osobe koje pripadaju LGBTI+ zajednici;***
- c. žrtve s djecom;***
- d. žrtve s teškom mentalnom i psihičkom traumom;***
- e. beskućnici;***
- f. ostali.***

Sustav socijalne skrbi integrativni je dio nacionalnog mehanizma suzbijanja trgovanja ljudima i kao takav djeluje na nacionalnoj, županijskoj i regionalnoj razini. Na nacionalnoj razini uključen je koordinator Ministarstva, a koji je ujedno i član Operativnog tima Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske. Na regionalnoj i županijskoj razini su pri područnim uredima Hrvatskog zavoda za socijalni rad imenovana su 4 regionalna koordinatora (Zagreb, Rijeka, Osijek, Split) i 21 županijski koordinator koji su zaduženi za savjetovanje i pomoć žrtvama trgovanja ljudima. Nacionalni i regionalni koordinatori imaju obvezu 24-satnog dežurstva i koordiniranja aktivnosti u sustavu socijalne skrbi u svakom pojedinom slučaju žrtve trgovanja ljudima, a ukoliko je potrebno postupanje iz nadležnosti drugih sustava uključuje koordinate iz drugih sustava ili osigurava postupanja iz drugih sustava.

U okviru sustava socijalne skrbi djeluju i dva nacionalna skloništa za žrtve trgovanja ljudima, od kojih je jedno namijenjeno smještaju odraslih žrtava, a drugo smještaju maloljetnih žrtava trgovanja ljudima. Skloništa vode nevladine organizacije koje se bave suzbijanjem trgovanja ljudima, a sredstva za njihov rad osiguravaju se u sustavu socijalne skrbi. Svakoj žrtvi se ako ispunjava propisane uvjete osigurava siguran smještaj, psihosocijalnu pomoć i zaštitu te pravnu pomoć i zaštitu.

Za svaku žrtvu trgovanja ljudima izrađuje se individualni plan postupanja na temelju sveobuhvatne procjene potreba, poteškoća i resursa, u dogovoru s žrtvom trgovanja ljudima. Ukoliko je u interesu

žrtve trgovanja ljudima i ako njezine potrebe zahtijevaju specifične oblike pomoći tada se žrtva smještava kod pružatelja socijalnih usluga koji će na najbolji način moći zadovoljiti njezine potrebe.

Sve žrtve trgovanja mogu ostvariti pravo na naknade propisane Zakonom o socijalnoj skrbi („Narodne novine“, broj: 18/22. i 46/22. 119/22. i 71/23.): naknade namijenjene za suzbijanje siromaštva (zajamčena minimalna naknada, jednokratna naknada) te kategorijalne naknade (osobna invalidnina, doplatka za pomoć i njegu, status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja).

Također, žrtve trgovanja ljudima mogu ostvariti pravo i na socijalne usluge: prva socijalna usluga, usluga sveobuhvatne procjene i planiranja, savjetovanje, stručna procjena, psihosocijalno savjetovanje, socijalno mentorstvo, obiteljska medijacija, psihosocijalna podrška, rana razvojna podrška, pomoć u kući, pomoć u uključivanje u programe odgoja i obrazovanja, boravak, organizirano stanovanje i smještaj.

Policijski službenici općenito, u odnosu na postupanje prema žrtvama kaznenih djela, pa tako i prema identificiranim žrtvama trgovanja ljudima, od 2014. godine, prema tada postojećim odredbama Zakona o kaznenom postupku, pisano informiraju žrtve kaznenih djela o njihovim pravima, vodeći pri tome računa o posebnim kategorijama žrtava kaznenih djela, tzv. ranjivim skupinama, pri čemu se posebno izdvajaju i o proširenom opsegu prava informiraju žrtve kaznenih djela protiv spolne slobode i trgovanja ljudima.

U suradnji s Ministarstvom pravosuđa Republike Hrvatske, Samostalnom službom za podršku žrtvama i svjedocima, a sukladno uspostavi minimalnih standarda, prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela, policijski službenici, osim propisanih obrazaca vezanih za obavijest o pravima žrtve, svakoj žrtvi uručuju i kontakt podatke Ureda za podršku žrtvama i svjedocima, kao i Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja za područje svoje teritorijalne nadležnosti. Svaka ustrojstvena jedinica policije (policijska uprava) uz ove kontakt podatke, žrtvi uručuje i nazive te kontakt podatke tijela državne uprave, kao i organizacija civilnog društva koje se na području pojedine policijske uprave bave podrškom i zaštitom žrtava, a koje su od strane policijskih uprava prepoznate kao ozbiljan partner u zaštiti pojedinih kategorija ranjivih žrtava (primjerice nadležni centri/zavodi za socijalnu skrb, organizacije civilnog društva koje djeluju u okviru županijskih timova za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji te nasilja nad ženama i kaznenopravnu zaštitu djece).

Zakonom o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20 i 80/22) uređeno je područje zaštite posebne vrste svjedoka u koje se svakako ubrajaju i žrtve kaznenog djela povezanog s trgovanjem ljudima. U pojedinim odredbama, žrtvama trgovanja ljudima, odnosno djeci kao posebno ranjivoj skupini, uz ostala općenita prava propisana u čl. 43. i 43a. Zakona o kaznenom postupku, sukladno članku 44. istog Zakona pripadaju i neka dodatna prava, koja uključuju:

- opunomoćenika na teret proračunskih sredstava;
- tajnost osobnih podataka;
- isključenje javnosti;
- sud, državno odvjetništvo, istražitelj i policija dužni su prema djetetu kao žrtvi kaznenog djela postupati posebno obzirno, imajući na umu dob, ličnost i druge okolnosti kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta. Pri postupanju prema djetetu žrtvi nadležna tijela prvenstveno će se rukovoditi najboljim interesom djeteta;
- ako nije poznata dob žrtve, pretpostavit će se da se radi o djetetu, ako postoji vjerojatnost da žrtva nije navršila osamnaest godina života;
- žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode i žrtva kaznenog djela trgovanja ljudima također imaju i pravo:
- prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava;
- na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava;

- da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te da ju, ako je to moguće, u slučaju ponovnog ispitivanja ispituje ta ista osoba;
- uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve;
- zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja;
- na tajnost osobnih podataka;
- zahtijevati isključenje javnosti s rasprave;
- žrtve u odnosu na koje su utvrđene posebne potrebe zaštite imaju i pravo:
- prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava.

Za istaknuti je da dijete žrtva ima pravo na poseban način ispitivanja koje provodi nadležni sudac istrage, kojom prilikom se iskaz djeteta snima, čime se isključuje izravan kontakt drugih subjekata kaznenog postupka s djetetom žrtvom, odnosno ne postoji mogućnost suočavanja svjedoka s djetetom, kao ni mogućnost unakrsnog ispitivanja djeteta, dok se samo u iznimnim slučajevima može ponoviti ispitivanje djeteta u svojstvu svjedoka.

S tim u vezi, nadalje ističemo kako se svako policijsko postupanje prema djetetu ili maloljetniku provodi posebno obzirno, imajući na umu dob, ličnost i druge okolnosti, kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta, prvenstveno rukovodeći se najboljim interesom djeteta.

Ukoliko nije poznata dob žrtve, pretpostavit će se da se radi o djetetu, ako postoji vjerojatnost da žrtva nije navršila osamnaest godina života.

Postupanje se provodi u nazočnosti roditelja ili skrbnika, uz poštivanje djetetovog dostojanstva i privatnosti, te vodeći se najboljim interesom djeteta.

U cilju prevencije i suzbijanja trgovanja ljudima, osobito ženama i djecom, kao i tijekom provođenja samih kriminalističkih istraživanja, uspostavljeno je koordinirano postupanje policijskih službenika za mladež i policijskih službenika linije rada organiziranog kriminaliteta specijaliziranih za suzbijanje trgovanja ljudima.

Policijski službenici za mladež posebno su educirani i osiguravaju uvjete za prepoznavanje različitih oblika ugroza prava djeteta i pružanja potpore djeci žrtvama, počevši od osiguranih posebno opremljenih soba prilagođenih za razgovore s djecom, mogućnosti ispitivanja djeteta u domu, osiguravanja da, ukoliko dijete želi, uz njega, osim skrbnika, bude nazočna i osoba od povjerenja, nazočnost djelatnika zavoda/centra za socijalnu skrb (kada je roditelj/skrbnik nedostupan ili kada je osumnjičenik), zaštite privatnosti djeteta, kao i osiguranja tajnosti izvida.

Policijski službenici, također provode i pojedinačnu procjenu stanja žrtve u cilju utvrđivanja specifičnih potreba zaštite te sukladno procjeni poduzimaju mjere zaštite žrtve, a obrazac o izvršenoj procjeni dostavljaju pravosudnom tijelu koje provodi kazneni postupak. Kada je žrtva kaznenog djela dijete, pretpostavit će se da postoji potreba za primjenom posebnih mjera zaštite, te je potrebno utvrditi koje posebne mjere zaštite treba primijeniti.

U odnosu na način na koji policijski službenici osiguravaju da se djeca žrtve trgovanja ljudima tretiraju na način koji je senzibiliziran za djecu i kojima se pruža zaštita prije, za vrijeme i nakon sudskog postupka u skladu sa smjernicama Vijeća Europe, te koje se mjere poduzimaju kako bi se osigurao ograničen broj intervjua, navodimo kako je, u okviru projekta „Jačanje kapaciteta u području suzbijanja seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja djece te pružanje pomoći policije ranjivim žrtvama kriminaliteta“ te dijelom i vlastitim sredstvima, MUP RH opremilo 60 soba za razgovor s djecom na području cijele RH. Prostorije su posebno opremljene namještajem prilagođenim djeci, razgovore s traumatiziranom djecom obavljaju posebno obučeni policijski službenici za mladež koji su

uspješno završili trening o načinu obavljanja obavijesnog razgovora s djecom na principima dobre policijske prakse.

Policija ima snažan i sistematski utjecaj na izgradnju i osnaživanje sustava podrške žrtvama što također utječe na spremnost žrtava da iskazuju i prijavljuju kaznena djela. U daljnjem proaktivnom pristupu potpisan je Sporazum između Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva pravosuđa i uprave i Udruge za podršku žrtvama i svjedocima o suradnji u provedbi pilot projekta uspostave sustava referiranja/upućivanja žrtava na Udrugu za podršku žrtvama i svjedocima/Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja 116 006.

U svrhu razvoja i jačanja sustava podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela navedeni pilot projekt provodi se od 01. veljače 2022. godine, a cilj je osigurati praksu da žrtvu, uz njezinu suglasnost, a nakon prijave kaznenog djela policiji, kontaktiraju djelatnici Udruge/NPC-a. S tim u vezi, za sudjelovanje u pilot projektu izabrane su VII. Policijska postaja Zagreb PU zagrebačke, Policijska uprava koprivničko-križevačka, Policijska uprava bjelovarsko-bilogorska, Policijska uprava požeško-slavonska, Policijska uprava virovitičko-podravska i Policijska uprava ličko-senjska. Prepoznajući potrebu referiranja djece žrtava, u partnerstvu s udrugom Hrabri telefon započeo je i pilot projekt referiranja djece žrtava u okviru CERV program EU -2022-DAPHNE u području "Borba protiv svih oblika nasilja i podrška žrtvama nasilja". Rezultati dobiveni na temelju aktivnosti provedenih tijekom trajanja pilot projekta bit će temelj za daljnje strateško planiranje razvoja sustava upućivanja žrtava, a u svrhu osiguranja pravovremene pomoći i podrške žrtvama.

Uz navedene sustave pomoći i podrške pojedinim ranjivim skupinama Republika Hrvatska ima Instituciju pučkog pravobranitelja koja je u hrvatski je državni i pravni sustav uvedena Ustavom iz 1990. godine, a ustavne odredbe koje reguliraju status ove institucije mijenjale su se proširujući nadležnosti, odnosno jačajući njezinu ulogu. Posebni pravobranitelji za djecu i ravnopravnost spolova, kao zasebne institucije, uvedeni su 2003. godine, dok posebni pravobranitelj za osobe s invaliditetom djeluje od 2008. godine. Svatko ima mogućnost da se pritužbom obrati pučkom pravobranitelju I posebnim pravobraniteljima bez obzira na to ima li podnositelj pritužbe neposredni osobni pravni interes u pravnoj stvari koja je predmet pritužbe (*actio popularis*), i druga, što se ni za pokretanje postupka ni za njegovo vođenje ne predmnijevaju stroga pravila postupka koja bi ga eventualno mogla odugovlačiti ili pak stvarati zadržku kod onih koji se namjeravaju svojim zahtjevom obratiti toj instituciji.

25. Na koji način podupirete (re)integraciju žrtava trgovanja ljudima? Koji postupci postoje u vašoj zemlji za pružanje pomoći žrtvama trgovanja ljudima koje su iskorištavane u inozemstvu nakon što se vrate u svoju zemlju?

Svaka osoba identificirana kao žrtva trgovanja ljudima ima jednaka prava u Nacionalnom referalnom sustavu Republike Hrvatske neovisno o svome statusu ili zemlji porijekla. Unutar referalnog sustava provodi se Program pomoći i zaštite žrtava trgovanja ljudima. U sam Nacionalni referalni sustav uključene su nevladine organizacije, Hrvatski Crveni križ i relevantna ministarstva. Širok spektar prava uključuje siguran smještaj, pristup zdravstvenoj zaštiti, pravnoj pomoći i podršci prilikom svjedočenja, pristupu tržištu rada i obrazovanju, raznim uslugama i pravima u sustavu socijalne skrbi. Međusobnom suradnjom dionika unutar referalnog sustava omogućuje se pristup potrebnim uslugama, smanjuje se dodatna traumatizacija žrtava te se omogućuje lakša reintegracija u društvo.

Kada je određena mjera opreza ili posebna obveza u cilju zaštite žrtve, a žrtva napušta ili živi izvan područje Republike Hrvatske, sudac istrage županijskog suda će na zahtjev žrtve (skrbnika ili zastupnika) izdati Europski nalog za zaštitu i dostaviti ga nadležnom tijelu u drugoj državi u kojoj će zaštićena osoba prebivati ili boraviti.

Zahtjev se može osobno podnijeti i nadležnom tijelu države članice EU-a u kojoj će zaštićena osoba prebivati ili boraviti. Na taj način mjere koje su određene počinitelju u cilju zaštite žrtve mogu vrijediti i u drugoj zemlji članici EU-a u kojoj žrtva boravi, neovisno gdje se nalazi počinitelj/osoba protiv koje je mjera izrečena.

Jednako tako REPUBLIKA HRVATSKA će poštovati zaštitne mjere određene od suda država članica EU, kada žrtva nastani Hrvatsku ili u njoj boravi.

Proces povratka i upućivanja uključuje određene korake radi osiguravanja sigurnog i dostojanstvenog povratka trgovanih osoba. Tamo gdje spomenuti koraci nisu u potpunosti provedeni, na primjeren i obazriv način, žrtve su se suočile s problemima u procesu povratka i upućivanja. Adekvatna i prikladna pomoć i zaštita ključna je za što bržu stabilizaciju, dugoročni oporavak i integraciju/reintegraciju trgovanih osoba u društvo. Pomoć i zaštita može se dobiti u zemlji tranzita, odredišta i podrijetla.

26. Ako u pravu vaše zemlje postoji odredba koja omogućava izdavanje dozvole boravka žrtvi zbog njezine osobne situacije, kako se ta odredba tumači u praksi? Molimo da navedete primjere.

Žrtve trgovanja ljudima imaju pravo na privremeni boravak temeljem svog statusa, a sukladno Protokolu za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima.

27. Kojim se mjerama osigurava da identitet djeteta koje je žrtva trgovanja ljudima, ili pojedinosti koje omogućavanju njegovu identifikaciju, ne budu javno objavljeni?

Identitet žrtve trgovanja ljudima predstavlja klasificirani podatak i tako se s njime postupa. Kada se izlazi u medije s podacima o provedenom kriminalističkom istraživanju nikada se ne iznose osobni podaci niti bilo koji drugi podaci prema kojima bi se moglo doći do identiteta žrtve, a posebice maloljetne žrtve. Također, ranije navedenim Zakonom o kaznenom postupku štite se sva saznanja proizašla iz provedenog kriminalističkog istraživanja/izvida kaznenih djela, tajnost osobnih podataka žrtve, te se isključuje javnosti tijekom postupka.

28. Kojim se mjerama nastoji potaknuti medije da štite privatnost i identitet žrtava?

Edukacija krovnih novinarskih organizacija, kao i provedba informativnih kampanja osvještavanja potencijalnih rizika u slučaju narušavanja privatnosti i identiteta žrtve. Iznimno je važna uloga medija koja može biti ključna u prevenciji zlostavljanja, razvijanju javne svijesti, debate i javnih politika za zaštitu žrtava, alarmiranju javnosti i vršenju pritiska na institucije kad je riječ o povredi prava žrtava, dok pojedina medijska izvješća mogu čak potaknuti žrtve da prijave zlostavljanje što može dovesti do povećanja broja prijava.

Kodeks časti hrvatskih novinara također propisuje zaštitu ljudske intime »od senzacionalističkog i svakog drugog neopravdanog otkrivanja u javnosti« s terminom obveze u kontekstu poštivanja svačijeg »prava na privatnost« (čl. 14.), dok je posebna »pozornost, obazrivost i odgovornost« potrebna prilikom izvještavanja »o samoubojstvima, nesrećama, osobnim tragedijama, bolestima, smrtnim slučajevima i nasilnim djelima« (čl. 15.). U tim slučajevima, »novinar treba izbjegavati intervjuiranje i prikazivanje osoba koje su izravno ili neizravno pogođene tim događajima«, osim u slučajevima prevage javnog interesa i obvezan je »voditi računa o časti, ugledu i dostojanstvu osoba o kojima izvještava« (čl. 15.) (Kodeks časti hrvatskih novinara, 2009.).

29. Je li bilo slučajeva u kojima su diplomatska kućanstva (bilo vaši diplomati u inozemstvu ili strani diplomati u vašoj zemlji) zapošljavali osoblje za pomoć u kućanstvu u uvjetima koji mogu predstavljati prisilni rad ili trgovanje ljudima? Ako jest,

kako je riješeno pitanje diplomatskog imuniteta? Kako su žrtve identificirane, kako su im pruženi pomoć i zaštita?

U diplomatskim misijama i konzularnim uredima stranih država u Republici Hrvatskoj kao i u diplomatskim misijama i konzularnim uredima Republike Hrvatske u inozemstvu nije bilo prijavljenih slučajeva koji bi ukazivali na prisilni rad ili trgovanje ljudima.

Diplomatska akademija Ministarstva vanjskih i europskih poslova, u okviru pripreme za rad diplomatskog i konzularnog osoblja koje se raspoređuje na rad u diplomatsku mrežu Republike Hrvatske, redovito provodi program obrazovanja o suzbijanju trgovine ljudima u cilju osvješćivanja i senzibilizacije problema te širenja svijesti o opasnosti o trgovini ljudima.

30. Koji se konkretni koraci poduzimaju u vašoj zemlji kako bi se identificirale žrtve trgovanja ljudima među osobama koje su unovačile i koje iskorištavaju terorističke/oružane skupine?

Takvi slučajevi nisu zabilježeni.

31. Postoji li u zakonskom okviru vaše zemlje obveza detektiranja i uklanjanja internetskog sadržaja povezanog s trgovanjem ljudima i koje su sankcije za nepoštivanje te obveze? Postoji li kodeks ponašanja za pružatelje internetskih usluga? Ako se tijekom tog postupka utvrdi da bi netko mogao biti žrtva trgovanja ljudima, kako se ta osoba upućuje na mjesto na kojem može dobiti pomoć?

III. ISTRAGA, KAZNENI PROGON, KAZNE I MJERE (članci 4., 18., 19., 23., 24., 27., 28. i 30.)

32. Je li zloraba osjetljivog ili bespomoćnog položaja sastavni dio kaznenog djela trgovanja ljudima u pravu vaše zemlje? Kako su u vašem pravu definirani pojmovi „izloženost“ (ili „osjetljiv ili bespomoćan položaj“)⁸ i „zloraba osjetljivog položaja“? Jesu li ti pojmovi bili predmetom sudskog tumačenja? Ako jesu, molimo da navedete mjerodavnu sudsku praksu.

„Zloraba teškog položaja“, prema odredbi članka 106. Kaznenog zakona („Narodne novine“ broj 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22 i 114/23), jedan je od načina počinjenja kaznenog djela trgovanja ljudima. Kazneni zakon ne koristi niti definira pojmove „izloženost“ (ili „osjetljiv ili bespomoćan položaj“) i „zloraba osjetljivog položaja“. Ranije navedeni pojam kojega taj Zakon koristi (teški položaj) pravni je standard kojega Kazneni zakon također ne definira nego ostaje na sudskoj praksi ocjenjivati postojanje takvog položaja i utvrđivati je li on zlorabljivan radi ostvarenja neke od zakonom propisanih posljedica kaznenog djela trgovanja ljudima iz članka 106. Kaznenog zakona.

Navedeno uključuje da se radi o žrtvama koje su iz određenog razloga u osjetljivom odnosno bespomoćnom ili izloženom položaju, sto se u praksi utvrđuje radi dokazivanja da je postojala ovisnost, nadzor odnosno kontrola nad nekom osobom.

Primjerice, osuđujuća presuda Općinskog suda u Bjelovaru, K-477/2013-204, potvrđena presudom Županijskog suda u Bjelovaru, Kz-128/2022-6, sadrži u činjeničnom opisu "iskorištavanje blage

⁸ Napomena prevoditeljice: Ovo je još jedno mjesto na kojem je bilo potrebno navesti sve te prijevode riječi „vulnerability“ budući da se pitanje odnosi na njihovu definiciju u hrvatskome pravu.

duševne zaostalosti žrtve" u dobi 43 godine za prisilni rad i služenje, a u sudskom postupku je psihijatrijskim vještačenjem žrtve utvrđen intelektualni deficit s karakteristikama više razine sugestibilnosti, lakovjernosti, s čime korelira nizak kapacitet za suprotstavljanje osobi koju doživljava kao autoritet te je podoban za manipulacije i iskorištavanja.

33. Smatra li se posebno osjetljiv položaj žrtve otežavajućom okolnošću prilikom određivanja kazne za počinitelja?

Teški položaj žrtve koji bi bio zlouporabljen prilikom počinjenja kaznenog djela trgovanja ljudima svakako bi utjecao na kaznu počinitelju i to kroz jačinu povrede zaštićenog dobra i načina počinjenja kaznenog djela, koje okolnosti su u članku 47. stavku 1. Kaznenog zakona izrijeком navedene kao okolnosti koje utječu na vrstu i mjeru kazne.

Posebna osjetljivost položaja žrtve, u praksi se uzima u obzir prilikom odmjeravanja kazne odnosno sa strane državnog odvjetništva, ističe se kao otegotna okolnost. Na temelju članka 47. Kaznenog zakona o odmjeravanju kazne se između ostalog navodi da sud pri izboru vrste i mjere kazne ocjenjuje okolnosti koje utječu da kazna po vrsti i mjeri bude lakša ili teža (olakotne i otegotne okolnosti) koje nisu u zakonu u potpunosti unaprijed propisane već su primjerice navedene na način da su navedene okolnosti koje će sud osobito uzeti u obzir kao sto su:

- jačina ugrožavanja iii povrede zaštićenog dobra, pobude iz kojih je kazneno djelo počinjeno, stupanj povrede počiniteljevih dužnosti, način počinjenja i skrivljene učinke kaznenog djela, odnos prema žrtvi i druge.

Za nenasilno kazneno djelo trgovanja ljudima iz članka 106. stavka 2., u kojem je dijete (osoba mlađa od osamnaest godina života) žrtva počinjenja, Kaznenog zakona propisuje kaznu koja po vrsti i mjeri odgovara onoj propisanoj u stavku 1. (jedna do deset godina zatvora). Ovo iz razloga, što se za ostvarenje bića kaznenog djela iz stavka 2. ne traži da počinitelj kao sredstvo počinjenja koristi prijetnju, obmanu, prijevaru ili neko drugo inkriminirajuće sredstvo kao što je to propisano u stavku 1. Članak 106. stavak 3. Kaznenog zakona propisuje kvalificirani oblik počinjenja kaznenog djela trgovanja ljudima za koji je propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina. Kao kvalificirani oblik počinjenja navodi se počinjenje od strane službene osobe, počinjenje u odnosu na veći broj osoba ili svjesno dovođenje u opasnost života jedne ili više osoba. Također, kvalificirani oblik bit će ostvaren kada počinitelj ostvaruje radnju počinjenja prema djetetu u cilju njegovog iskorištavanja, pri tom koristeći silu ili prijetnju, odnosno sve ona inkriminirajuća sredstva koja su propisana u članku 106. stavku 1. Kaznenog zakona.

Primjerice, i u navedenoj presudi Županijskog suda u Bjelovaru, Kz-128/2022-6, ističe se u vezi potvrđivanja prvostupanjske presude u odluci u kazni: "Prvostupanjski sud je kod odmjeravanja vrste i visine kazni imao u vidu težinu i pogibeljnost počinjenog kaznenog djela, koje se nalazi u glavi kaznenih djela protiv čovječnosti i ljudskog dostojanstva te duljinu inkriminiranog razdoblja od preko godinu dana, kroz koje vrijeme su I. i II. optuženici smisljeno i dogovorno iskoristili mentalnu insuficijenciju i osobna svojstva oštećenika koji je, iako tada u dobi od 43 godine, bio naivan, lakovjeran i podoban za manipulacije i iskorištavanje, pri čemu su došle do izražaja izrazito negativne crte njihovih ličnosti, koje ukazuju na visok stupanj krivnje oboje optuženika."

34. Prema sudskoj praksi u vašoj zemlji, koje oblike osjetljivog položaja počinitelji najčešće iskorištavaju u predmetima koji se odnose na trgovanje ljudima? Molimo navedite konkretne primjere koji pokazuju na koji se način pojam „zloporabe osjetljivog položaja" primjenjuje u praksi. Koji se izazovi pojavljuju prilikom primjene tog pojma? Je li dovoljno dokazati da je žrtva bila u osjetljivom položaju ili je potrebno dokazati i da je optuženik znao ili trebao znati za osjetljiv položaj žrtve te da je zbog toga žrtvom namjerno manipulirao?

Vidi odgovor na pitanje 33.

35. Govori li se o pojmu „zloporabe osjetljivog položaja“ u sklopu osposobljavanja pravosudnih djelatnika koji se bave kaznenim pravom? Postoje li bilo kakve konkretne smjernice za primjenu tog pojma? Molimo da nam dostavite kopije smjernica i/ili nastavne materijale koji pokazuju na koji bi način taj pojam trebalo primjenjivati u praksi.

O pojmu „zloporabe osjetljivog položaja“ redovito se govori na seminarima o suzbijanju trgovanja ljudima organiziranim od strane Pravosudne akademije a koji su namjeni pravosudnim dužnosnicima i službenicima. Također, dostupan je novi nastavni materijal iz 2021. godine.

36. Kakvi postupci i mjere kojima se uzimaju u obzir posebne potrebe ranjivih žrtava u pojedinim fazama kaznenog postupka postoje u vašoj zemlji?

Zakon o kaznenom postupku („Narodne novine“ broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20 i 80/22) propisuje posebna prava koje žrtve kaznenog djela trgovanja ljudima imaju tijekom cijelog kaznenog postupka, a najvećim dijelom prava su sadržana u Glavi V - Žrtva, oštećenik i privatni tužitelj.

Prava žrtve kaznenog djela navedena su u članku 43. Zakona pri čemu je u stavku 4. propisano da su sud, državno odvjetništvo, istražitelj i policija dužni, pri poduzimanju prve radnje u kojoj sudjeluje, obavijestiti žrtvu na njoj razumljiv način o pravima žrtve i pravima koje žrtva ima kao oštećenik, dakle o dodatnim pravima za aktivnim sudjelovanjem u dokaznom postupku, ako se u skladu sa člankom 46. Zakona žrtva odluci prijaviti u kazneni postupak da sudjeluje kao oštećenik. Članak 43.a Zakona posebno je propisao obvezu da tijelo koje provodi ispitivanje, što obuhvaća prethodno navedene institucije (policija, državno odvjetništvo, sud) u suradnji s tijelima, organizacijama ili ustanovama za pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela provede pojedinačnu procjenu žrtve.

Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima osnovani su u sjedištu određenih županijskih sudova za područje više sudova, a također aktivno sudjeluju udruge za pomoć žrtvama, pri čemu se žrtvama prilikom prve radnje, a kojom sudjeluju u kaznenom postupku daje u državnom odvjetništvu, a prethodno i u policiji pisana pouka o pravima žrtve koja uključuju i uputu kojim se tijelima i ustanovama za podršku žrtva može obratiti.

Pojedinačna procjena žrtve uključuje utvrđivanje postoji li potreba za primjenom posebnih mjera zaštite u odnosu na žrtvu te ako postoji, koje posebne mjere zaštite bi se trebale primijeniti, pri čemu Zakon kao primjer navodi osobito mjere: poseban način ispitivanja žrtve, uporaba komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem i druge mjere propisane zakonom. Kada je žrtva kaznenog djela dijete (dakle osoba do navršanih 18 godina života) neće se posebno utvrđivati već se po Zakonu pretpostavlja da postoji potreba za primjenom posebnih mjera zaštite te je samo potrebno točno utvrditi koje posebne mjere zaštite treba primijeniti.

Pri tome je i inače, neovisno o svojstvu žrtve, za osobu do navršanih 14 godina života u članku 292. Zakona posebno propisano da se kao svjedok (što uključuje i svojstvo žrtve) ispituje od strane suca istrage (dakle ne ispituje je policija, istražitelj niti državno odvjetništvo) i to na način da se osoba nalazi u posebnoj prostoriji bez prisutnosti suca i stranaka te uz sudjelovanje stručne osobe (psihologa, pedagoga i slično) te uz prisutnost roditelja ili skrbnika osim ako je to protivno interesu djeteta. Sudac istrage ispituje svjedoka putem audio video uređaja, dokazna radnja se snima, a

stranke mogu postavljati svjedoku pitanja po odobrenju suca istrage, ali putem stručne osobe. Snimka se priključuje zapisniku i koristi se kao dokaz u postupku te se prema izričitoj zakonskoj odredbi dijete može ponovno ispitati samo iznimno i to na isti način (članak 292. stavak 1. Zakona).

Također, sve osobe u dobi od 14 do 18 godina kao svjedoci ispituju se pred sucem istrage. Zakonom je propisana obveza da se takva osoba ispituje posebno obzirno da ispitivanje ne bi štetno utjecalo na psihičko stanje djeteta, a prema okolnostima, posebno vodeći računa o zaštiti djeteta može se ispitivanje provesti na način prethodno opisan putem video linka. U praksi o tome odlučuje sud, a državni odvjetnik može to predložiti, a isto tako i žrtva odnosno svjedok može taj način ispitivanja zatražiti (članak 292. stavak 2. Zakona).

Navedeno su dakle oblici ispitivanja koji olakšavaju položaj svakog svjedoka djeteta (osobe u dobi do navršene 18 godine života), a žrtva u toj dobi ima i dodatna prava iz prethodno navedenog članka.

Nadalje, u svrhu osiguranja jasne provedbe pojedinačne procjene žrtve donesen je Pravilnik o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve koji se primjenjuje od 2017. godine kao i obrazac pojedinačne procjene koji je obavezni dio spisa predmeta koji se sastavlja u državnom odvjetništvu, obzirom na pravilo da se pojedinačna procjena žrtve u pravilu vrši pred svakim tijelom s kojim žrtva dođe u kontakt, što svakako uključuje policiju, a potom i državno odvjetništvo s kojima se u praksi ostvaruje prvi kontakt žrtve sa tijelima kaznenog postupka.

Prema članku 43.a stavku 2. Zakona pri poduzimanju pojedinačne procjene žrtve osobito se uzimaju u obzir osobne značajke žrtve, vrsta i narav kaznenog djela i okolnosti počinjenja kaznenog djela. Pri tome se posebna pažnja posvećuje žrtvama koje su pretrpjele značajnu štetu zbog težine kaznenog djela, žrtvama kaznenog djela počinjenog zbog nekog osobnog svojstva žrtve, te žrtvama koje njihov odnos s počiniteljem čini osobito ranjivima. Pojam osobite ranjivosti žrtve nije dodatno definiran, što u praksi omogućava da se primjenjuje i ocjenjuje u skladu sa posebnim okolnostima slučaja. Sukladno članku 43.a stavku 3 Zakona prethodno navedena pojedinačna procjena žrtve na odgovarajući način uključuje osobito žrtve terorizma, organiziranog kriminala, trgovanja ljudima, rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u bliskim odnosima, spolnog nasilja i spolnog iskorištavanja i zločina iz mržnje te žrtve s invalidnošću. Dakle, već su u samom zakonu obuhvaćene kategorije žrtava koje prvenstveno ispunjavaju uvjete za utvrđivanje posebne ranjivosti, a tu su uključene žrtve trgovine ljudima i ostale žrtve očekivane posebne osjetljivosti obzirom na vrstu kaznenih djela. Međutim posebna ranjivost žrtve može se utvrđivati i kod drugih kaznenih djela, ovisno o osobnim svojstvima žrtve (npr. dob, neka bolest, osjetljivo psihičko stanje i slično). U članku 43.a stavku 4. izričito je navedeno da se pojedinačna procjena žrtve provodi se uz sudjelovanje žrtve i uzimajući u obzir njezine želje, uključujući i želju da se ne koriste posebne mjere zaštite propisane zakonom. Također, u stavku 5. propisano je da će tijelo koje vodi postupak broj ispitivanja žrtve, za koju je utvrđena posebna potreba zaštite, svesti na najmanju moguću mjeru. Državni odvjetnik može predložiti da se takav svjedok ispita na dokaznom ročištu.

Ispitivanje svjedoka na dokaznom ročištu propisano je člankom 292. Zakona koji regulira i prethodno opisan posebni način ispitivanja djece (osoba do navršene 18 godina života). Članak 292. stavak 3. propisuje mogućnost ispitivanja na poseban način osjetljivih svjedoka koji se zbog starosti, zdravstvenog stanja ili invaliditeta, ne mogu odazvati pozivu, na način da se takvi svjedoci mogu ispitati u svojem stanu ili drugom prostoru u kojemu borave. Nadalje predviđena je i mogućnost da se takve svjedoke može ispitati putem audio-video uređaja kojima rukuje stručna osoba. Ako to zahtijeva stanje svjedoka, ispitivanje će se provesti tako da mu stranke mogu postavljati pitanja bez prisutnosti u prostoriji gdje se svjedok nalazi. Ispitivanje će se prema potrebi snimiti uređajem za audio-video snimanje, a snimka će se zapečatiti i priključiti zapisniku.

Na navedeni način, koji je određen u prethodno navedenom stavku 3. članka 292. Zakona kao mogućnost za određene kategorije osjetljivih svjedoka, Zakon na temelju članka 292. stavak 4. nadalje propisuje obvezu da se ispitivanje izvrši na takav način (dakle putem video linka, bez prisutnosti stranaka u prostoriji) ako je žrtva postavila zahtjev da se ispitivanje izvrši na takav način. To se prema izričitoj zakonskoj odredbi odnosi na ispitivanje kao svjedoka žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode, kaznenog djela trgovanja ljudima ili ako je kazneno djelo počinjeno u obitelji. Takav svjedok može se samo Iznimno ponovno ispitati, ako to sud ocijeni potrebnim, što također je izričito propisano u članku 292. stavak 4. ZKP. Na isti način, određen u stavku 3. članka 292. ZKP ispitat će se i žrtva u odnosu na koju su utvrđene posebne potrebe zaštite sukladno članku 43.a ZKP, ako ona to zahtijeva.

Na navedeni način, primjenom članka 43. i 43.a Zakona osigurava se ostvarivanje prava žrtve u svim stadijima postupanja, obzirom da obveza obavještanja žrtve o pravima postoji od poduzimanja prve radnje u kojoj žrtva sudjeluje i odnosi se na postupanje suda, državnog odvjetništva, istražitelja i policije. Također, prema citiranom članku 43.a Zakona pojedinačna procjena žrtve mora se poduzeti prije ispitivanja žrtve, čime se omogućava da žrtva na vrijeme ostvari predviđena prava.

Nadalje, na temelju članka 44. Zakona propisana su dodatna prava koje ima dijete kao žrtva te također dodatna prava koje ima žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode i žrtva kaznenog djela trgovanja ljudima te također dodatna prava koje ima žrtva u odnosu na koju je primjenom članka 43.a Zakona na temelju provedene pojedinačne procjene žrtve utvrđeno da postoje posebne potrebe zaštite. Spomenuta prava su iz članka 44. Zakona jesu:

„Dijete kao žrtva kaznenog djela ima, uz prava koja žrtvi pripadaju sukladno ovom članku i drugim odredbama ovoga Zakona, i pravo na:

- opunomoćenika na teret proračunskih sredstava,
- tajnost osobnih podataka,
- isključenje javnosti.

Sud, državno odvjetništvo, istražitelj i policija dužni su prema djetetu kao žrtvi kaznenog djela postupati posebno obzirno, imajući na umu dob, ličnost i druge okolnosti kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta. Pri postupanju prema djetetu žrtvi nadležna tijela prvenstveno će se rukovoditi najboljim interesom djeteta.

Ako nije poznata dob žrtve, pretpostavit će se da se radi o djetetu ako postoji vjerojatnost da žrtva nije navršila osamnaest godina života.

Žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode i žrtva kaznenog djela trgovanja ljudima ima, uz prava koja žrtvi pripadaju sukladno članku 43. ovoga Zakona, i pravo:

- prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava,
- na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava,
- da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te da ju, ako je to moguće, u slučaju ponovnog ispitivanja ispituje ta ista osoba,
- uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve,
- zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja (članak 292. stavak 4. Zakona),
- na tajnost osobnih podataka,
- zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.

Žrtva u odnosu na koju su utvrđene posebne potrebe zaštite sukladno članku 43.a ovoga Zakona ima, uz prava koja žrtvi pripadaju sukladno članku 43. ovoga Zakona, i pravo:

- prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava,
- da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te da ju, ako je to moguće, u slučaju ponovnog ispitivanja ispituje ta ista osoba,
- uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve,

- zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja (članak 292. stavak 4. Zakona),
- na tajnost osobnih podataka,
- zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.“

Iz navedene odredbe vidljivo je da je dodatna zaštita žrtve trgovine ljudima osigurana upravo na temelju činjenice da se radi o žrtvi trgovine ljudima, dakle neovisno o rezultatu pojedinačne procjene, u opsegu kao da se radi o osobito osjetljivoj žrtvi. Uz to postoji i mogućnost kumuliranja prava žrtve po različitim osnovama jer se međusobno ne isključuju. Također je iz odredbe članka 44. stavak 4. Zakona vidljivo da su posebna prava žrtve trgovine ljudima propisana u svim stadijima postupanja, obzirom da se odnose i na postupanje policije i državnog odvjetništva i pred sudom.

Temeljem provedene pojedinačne procjene potreba žrtve sukladno Zakonu o kaznenom postupku i Pravilniku o načinu provedbe pojedinačne procjene potreba žrtve, žrtva u odnosu na koju su utvrđene posebne potrebe zaštite uz prava koja žrtvi pripadaju sukladno članku 43. Zakona o kaznenom postupku može ostvariti i slijedeća prava: prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava; da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te da ju, ako je to moguće, u slučaju ponovnog ispitivanja ispituje ta ista osoba; uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve; zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja; na tajnost osobnih podataka i zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.

37. Ako ste kriminalizirali korištenje usluga žrtve trgovanja ljudima, na koji se način ta odredba primjenjuje u praksi? Molimo navedite mjerodavnu sudsku praksu.

Korištenje usluga žrtava trgovine ljudima kriminalizirano je u članku 106. stavku 4. Kaznenog zakona koji glasi: „Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se tko znajući da je osoba žrtva trgovanja ljudima koristi njezine usluge koje su rezultat jednog od oblika njezinog iskorištavanja navedenog u stavku 1. i 2. ovoga članka.“ Sudska praksa ne pokazuje postojanje odluka koje bi se odnosile na ovaj oblik počinjenja kaznenog djela.

38. Koji alati i inicijative koji se temelje na uporabi tehnologije postoje u vašoj zemlji sa svrhom pružanja potpore istragama i poboljšanja kaznenog progona u predmetima koji se odnose na trgovanje ljudima? Kakva se izobrazba pruža policijskim djelatnicima i djelatnicima tijela kaznenog progona, tužiteljima i sucima vezano uz trgovanje ljudima uz pomoć informacijske i komunikacijske tehnologije?

Članak 334. ZKP-a propisuje katalog dijela iz Kaznenog zakona (Narodne novine br. 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018, 126/2019, 84/2021, 114/2022, 114/2023) u odnosu na koja se mogu provesti posebne dokazne radnje te se među njima nalazi i kazneno djelo trgovanja ljudima. Posebne dokazne radnje određene su člankom 332. stavkom 1. ZKP-a te je propisano da ako se izvidi kaznenih djela ne bi mogli provesti na drugi način ili bi to bilo moguće samo uz nerazmjerne teškoće, na pisani obrazloženi zahtjev državnog odvjetnika, sudac istrage može protiv osobe za koju postoje osnove sumnje da je sama počinila ili zajedno s drugim osobama sudjelovala u kaznenom djelu iz članka 334. ZKP-a, pisanim, obrazloženim nalogom odrediti posebne dokazne radnje kojima se privremeno ograničavaju određena ustavna prava građana. Niže će biti navedene posebne dokazne radnje koje se baziraju na uporabi tehnologije pri njihovom provođenju: 1) nadzor i tehničko snimanje telefonskih razgovora i drugih komunikacija na daljinu, 2) presretanje, prikupljanje i snimanje računalnih podataka, 3) ulazak u prostorije radi provođenja nadzora i tehničko snimanje prostorija, 4) tajno praćenje i tehničko snimanje osoba i predmeta.

Pravosudna akademija održava stručno usavršavanje pravosudnih dužnosnika na temu suzbijanja trgovanja ljudima. Radionice se održavaju od 2018. u suradnji s Policijskom akademijom.

Tijekom 2018. godine provedene su dvije dvodnevne radionice za kaznene suce i sudske savjetnike županijskih sudova, zamjenike državnih odvjetnika i državnoodvjetničke savjetnike specijalizirane za problematiku trgovanja ljudima te policijske djelatnike sa područja cijele Republike Hrvatske. Sudjelovalo je ukupno 74 polaznika. Također je izrađen priručnik na predmetnu temu u kojem su obrađene sljedeće teme: prepoznavanje trgovanja ljudima, zakonodavni okvir, razlikovanje u odnosu na srodna djela (ropstvo, prostitucija, protuzakonito ulaženje, kretanje i boravak u RH), otkrivanje, procesuiranje i sankcioniranje počinitelja te položaj i prava žrtve te praktični primjeri.

Tijekom 2019. godine održane su dvije dvodnevne radionice za kaznene suce i sudske savjetnike općinskih i županijskih sudova, zamjenike državnih odvjetnika i državnoodvjetničke savjetnike specijalizirane za problematiku trgovanja ljudima te policijske djelatnike s područja cijele Republike Hrvatske na kojima je sudjelovalo ukupno 107 polaznika.

Tijekom 2021. godine održana je jedna dvodnevna radionica u suradnji s Policijskom akademijom za kaznene suce općinskih i županijskih sudova, državne odvjetnike, zamjenike i savjetnike specijaliziranim za problematiku trgovanja ljudima, policijske djelatnike te službenike Odjela za podršku žrtvama i svjedocima pri županijskim sudovima; ukupno 23 polaznika. Također su održane tri jednodnevne radionice u suradnji s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina za kaznene suce i savjetnike općinskih i županijskih sudova te zamjenike i državnoodvjetničke savjetnike općinske i županijske razine; ukupno 33 polaznika.

U 2022. godini održana je jedna dvodnevna radionica u suradnji s Policijskom akademijom za kaznene suce općinskih i županijskih sudova, državne odvjetnike, zamjenike i savjetnike specijaliziranim za problematiku trgovanja ljudima, policijske djelatnike te službenike Odjela za podršku žrtvama i svjedocima pri županijskim sudovima; ukupno 16 polaznika. Također su održane dvije jednodnevne radionice u suradnji s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina za kaznene suce i savjetnike općinskih i županijskih sudova te zamjenike i državnoodvjetničke savjetnike općinske i županijske razine; ukupno 33 polaznika. U 2023. godini u suradnji s Policijskom akademijom održat će se jedna dvodnevna radionica.

Trenutno se ne pruža izobrazba vezana uz pomoć informacijsko i komunikacijske tehnologije.

39. Kako vaša zemlja koristi odredbe Konvencije Vijeća Europe o kibernetičkom kriminalu (Konvencije iz Budimpešte) za borbu protiv trgovanja ljudima? Ako to ne čini, zašto je tako?

Hrvatska koristi uspostavljenu mrežu kontaktnih točaka 24/7 za razmjenu informacija.

U Republici Hrvatskoj kazneno i materijalno pravo usklađeno je s odredbama Konvencije o kibernetičkom kriminalu kroz izmjene i dopune Kaznenog zakona iz 2011. godine koje su stupile na snagu 1. siječnja 2013. godine. Ovom dopunom kaznena djela protiv računalnih sustava, programa i podataka izdvojeni su iz glave kaznenih djela protiv imovine u novu i posebnu glavu XXV. pod nazivom „Kaznena djela protiv računalnih sustava, programa i podataka“. Sljedeće izmjene i dopune donesene su 2012. i 2015. godine, a uključivale su, između ostaloga, i odredbe o kaznenim djelima u vezi s dječjom pornografijom.

Isti postupak implementacije odredaba Budimpeštanske konvencije proveden je i u postupovnim odredbama jer je Konvencija propisala da će se odredbe Konvencije primjenjivati uvijek kada je predmet istrage kazneno djelo opisano u Konvenciji, u istragama bilo kojeg kaznenog djela počinjenog putem računalnog sustava i pri prikupljanju dokaza o kaznenom djelu u elektroničkom obliku.

Tako su članci 16. i 17. Konvencije o hitnoj zaštiti i čuvanju podataka implementirani u članak 263. Zakona o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu ZKP), koji sadrži i implementirane odredbe o dostavnom nalogu iz članka 18. Konvencije; Članak 18. Konvencije o pretrazi i oduzimanju pohranjenih računalnih podataka u članku 252. i 257. ZKP-a, te članak 20. Konvencije o prikupljanju računalnih podataka u stvarnom vremenu i presretanju podataka o sadržaju u članku 332. stavku 1. točki 1. i 2. ZKP-a. Sve ove odredbe također se koriste u odnosu na kazneno djelo trgovine ljudima.

II. dio – Dodatna pitanja za pojedine zemlje

40. Molimo da nam pružite informacije o mjerama koje se poduzimaju u vašoj zemlji u svezi ovih preporuka iz prethodnih izvješća GRETA-e:

- ***uložite napor kako bi se žrtvama trgovanja ljudima zajamčio učinkovit pristup naknadi štete;***

Policijski službenici Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku, Zakona o policijskim poslovima i ovlastima („Narodne novine“ broj 76/09, 92/14 i 70/19), te Zakona o pojednostavljenju razmjene podataka između tijela država članica EU nadležnih za provedbu zakona („Narodne novine“ broj 56/15) i dr., samostalno ili po nalogu državnog odvjetništva, dosljedno primjenjuju odredbe navedenih zakona prilikom obavljanja poslova traganja i identifikacije imovinske koristi stečene kaznenim djelom i to kako korištenjem raspoloživih baza podataka i prikupljanjem podataka u tijelima državne uprave, odnosno pravnim osobama s javnim ovlastima u RH, tako i razmjenom informacija i podataka putem međunarodne policijske suradnje, uključujući razmjenu podataka putem Ureda za oduzimanje imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom (Asset Recovery Offices – ARO), a sve kako bi se na taj način u daljnjem postupku stvorili preduvjeti za zamrzavanje i oduzimanje imovine od strane nadležnih tijela i osigurala naknada žrtvama trgovanja ljudima. Naknada štete žrtvama regulirana je člankom 43. stavkom 3. Zakon

a o kaznenom postupku. Također, žrtvi se tijekom kriminalističkog istraživanja, uručuje „Obrazac zahtjeva za novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela“.

Nadalje, radi poboljšanja sustava pristupit će se preispitivanju uvjeta i kriterija ostvarivanja novčane naknade žrtvama kaznenih djela temeljem Zakona o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela, u tom smislu i pitanja naknade žrtvama trgovine ljudima, analizom propisa koji uređuju pitanja novčane naknade u državama članice EU uz razmatranje pitanja proširenja kruga osoba na koje se odnosi Zakon. Prema nacrtu Akcijskog plana za provedbu „Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje do 2030. godine“, predviđeno je da se u cilju modernizacije postojećeg zakonodavnog okvira izradi usporedni prikaz propisa koji uređuju pitanja novčane naknade u državama članicama EU, te da se pristupi izmjenama i dopunama Zakona o novčanoj naknadi. Za provedbu ove aktivnosti predviđeni rok je IV kvartal 2025. godine.

- osigurajte poštivanje članka 26. Konvencije putem donošenja odredbe o nekažnjavanju žrtava trgovanja ljudima za njihovo sudjelovanje u nezakonitim aktivnostima, u onoj mjeri u kojoj su one bile prisiljene to činiti, i/ili putem izrade smjernica;

U okviru novog Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje do 2030. te novog Akcijskog plana čije se donošenje očekuje do kraja prvog kvartala 2024. godine planira se provođenje aktivnosti revidiranja i analiza odredaba Kaznenog zakona kako bi se u isti na adekvatan način uvrstila odredba o nekažnjavanju žrtava trgovanja ljudima.

➤ **zaštitite osjetljive žrtve i svjedoke trgovanja ljudima i spriječite zastrašivanje tijekom istrage, kao i tijekom i nakon sudskog postupka;**

Članak 43. stavak 1. točka 3. Zakona o kaznenom postupku kao jedno od temeljnih i općih prava žrtve propisuje da žrtva ima pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde. Nastavno, stavkom 12. propisano je da žrtva ima pravo predložiti da bude ispitana putem audio-video uređaja, a to pravo će se primijeniti prema žrtvi u odnosu na koju su utvrđene posebne potrebe zaštite (utvrđene individualnom procjenom žrtve, npr. posebnim načinom ispitivanja žrtve, korištenjem komunikacijskih tehnologija za izbjegavanje vizualnog kontakta s počiniteljem i dr. mjere propisane zakonom). Pojedinačna procjena žrtve propisana je člankom 43.a ZKP-a i posebice uključuje žrtve trgovanja ljudima kao posebnu kategoriju žrtava. Žrtva kaznenog djela trgovanja ljudima ima, uz prava koja žrtvi pripadaju sukladno članku 43. Zakona, i pravo prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava, na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava, da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola te da ju, ako je to moguće, u slučaju ponovnog ispitivanja ispituje ta ista osoba, uskratiti odgovor na pitanja koja nisu u vezi s kaznenim djelom, a odnose se na strogo osobni život žrtve, zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja, na tajnost osobnih podataka i zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.

Poseban način ispitivanja žrtve kao svjedoka kaznenog djela trgovanja ljudima propisan je člankom 292. stavak 4. ZKP-a. Ispitivanje žrtve kao svjedoka, na njezin zahtjev, može se provesti u njenom stanu ili drugom prostoru u kojemu boravi te se može ispitati putem audio-video uređaja kojima rukuje stručna osoba. Ako to zahtijeva njeno stanje, ispitivanje će se provesti tako da stranke mogu postavljati pitanja bez prisutnosti u prostoriji gdje se svjedok nalazi. Takav svjedok može se samo iznimno ponovno ispitati, ako to sud ocijeni potrebnim. Članak 292. stavak 1. i 2. ZKP-a propisuje ispitivanje djeteta koje nije navršilo četrnaest godina kao svjedoka kojeg provodi sudac istrage. Ispitivanje će se provesti bez prisutnosti suca i stranaka u prostoriji gdje se dijete nalazi putem audio-video uređaja kojima rukuje stručni pomoćnik. Ispitivanje se provodi uz pomoć psihologa, pedagoga ili druge stručne osobe, a osim kad to nije protivno interesima postupka ili djeteta, ispitivanju prisustvuje roditelj ili skrbnik. Stranke mogu postavljati pitanja djetetu – svjedoku prema odobrenju suca istrage putem stručne osobe. Ispitivanje će se snimiti uređajem za audio-video snimanje, a snimka će se zapečatiti i priključiti zapisniku. Dijete se može samo iznimno ponovno ispitati, i to na isti način. Stavkom 2. istog članka propisano je ispitivanje djeteta s navršenih četrnaest, a nenavršenih osamnaest godina kao svjedoka kojeg provodi sudac istrage. Pri ispitivanju djeteta osobito ako je oštećeno kaznenim djelom, postupit će se obzirno da ispitivanje ne bi štetno utjecalo na psihičko stanje djeteta. Prema okolnostima, posebno vodeći računa o zaštiti djeteta, ispitivanje se može provesti na prethodno opisan način propisan u stavku 1.

Policijski službenici tijekom provođenja kriminalističkih istraživanja provode i pojedinačnu procjenu žrtve, a što je u suglasju s odredbama ranije navedenog Zakona o kaznenom postupku i Pravilnika o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve („Narodne novine“ broj 106/17). Postojeći „*Obrazac o provedenom postupku pojedinačne procjene potreba žrtve za zaštitom*“, te obrazac „*Obavijesti o pravima žrtve*“ dostavljaju se nadležnom državnom odvjetništvu kao sastavni dio predmeta, kako bi se osigurala pravovremena razmjena informacija i omogućila sveobuhvatna procjena potreba žrtve kaznenog djela u svakom pojedinačnom slučaju.

Sukladno članku 43a. Zakona o kaznenom postupku, prije ispitivanja žrtve, tijelo koje provodi ispitivanje će u suradnji s tijelima, organizacijama ili ustanovama za pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela provesti pojedinačnu procjenu žrtve. Pojedinačna procjena žrtve uključuje utvrđivanje postoji li potreba za primjenom posebnih mjera zaštite u odnosu na žrtvu te ako postoji, koje posebne mjere zaštite bi se trebale primijeniti (poseban način ispitivanja žrtve, uporaba komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem, ali i druge mjere zaštite žrtve predviđene Zakonom; primjerice nazočnost osobe od povjerenja, pravo na djelotvornu psihološku i

drugu stručnu pomoć, određivanje mjera zaštite iz članka 99. ranije navedenog Zakona o policijskim poslovima i ovlastima i drugo). Kada je žrtva kaznenog djela dijete, pretpostavit će se da postoji potreba za primjenom posebnih mjera zaštite te utvrditi koje posebne mjere zaštite treba primijeniti.

Prije početka razgovora sa žrtvom na okolnosti kaznenog djela, utvrđuje se postoji li potreba žrtve da ju u policiji ispita osoba istoga spola i/ili da se omogući nazočnost osobe od žrtvina povjerenja, dok je uz nužno poštivanje dostojanstva žrtve potrebno uzeti u obzir njeno psihofizičko stanje (postoji li potreba žurnog pružanja medicinske pomoći), te eventualnu zabrinutost žrtve za osobe o kojima se brine ili su o žrtvi ovisne (u smislu zbrinjavanja od strane nadležnog centra za socijalnu skrb).

U postupku upoznavanja žrtve s pravima u obrascu „*Obavijest o pravima žrtve*“ evidentira se stav žrtve o namjeri korištenja pojedinog prava u kasnijim fazama kaznenog postupka, dok se u zaključku „*Obrasca o provedenom postupku pojedinačne procjene potreba žrtve za zaštitom*“ navodi koje potrebe žrtva ima u sljedećoj fazi postupka, primjerice poseban način ispitivanja, da li želi biti obaviještena o ukidanju pritvora ili istražnog zatvora, bijegu okrivljenika i otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora, te mjerama koje su poduzete radi njezine zaštite; da li joj je potrebna pratnja osobe od povjerenja ili dodatna stručna pomoć službenika za podršku žrtvama i svjedocima pri sudovima i slično.

Nadalje, u zaključku „*Obrasca o provedenom postupku pojedinačne procjene potreba žrtve za zaštitom*“ navode se mjere zaštite koje su žrtvi pružene u policiji; primjerice razgovor s osobom istog spola, nazočnost osobe od povjerenja, obavijest nadležnog centra za socijalnu skrb o zbrinjavanju djece za vrijeme žrtvina zdravstvenog zbrinjavanja, primjena mjera zaštite sukladno čl. 99. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima, uhićenje osumnjičenika i predaja pritvorskom nadzorniku i slično.

Pojedinačna procjena potreba žrtve za zaštitom se provodi za žrtve svih kaznenih djela, pri čemu se u obrascu žrtve za koju se utvrdi da ne postoji potreba žrtve za zaštitom, a ne radi se o ranjivoj žrtvi ili žrtvi težih i posebno naznačenih kaznenih djela, samo naznačuje da nema potrebe za primjenom posebnih mjera zaštite, bez dodatnih obrazloženja.

Međutim, u odnosu na žrtve za koje se utvrdi ranjivost zbog osobnih značajki i/ili žrtve težih i posebno naznačenih kaznenih djela u članku 7. navedenog Pravilnika, a kod kojih nije utvrđena potreba žrtve za zaštitom, u obrascu je potrebno posebno obrazložiti/navesti koja vrsta ranjivosti je utvrđena te da je procjena vršena imajući u vidu osobne značajke žrtve. Obrazloženje obrasca se uvijek ispunjava za djecu i za žrtve kod kojih je utvrđena potreba primjene posebnih mjera zaštite.

Općenito, postupci zaštite žrtve/svjedoka u RH se mogu sistematizirati u nekoliko kategorija:

- zaštita žrtava kaznenih djela i drugih osoba;
- procesne mjere zaštite svjedoka i žrtava;
- programi zaštite svjedoka.

Navedeni postupci predstavljaju jedinstvenu cjelinu promatrano s aspekta zaštite svjedoka/žrtava. Međusobna diferenciranost proizlazi iz različitosti konkretnog ugrožavanja određenog svjedoka/žrtve te ima za cilj omogućiti adekvatni postupak zaštite.

Zaštita žrtava kaznenih djela i drugih osoba

U odredbama čl. 170. do 176. Pravilnika o načinu postupanja policijskih službenika (NN 20/2022), propisana su opća prava žrtava gdje je navedeno kako policija s posebnim obzirom postupa prema žrtvi kaznenog djela te na primjeren način vodi brigu o pravima i interesima žrtve, zaštiti privatnosti, kao i o specifičnim potrebama žrtve. Policijski službenik dužan je u prvom kontaktu žrtvu na razumljiv i primjeren način upoznati s pravima koja joj po zakonu pripadaju, te načinom na koji može ostvariti

svoja prava. Prilikom upoznavanja žrtve s njezinim pravima posebno se vodi računa o pojedinoj kategoriji žrtve čija su prava posebno propisana (dijete žrtva, žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode, žrtva kaznenog djela trgovanja ljudima, žrtva kaznenog djela nasilja, žrtva stranac, žrtva osoba s invaliditetom, žrtva terorizma, žrtva zločina iz mržnje, žrtva rodno utemeljenog nasilja). Nakon usmenog informiranja, policijski službenik žrtvi uručuje pisanu obavijest o pravima, kao i dostupne podatke o službama za zaštitu i podršku žrtvama i besplatnom broju telefona za podršku žrtvama, neovisno o tome želi li žrtva prijaviti kazneno djelo ili ne. Policijski službenik vrši pojedinačnu procjenu žrtve radi utvrđivanja specifičnih potreba zaštite te sukladno procjeni poduzimati mjere zaštite žrtve. Temelj za donošenje odluke o pružanju zaštite je prosudba ugroženosti osobe koju sastavlja ustrojstvena jedinica koja je zaprimila prijavu ili na drugi način došla do saznanja o ugroženosti osobe. Načelnik policijske uprave ili načelnik uprave u Ravnateljstvu policije, MUP-a RH, podnosi obrazloženi prijedlog za primjenu mjera zaštite glavnom ravnatelju policije. Navedeni rukovoditelj će nakon saznanja o ugroženosti naložiti primjenu mjera zaštite osobe u trajanju do donošenja odluke o primjeni mjera zaštite, a najduže do 48 sati. O uspostavi privremenih mjera zaštite odmah će izvijestiti glavnog ravnatelja policije. Glavni ravnatelj policije na temelju obrazloženog mišljenja Operativne grupe za primjenu mjera zaštite predlaže ministru MUP-a RH donošenje odluke o primjeni mjera zaštite. Odgovorna je nadležna policijska uprava. Glavni ravnatelj policije na temelju obrazloženog mišljenja Grupe predlaže ministru MUP-a RH donošenje odluke o produljenju ili obustavi zaštite.

Procesne mjere zaštite svjedoka i žrtava

Procesne mjere zaštite svjedoka i žrtava kaznenih djela propisane su već ranije navedenim Zakonom o kaznenom postupku, a sastoje se od posebnog načina ispitivanja i sudjelovanja u postupku i mjera zaštite svjedoka i njemu bliskih osoba izvan postupka. Poduzimaju se upravo za zaštitu pojedinih kategorija osjetljivih i ugroženih svjedoka te žrtava kaznenih djela.

Uključivanje žrtve kao svjedoka u program zaštite

Žrtva kaznenog djela može također biti uključena i u Program zaštite svjedoka, temeljem Zakona o zaštiti svjedoka (NN 163/03, 18/11 i 73/17), ukoliko bi dokazivanje kaznenog djela bilo povezano s nerazmjernim teškoćama ili se ne bi moglo provesti na drugi način bez iskaza te osobe kao svjedoka koji uslijed moguće ugroženosti neće slobodno iskazivati u kaznenom postupku, i to za kaznena djela:

1. protiv Republike Hrvatske,
2. vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom,
3. organiziranog kriminaliteta i
4. za koja se prema zakonu može izreći kazna zatvora od 5 godina ili teža kazna.

Glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske može na prijedlog nadležnog državnog odvjetnika ili ugrožene osobe podnijeti zahtjev Povjerenstvu za uključivanje ugrožene osobe u Program zaštite. Prijedlog nadležnog državnog odvjetnika Glavnom državnom odvjetniku RH, između ostalog mora sadržavati i opis te procjenu opasnosti koja prijete ugroženoj osobi.

Program zaštite svjedoka su mjere i radnje koje mogu trajati dugotrajno, a provodi ih i organizira posebna organizacijska Jedinica za zaštitu svjedoka u sastavu Ravnateljstva policije MUP-a RH (osnovana u ožujku 2004. godine).

Osnovni uvjet uključivanja svjedoka u Program zaštite je načelo dobrovoljnosti od strane osobe koja se uključuje u program zaštite, dok je s aspekta države to važnost iskaza svjedoka za dokazivanje u kaznenom postupku.

Postupak i način uključivanja svjedoka u Program zaštite

Program zaštite su mjere i radnje koje provodi i organizira Jedinica za zaštitu svjedoka i nadležno tijelo za zatvorski sustav ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa, na temelju Zakona o zaštiti svjedoka, radi zaštite uključenih osoba. Zahtjev za uključivanje u program zaštite može podnijeti Glavni državni odvjetnik RH, sudac i izravno ugrožena osoba.

Mjere zaštite ugroženih osoba su:

1. tjelesna i tehnička zaštita,
2. premještanje,
3. mjere prikrivanja identiteta i vlasništva,
4. promjena identiteta.

U postupku pružanja zaštite ugroženim osobama moguće je primijeniti jednu ili više mjera. O vrsti primjene mjere odluku donosi Jedinica za zaštitu svjedoka, osim mjere promjene identiteta o čijoj primjeni odluku donosi Povjerenstvo. Jedinica za zaštitu svjedoka organizira i provodi mjere samostalno, a za osobe lišene slobode u suradnji s Upravom za zatvorski sustav ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa.

Pružanje pomoći osobi uključenoj u Program

Jedinica za zaštitu svjedoka će uključenoj osobi osigurati potrebnu psihološku, socijalnu i pravnu pomoć. Ekonomskom i socijalnom potporom pomagati će toj osobi do trenutka njezinog osamostaljenja. Ekonomska i socijalna potpora koja se daje ugroženoj osobi ne smije biti veća od iznosa koji je dovoljan da se pokriju životni troškovi i uključivanje u novu životnu okolinu. U slučaju uključivanja u Program zaštite svjedoka, žrtva će putem Jedinice za zaštitu svjedoka, pravovremeno dobiti obavijesti o napretku predmeta, kao i informacije o npr. bijegu okrivljenika ili otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora te o mjerama koje su poduzete radi njezine zaštite. U Republici Hrvatskoj do sada nije bilo slučajeva uključivanja u Program zaštite svjedoka žrtava trgovanja ljudima, a razlog tome je što do sada nije bio podnesen ni jedan takav zahtjev.

- ***donesite mjere kojima će se osigurati da identitet djece žrtava trgovanja ljudima ne bude javno objavljen.***

Identitet žrtve trgovanja ljudima predstavlja klasificirani podatak i tako se s njime postupa. Kada se izlazi u medije s podacima o provedenom kriminalističkom istraživanju, nikad se ne iznose osobni podaci niti bilo koji drugi podaci prema kojima bi se moglo doći do identiteta žrtve, a posebice djeteta/maloljetne žrtve. Također, ranije navedenim Zakonom o kaznenom postupku, štite se sva saznanja protekla iz provedenog kriminalističkog istraživanja/izvida kaznenih djela, tajnost osobnih podataka žrtve te isključenje javnosti tijekom postupka.

Isto tako ističemo i primjenu članka 7. stavka 1. Zakona o medijima („Narodne novine“ br. 59/04, 84/11, 81/13, 114/22) kao posebnog propisa, u kojemu je propisano kako svaka osoba ima pravo na zaštitu privatnosti, dostojanstva, ugleda i časti, odnosno osobni podaci se ne smiju objavljivati u slučajevima kad ne postoji opravdana svrha i pravna osnova za njihovu objavu (npr. objava imena i prezimena djeteta ako se ugrožava dobrobit djeteta, objava imena i prezimena svjedoka u sudskim postupcima i sl.).

U Republici Hrvatskoj je osnovana Agencija za zaštitu osobnih podataka temeljem Zakona o zaštiti osobnih podataka koji je donesen 2003. godine i kojim je po prvi puta uređeno pitanje zaštite osobnih podataka, a započela je s radom 2004. godine.

41. Molimo pružite informacije o razvoju događaja u vašoj zemlji u razdoblju nakon trećeg evaluacijskog izvješća GRETA-e vezano uz:

➤ ***nove trendove u trgovanju ljudima;***

Tijekom 2022. godine provedeno je opsežno kriminalističko istraživanje pod nazivom NEMEZIDA 7, tijekom kojeg je identificirano 16 žrtava trgovanja ljudima, ženskog spola, državljanka RH, u okviru kojeg kriminalističkog istraživanja je kazneno prijavljena jedna osoba, muškog spola, državljanin RH. Radilo se o spolnom iskorištavanju žrtava (pornografiji) putem društvenih mreža. Istraživanje se odnosilo na suzbijanje kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djece/maloljetnika, dok je istim utvrđeno kako je osumnjičenik, lažno se predstavljajući žrtvama na društvenim mrežama, vrbovao i navodio žrtve na neprihvatljivo ponašanje (slanje eksplicitnih fotografija i video zapisa), obećavajući nagrade te ih potom prijetnjama/ucjenama prisiljavao da mu šalju još više fotografija i video sadržaja s eksplicitnijim sadržajem. Sve žrtve identificirane u ovom istraživanju upoznate su sa svojim pravima koja im pripadaju kao žrtvama trgovanja ljudima.

U okviru provedbe tzv. dublinskog postupka u kojem se u suradnji s drugim državama članicama EU utvrđuje odgovornost za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, MUP se nije susreo sa slučajevima trgovanja ljudima. Ako bi se tijekom dublinskog postupka utvrdilo ili bi postojale indicije da je osoba žrtva trgovanja ljudima, o navedenom bi se upoznalo nadležno tijelo za suzbijanje trgovanja ljudima, te Odjel za postupak međunarodne zaštite, ukoliko bi bila utvrđena odgovornost Republike Hrvatske, a ako bi se radilo o djetetu bez pratnje i nadležni centar za socijalnu skrb, odnosno imenovani posebni skrbnik.

➤ ***zakonodavstvo i propise koji su relevantni za suzbijanje trgovanja ljudima;***

Dublinski postupak uređen je sukladno **Dublin III uredbi (Uredba (EU) br. 604/2013 Europskog Parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o utvrđivanju kriterija i mehanizama za određivanje države članice odgovorne za razmatranje zahtjeva za međunarodnu zaštitu koji je u jednoj od država članica podnio državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva)** koja se kao takva direktno primjenjuje u Republici Hrvatskoj. U preambuli 13 Uredbe navedeno je kako bi u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima djeteta iz 1989. godine i Poveljom Europske unije o temeljnim pravima, najbolji interes djeteta trebao biti primarna briga država članica prilikom primjene ove Uredbe. Pri utvrđivanju najboljih interesa djeteta države članice moraju, ponajprije, uzimati u obzir dobrobit i socijalni razvoj maloljetnika, pitanja zaštite i sigurnosti, mišljenje maloljetnika u skladu s njegovom dobi i zrelošću, uključujući sredinu iz koje dolazi. Osim toga, za maloljetnike bez pratnje zbog njihove posebne ranjivosti trebalo bi utvrditi posebna postupovna jamstva.

Članak 6.st.3.t.(c) te Uredbe odnosi se na zaštitne mjere za maloljetnike, te propisuje da pri ocjeni najboljih interesa djeteta, države članice tijesno međusobno surađuju i posebno uzimaju u obzir sljedeće čimbenike, a od kojih je jedan: pitanje vezano uz sigurnost i zaštitu, posebno kada postoji opasnost da je maloljetnik žrtva trgovine ljudima.

Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti propisano je da se prilikom provedbe odredbi Zakona postupa u skladu s načelom najboljeg interesa djeteta, te su propisana posebna postupovna i prihvatna jamstva kojima se pruža odgovarajuća potpora tražiteljima s obzirom na njihove osobne okolnosti, među ostalim, dob, spol, spolno opredjeljenje, rodni identitet, invalidnost, teške bolesti, mentalno zdravlje ili posljedice mučenja, silovanja ili drugih teških oblika psihološkog, fizičkog ili spolnog nasilja, radi ostvarivanja prava i obveza iz tog Zakona. Tražitelju će se na njegov zahtjev pružiti pravne i postupovne informacije o odobrenju međunarodne zaštite uzimajući u obzir okolnosti konkretnog zahtjeva na jeziku za koji se opravdano pretpostavlja da ga razumije i na kojem može komunicirati.

- ***institucionalni i strateški okvir za suzbijanje trgovanja ljudima (koordinacijska tijela, specijalizirani subjekti, nacionalni izvjestitelj ili sličan mehanizam, sudjelovanje civilnoga društva, javno-privatna partnerstva);***

Sustav suzbijanja trgovanja ljudima u Republici Hrvatskoj zasniva se na principima poštivanja temeljnih ljudskih prava žrtava trgovanja ljudima te pružanju pomoći i zaštite kao što su siguran smještaj, psihosocijalna, zdravstvena i pravna pomoć, te pravo na siguran povratak u zemlju podrijetla.

Republika Hrvatska od 2002. godine aktivno gradi svoj Nacionalni referalni sustav za suzbijanje trgovanja ljudima te je tijekom godina izgradila sustav kojim su obuhvaćene aktivnosti od trenutka identifikacije žrtve trgovanja ljudima do njene potpune integracije u društvo, pritom posebno naglašavajući zaštitu žrtava trgovanja ljudima te sankcioniranje počinitelja. Nacionalni referalni sustav Republike Hrvatske institucionalno se sastoji od tri glavna elementa, Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima, Operativnog tima Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima te Nacionalnog koordinatora za suzbijanje trgovanja ljudima. Nacionalni odbor, kao multidisciplinarno i međuresorno tijelo, osnovala je Vlada Republike Hrvatske 2002. godine te je zaduženo za donošenje nacionalnih strateških te operativnih planova i programa. Operativni tim, također međuresorno tijelo, osnovano je s ciljem brzog i učinkovitog rješavanja problema na operativnoj razini, vodi ga nacionalni koordinator, a sastaje se najmanje jednom mjesečno. Nacionalnim odborom predsjedava potpredsjednik Vlade Republika Hrvatske zadužen za društvene djelatnosti i ljudska prava.

Poštujući međunarodni i europski pravni standard, ali i dugogodišnje napore ka uspostavi cjelovitog sustava u borbi protiv trgovanja ljudima Vlada Republike Hrvatske donijela je i tri protokola iz ovog područja: Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima, Protokol o postupanju pri dobrovoljnom i sigurnom povratku žrtava trgovanja ljudima i Protokol o integraciji/reintegraciji žrtava trgovanja ljudima. Ovi protokoli zajedno sa Standardnim operativnim procedurama ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi i ministarstva nadležnog za ostvarivanje prava iz sustava zdravstvene zaštite uređuju sveobuhvatno postupanje prema žrtvama trgovanja ljudima.

Nadalje, valja napomenuti kako u svrhu zaštite te kvalitetne i neprekidne pomoći žrtvama, u Republici Hrvatskoj djeluju dva skloništa za žrtve – jedno za odrasle žrtve, a drugo za djecu žrtve – kao i besplatna telefonska SOS linija, koje vode organizacije civilnoga društva koje čine neizostavan dio nacionalnog referalnog sustava Republike Hrvatske.

- ***trenutačnu nacionalnu strategiju i/ili akcijski plan za suzbijanje trgovanja ljudima (ciljevi, glavne aktivnosti, proračun, nositelji provedbe, praćenje i ocjena rezultata);***

Razvijajući sustav suzbijanja trgovanja ljudima, Vlada Republike Hrvatske, do danas je usvojila pet općih strateških dokumenata i jedan usmjeren djeci, kao posebno ranjivoj skupini:

- Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima 2002.
- Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja djecom (listopad 2005. – prosinac 2007.)
- Nacionalni program za suzbijanje trgovanja ljudima od 2005. do 2008.
- Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2009. do 2011. godine
- Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2012. do 2015. godine
- Nacionalni plan za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2018. do 2021. godine.

Republika Hrvatska u procesu je izrade novog Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima, za razdoblje do 2030. godine, s pripadajućim Akcijskim planom za provedbu Nacionalnog plana za

suzbijanje trgovanja ljudima, za razdoblje do 2030. godine, za razdoblje od 2024. do 2026. godine kojim se postavlja strateški okvir za daljnji razvoj sustava suzbijanja trgovanja ljudima, osnaživanje službenika uključenih u ovaj sustav, prepoznavanje i procesuiranje ovog kaznenog djela i daljnje pružanje pomoći i zaštite žrtvama, kao i njihovo uključivanje u društvo.

Nacionalni plan sadrži tri cilja:

- Prevencija trgovanja ljudima
- Unapređenje sustava identifikacije, pomoći i zaštite žrtava trgovanja ljudima
- Unapređenje suradnje na regionalnoj i međunarodnoj razini

U okviru mjera prema identificiranim ciljevima provodit će se aktivnosti kojima će se:

- posebice senzibilizirati i informirati javnost o novim pojavnim oblicima vrbovanja putem interneta i novim vrstama eksploatacije, s posebnim naglaskom na žene i djecu;
- sva tijela uključena u nacionalni referalni sustav senzibilizirati u smjeru izbjegavanja ponovne viktimizacije i stigmatizacije žrtve;
- migrante, azilante, osobe kojima je odobrena međunarodna zaštita i ostale ranjive skupine informirati o trgovanju ljudima;
- razviti javno-privatne inicijative s tvrtkama u visokorizičnim sektorima i okruženju;
- unaprijediti alati za praćenje trgovanja ljudima;
- unaprijediti postojeći normativni okvir s ciljem zaštite žrtava trgovanja ljudima, otkrivanja, procesuiranja i odgovarajućeg sankcioniranja počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima;
- ojačati sustav identifikacije žrtava trgovanja ljudima;
- osnažiti mobilni timovi;
- pratiti postupak otkrivanja, procesuiranja i sankcioniranja kaznenog djela trgovanja ljudima i srodnih kaznenih djela;
- pružiti pomoć i zaštita žrtvama trgovanja ljudima;
- izraditi edukativni materijali namijenjeni policijskim službenicima, državnim odvjetnicima i sucima;
- kontinuirano usavršavati ciljane skupine na temu trgovanja ljudima (policijski službenici, sudci, državni odvjetnici, pripadnici oružanih snaga, diplomatsko – konzularno osoblje, djelatnici Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, predstavnici organizacija civilnog društava i radnici u ustanovama socijalne i zdravstvene skrbi);
- usmjeriti koordinacija aktivnosti na nacionalnoj razini što će se očitovati u održavanju redovitih sjednica Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima i redovitih sastanaka Operativnog tima, kao i u redovitom izvještavanju nacionalnog koordinatora o svim poduzetim aktivnostima i provedbi samog Nacionalnog plana;
- ojačati regionalna i međunarodna suradnja RH na području suzbijanja trgovanja ljudima kroz održavanje bilateralnih sastanaka s drugim državama, te regionalnih i međunarodnih konferencija.

Za provedbu aktivnosti osigurano je 1.270.745 eura. Krajem 2026. godine planirana je formativna evaluacija Nacionalnog plana koja će imati za cilj preispitati provedbu dokumenta na temelju sljedećih kriterija: važnost (relevantnost), djelotvornost (efektivnost), usklađenost (koherentnost), učinkovitost (efikasnost), dosljednost (konzistentnost). Nalazi evaluacije koristiti će kao analitička podloga za izradu sljedećeg operativnog dokumenta tj. Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima do 2030., za 2027.- 2030. godine. U posljednjem kvartalu 2030. godine planirana je vanjska evaluacija Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima s ciljem procjene učinaka provedenih mjera i njima pridruženih aktivnosti na očekivane ishode. Rezultati vanjske evaluacije će, skupa s rezultatima formativne evaluacije, služiti kao osnova za izradu novog akta strateškog planiranja za razdoblje poslije 2030. godine.

Za postizanje ciljeva koji su postavljeni ovim Nacionalnom planom osigurati će se adekvatna suradnja svih ključnih dionika i institucija, u prvom redu Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva pravosuđa i uprave te Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike i ključnih nevladinih organizacija.

- **noviju sudsku praksu koja se odnosi na trgovanje ljudima za različite oblike iskorištavanja.**

Ne raspoložemo novijom sudskom praksom koja bi se odnosila na trgovanje ljudima za različite oblike iskorištavanja.

III. dio – Statistički podaci o trgovanju ljudima

42. Molimo da dostavite sljedeće statističke podatke po godinama počevši od 2019., kad je to moguće razvrstane kako je navedeno u nastavku:

- **Broj pretpostavljenih žrtava i identificiranih žrtava trgovanja ljudima što znači da ih je neka državna institucija ili NVO koja je dobila tu zadaću prepoznala kao nositelje prava na usluge koje jamči Konvencija (podijeljeno po spolu, dobi, vrsti iskorištavanja, unutarnje ili međunarodno trgovanje, i tijelo koje ih je identificiralo).**

Tijekom 2019. godine na području Republike Hrvatske identificirano je 27 žrtava trgovanja ljudima što je pobliže prikazano u tablicama kako slijede:

Tablica 1: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2019. prema državi porijekla

DRŽAVA	Broj
Republika Hrvatska	24
Bosna i Hercegovina	3
UKUPNO	27

Tablica 2: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2019. prema državljanstvu i spolu

Identificirane žrtve prema državljanstvu i spolu	M	Ž
Republika Hrvatska	8	16
Bosna i Hercegovina		3
UKUPNO	8	19

Tablica 3: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2019. prema starosnoj dobi

Identificirane žrtve prema starosti	Broj
0-18	17
19-30	6
31-40	1
41-50	1
ostalo	2
UKUPNO	27

Tablica 4: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2019. prema starosnoj dobi i spolu

Identificirane žrtve prema starosti i spolu	M	Ž
0-18	7	10
19-30		6
31-40		1
41-50		1
ostalo	1	1
UKUPNO	8	19

Tablica 5: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2019. prema vrsti eksploatacije

Vrsta eksploatacije	Broj
Spolna	12
Radna	5*
Činjenje protupravnih radnji	8*
Nedozvoljeni/prisilni brak	1
Uspostava ropstva	1
Spolna – pokušaj*	1*
UKUPNO	28*

*jedna žrtva je radno eksploatirana, kao i za činjenje protupravnih radnji prosjačenja

*jedna ml. žrtva je putem društvenih mreža pokušana biti spolno eksploatirana

Tablica 6: Identificirane žrtve trgovanja ljudima u 2019. prema vrsti eksploatacije i spolu

Eksploatacija po spolu	M	Ž
Spolna	5	7
Radna		5*
Činjenje protupravnih radnji	2	6*
Nedozvoljeni/prisilni brak		1
Uspostava ropstva	1	
Spolna – pokušaj*		1*
UKUPNO	8	20*

*jedna žrtva je radno eksploatirana, kao i za činjenje protupravnih radnji prosjačenja

*jedna ml. žrtva je putem društvenih mreža pokušana biti spolno eksploatirana

Sve žrtve identificirane su od strane policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova.

Tijekom 2020. godine na području Republike Hrvatske identificirano je 15 žrtava trgovanja ljudima, što je pobliže prikazano u tablicama kako slijede:

Tablica 7: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2020. prema državi porijekla

DRŽAVA	Broj
SAD	1 (11.06.2021. vraćen u SAD)
Republika Hrvatska	14
UKUPNO	15

Tablica 8: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2020. prema državljanstvu i spolu

Identificirane žrtve prema državljanstvu i spolu	M	Ž
SAD	1	
Republika Hrvatska	7	7
UKUPNO	8	7

Tablica 9: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2020. prema starosnoj dobi

Identificirane žrtve prema starosti	Broj
0-18	5
19-30	5
31-40	2
41-50	2
ostalo	1
UKUPNO	15

Tablica 10: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2020. prema starosnoj dobi i spolu

Identificirane žrtve prema starosti i spolu	M	Ž
0-18	1	4
19-30	2	3
31-40	2	
41-50	2	
ostalo	1	
UKUPNO	8	7

Tablica 11: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2020. prema vrsti eksploatacije

Vrsta eksploatacije	Broj
Spolna	4*
Radna	6*
Činjenje protupravnih radnji	4
Nedozvoljeni/prisilni brak	1
Uspostava ropstva	1
UKUPNO	16*

*jedna žrtva je i spolno i radno eksploatirana na području SR Njemačke

Tablica 12: Identificirane žrtve trgovanja ljudima u 2020. prema vrsti eksploatacije i spolu

Eksploatacija po spolu	M	Ž
Spolna		4*
Radna	4	2*
Činjenje protupravnih radnji	3	1
Nedozvoljeni/prisilni brak		1
Uspostava ropstva	1	
UKUPNO	8	8*

* jedna žrtva je i spolno i radno eksploatirana na području SR Njemačke

Sve žrtve identificirane su od strane policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova.

NAPOMENA:

Dana 09.02.2021. temeljem inicijative nacionalnog koordinatora za suzbijanje trgovanja ljudima Republike Hrvatske, ujedno i ravnatelja Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, održan je online sastanak članova Operativnog tima Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima Vlade Republike Hrvatske, na kojem sastanku je, između ostalog, održano glasanje prisutnih članova Operativnog tima o gubitku statusa žrtava trgovanja ljudima sukladno članku 14. Protokola za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima u odnosu na dvije identificirane žrtve trgovanja ljudima (djecu), identificirane tijekom 2020. godine od strane Ministarstva unutarnjih poslova, na kojem sastanku je donijeta odluka da djeca više nemaju status žrtava trgovanja ljudima – sukladno odluci, prestale su okolnosti radi kojih su ostvarile pravo na pomoć i zaštitu.

Tijekom 2021. godine na području RH identificirano je 19 žrtava trgovanja ljudima, što je pobliže prikazano u tablicama kako slijede:

Tablica 13: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2021. prema državi porijekla

DRŽAVA	Broj
Republika Hrvatska	15
Nepal	4
UKUPNO	19

Tablica 14: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2021. prema državljanstvu i spolu

Identificirane žrtve prema državljanstvu i spolu	M	Ž
Republika Hrvatska	6	9
Nepal	4	
UKUPNO	10	9

Tablica 15: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2021. prema starosnoj dobi

Identificirane žrtve prema starosti	Broj
0-18	10
19-30	3
31-40	3
41-50	2
ostalo	1
UKUPNO	19

Tablica 16: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2021. prema starosnoj dobi i spolu

Identificirane žrtve prema starosti i spolu	M	Ž
0-18	5	5
19-30		3
31-40	3	
41-50	1	1
ostalo	1	
UKUPNO	10	9

Tablica 17: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2021. prema vrsti eksploatacije

Vrsta eksploatacije	Broj
Spolna	7*
Radna	6*
Činjenje protupravnih radnji	7
Nedozvoljeni/prisilni brak	1*
UKUPNO	21*

*jedna žrtva bila je spolno i radno eksploatirana, kao i za sklapanje prisilnog/nedozvoljenog braka

Tablica 18: Identificirane žrtve trgovanja ljudima u 2021. prema vrsti eksploatacije i spolu

Eksploatacija po spolu	M	Ž
Spolna	1	6*
Radna	5	1*
Činjenje protupravnih radnji	4	3
Nedozvoljeni/prisilni brak		1*
UKUPNO	10	11*

*jedna žrtva bila je spolno i radno eksploatirana, kao i za sklapanje prisilnog/nedozvoljenog braka

Sve žrtve identificirane su od strane policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova.

NAPOMENA:

Jedna žrtva identificirana je tijekom 2020. godine (državljanin SAD-a, muškog spola); dana 11.06.2021. godine zrakoplovom je vraćen u državu podrijetla, SAD, sukladno Protokolu o postupanju pri dobrovoljnom i sigurnom povratku žrtava trgovanja ljudima.

Nadalje, jedna identificirana ml. žrtva muškog spola, državljanin RH, starosti 12 godina, je tijekom 2021. godine, ponovno eksploatiran za činjenje protupravnih radnji krađa, od strane iste osumnjičene (državljanica RH, ženskog spola, starosti 31 godinu), te je protiv iste ponovno u studenom 2021. godine podnesena kaznena prijava zbog počinjenja dva kaznena djela „Trgovanje ljudima“ iz čl. 106. st. 3. Kaznenog zakona, dok žrtva nije ponovno statistički unesena kao nova identificirana žrtva u navedenoj godini.

Tijekom 2022. godine na području RH identificirano je 29 žrtava trgovanja ljudima, što je pobliže prikazano u tablicama kako slijede:

Tablica 19: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2022. prema državi porijekla

DRŽAVA	Broj
Republika Hrvatska	26
SR Njemačka	1 (02.08.2022. vraćen u SR Njemačku)
Burkina Faso	1
Uganda	1
UKUPNO	29

Tablica 20: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2022. prema državljanstvu i spolu

Identificirane žrtve prema državljanstvu i spolu	M	Ž
Republika Hrvatska	3	23
SR Njemačka	1	
Burkina Faso		1
Uganda		1
UKUPNO	4	25

Tablica 21: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2022. prema starosnoj dobi

Identificirane žrtve prema starosti	Broj
0-18	19
19-30	7
31-40	1
41-50	
ostalo	2
UKUPNO	29

Tablica 22: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2022. prema starosnoj dobi i spolu

Identificirane žrtve prema starosti i spolu	M	Ž
0-18		19
19-30	2	5
31-40	1	
41-50		
ostalo	1	1
UKUPNO	4	25

Tablica 23: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2022. prema vrsti eksploatacije

Vrsta eksploatacije	Broj
Spolna	19
Radna	3
Činjenje protupravnih radnji	7
UKUPNO	29

Tablica 24: Identificirane žrtve trgovanja ljudima u 2022. prema vrsti eksploatacije i spolu

Eksploatacija po spolu	M	Ž
Spolna		19
Radna	3	
Činjenje protupravnih radnji	1	6
UKUPNO	4	25

Sve žrtve identificirane su od strane policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova.

NAPOMENA:

Jedna žrtva identificirana tijekom 2022. godine (državljanin SR Njemačke, muškog spola), je dana 02.08.2022. godine vraćena u državu podrijetla, SR Njemačku, sukladno Protokolu o postupanju pri dobrovoljnom i sigurnom povratku žrtava trgovanja ljudima.

Tijekom 2023. godine, odnosno do dana 18.12.2023. godine na području RH identificirana je 21 žrtava trgovanja ljudima, što je pobliže prikazano u tablicama kako slijede:

Tablica 25: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2023. prema državi porijekla

DRŽAVA	Broj
Republika Hrvatska	12
Bosna i Hercegovina	3
Brazil	4
Nepal	1
Republika Srbija	1
UKUPNO	21

Tablica 26: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2023. prema državljanstvu i spolu

Identificirane žrtve prema državljanstvu i spolu	M	Ž
Republika Hrvatska	7	5
Bosna i Hercegovina		3
Brazil		4
Nepal		1
Republika Srbija		1
UKUPNO	7	14

Tablica 27: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2023. prema starosnoj dobi

Identificirane žrtve prema starosti	Broj
0-18	11
19-30	5
31-40	3
41-50	
ostalo	2
UKUPNO	21

Tablica 28: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2023. prema starosnoj dobi i spolu

Identificirane žrtve prema starosti i spolu	M	Ž
0-18	6	5
19-30	1	4
31-40		3
41-50		
ostalo		2
UKUPNO	7	14

Tablica 29: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima u 2023. prema vrsti eksploatacije

Vrsta eksploatacije	Broj
Spolna	9*
Radna	5*
Činjenje protupravnih radnji	11*
Nedozvoljeni/prisilni brak	1*
UKUPNO	26*

*jedna identificirana mlt. žrtva ženskog spola, državljanka BiH, u vrijeme eksploatacije starosti 15 godina, je na području BiH pokušana biti eksploatirana za sklapanje prisilnog braka tijekom 2019. godine

*dvije identificirane žrtve ženskog spola, državljanke Brazila, u vrijeme eksploatacije starosti 31 i 34 godina, su pokušane biti spolno eksploatirane, također su oštećene i kaznenim djelom Iznude

* jedna identificirana žrtva ženskog spola, državljanka RH, bila je spolno i radno eksploatirana, kao i eksploatirana za činjenje protupravnih radnji krađa

* jedna identificirana mlt. žrtva muškog spola, drž. RH, bila je radno eksploatirana, kao i eksploatirana za činjenje protupravnih radnji krađa

* jedna identificirana mlt. žrtva ženskog spola, drž. BiH, bila je radno eksploatirana, kao i eksploatirana za činjenje protupravnih radnji krađa i prosjačenja

* jedna identificirana žrtva ženskog spola, drž. Republike Srbije, bila je radno eksploatirana, kao i eksploatirana za činjenje protupravnih radnji prosjačenja

* jedna identificirana mlt. žrtva muškog spola, državljanin RH, bila je radno eksploatirana, kao i eksploatirana za činjenje protupravnih radnji krađa

Tablica 30: Identificirane žrtve trgovanja ljudima u 2023. prema vrsti eksploatacije i spolu

Eksploatacija po spolu	M	Ž
Spolna		9*
Radna	2*	3*
Činjenje protupravnih radnji	6*	5*
Nedozvoljeni/prisilni brak		1*
UKUPNO	8*	18*

*jedna identificirana mlt. žrtva ženskog spola, državljanica BiH, u vrijeme eksploatacije starosti 15 godina je na području BiH pokušana biti eksploatirana za sklapanje prisilnog braka tijekom 2019. godine

*dvije identificirane žrtve ženskog spola, državljanke Brazila, u vrijeme eksploatacije starosti 31 i 34 godina, su pokušane biti spolno eksploatirane, također su oštećene i kaznenim djelom Iznude

* jedna identificirana žrtva ženskog spola, državljanica RH, bila je spolno i radno eksploatirana, kao i eksploatirana za činjenje protupravnih radnji krađa

* jedna identificirana mlt. žrtva muškog spola, državljanin RH, bila je radno eksploatirana, kao i eksploatirana za činjenje protupravnih radnji krađa

* jedna identificirana mlt. žrtva ženskog spola, drž. BiH, bila je radno eksploatirana, kao i eksploatirana za činjenje protupravnih radnji krađa i prosjačenja

* jedna identificirana žrtva ženskog spola, drž. Republike Srbije, bila je radno eksploatirana, kao i eksploatirana za činjenje protupravnih radnji prosjačenja

Sve žrtve identificirane su od strane policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova.

- Broj žrtava trgovanja ljudima koje su identificirane tijekom postupka traženja azila (razvrstano po spolu, dobi, državljanstvu, obliku iskorištavanja).

Na području REPUBLIKE HRVATSKE tijekom 2022. godine identificirane su 2 žrtve trgovanja ljudima tijekom traženja azila (podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu) što je pobliže prikazano u tablicama kako slijede:

Tablica 31: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima tijekom traženja azila u 2022. prema državi porijekla

DRŽAVA	Broj
Burkina Faso	1
Uganda	1
UKUPNO	2

Tablica 32: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima tijekom traženja azila u 2022. prema državljanstvu i spolu

Identificirane žrtve prema državljanstvu i spolu	M	Ž
Burkina Faso		1
Uganda		1
UKUPNO		2

Tablica 33: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima tijekom traženja azila u 2022. prema starosnoj dobi

Identificirane žrtve prema starosti	Broj
0-18	1 (u vrijeme eksploatacije mlt.)
19-30	1
UKUPNO	2

Tablica 34: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima tijekom traženja azila u 2022. prema starosnoj dobi i spolu

Identificirane žrtve prema starosti i spolu	M	Ž
0-18		1 (u vrijeme eksploatacije mlt.)
19-30		1
UKUPNO		2

Tablica 35: Broj identificiranih žrtava trgovanja ljudima tijekom traženja azila u 2022. prema vrsti eksploatacije

Vrsta eksploatacije	Broj
Spolna	2
UKUPNO	2

Tablica 36: Identificirane žrtve trgovanja ljudima u 2022. prema vrsti eksploatacije i spolu

Eksploatacija po spolu	M	Ž
Spolna		2
UKUPNO		2

Objekti žrtve identificirane su od strane policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova.

NAPOMENA:

Jedna identificirana žrtva ženskog spola, državljanka Burkine Faso, u vrijeme eksploatacije starosti 17 godina, bila je spolno eksploatirana na području Ankare, Turska, u vremenskom razdoblju od studenog 2018. do travnja 2019. godine.

Jedna identificirana žrtva ženskog spola, državljanka Ugande, u vrijeme eksploatacije starosti 25 godina, bila je spolno eksploatirana na području Aksaraya, Turska, u vremenskom razdoblju od srpnja 2019. do travnja 2020. godine.

➤ **Broj žrtava trgovanja ljudima koje su dobile pomoć (razvrstano po spolu, dobi, državljanstvu, obliku iskorištavanja, unutarnje ili međunarodno trgovanje).**

Policijski službenici MUP-a RH su svim identificiranim žrtvama ponudili program pomoći i zaštite, sukladno Protokolu za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima.

Dob	Spol	Državljanstvo	Oblik	Trgovanje	Godina
	Ž	hrvatsko			2019
38	M	hrvatsko	radno	unutarnje	2019
21	Ž	srpsko	prisilni brak	unutarnje	2019
21	Ž	hrvatsko	spolno	unutarnje	2019
45	Ž	hrvatsko	činjenje protupravnih radnji		2019
20	Ž	hrvatsko		međunarodno	2019
61	M	hrvatsko	radno	unutarnje	2019
	Ž	hrvatsko	prisilna prošnjia	unutarnje	2020
57	Ž	hrvatsko	radno	unutarnje	2020
31	Ž	hrvatsko	spolno	unutarnje	2020
50	M	hrvatsko	radno	unutarnje	2020
56	M	hrvatsko	prisilna prošnjia	unutarnje	2020
31	M	američko	radno	unutarnje	2020
44	Ž	hrvatsko	prisilna prošnjia	unutarnje	2021
31	M	nepalsko	radno	unutarnje	2021
42	M	nepalsko	radno	unutarnje	2021
40	M	nepalsko	radno	unutarnje	2021
38	M	nepalsko	radno	unutarnje	2021
24	M	njemačko	radno	unutarnje	2022
	M	hrvatsko	radno	unutarnje	2022
63	M	hrvatsko	radno	unutarnje	2022
24	M	hrvatsko	činjenje protupravnih radnji	unutarnje	2023
32	Ž	bosansko	spolno	unutarnje	2023
21	Ž	nepalsko	spolno	unutarnje	2023
52	Ž	hrvatsko	radno, spolno	unutarnje	2023
59	Ž	srpsko	radno		2023

➤ **Broj djece žrtava trgovanja ljudima kojima je dodijeljen zakonski skrbnik.**

- 2020. godine – troje djece
- 2021. godine – četvero djece
- 2022. godine – troje djece
- 2023. godine – troje djece

➤ **Broj žrtava trgovanja ljudima kojima je osigurano razdoblje oporavka i razmišljanja (razvrstano po spolu, dobi, državljanstvu, obliku iskorištavanja).**

Svim identificiranim žrtvama osigurano je razdoblje odluke o prihvaćanju programa pomoći i zaštite. Sukladno Protokolu za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima, o prihvaćanju programa pomoći i zaštite odrasla žrtva mora odlučiti u roku od 60 dana od dana dodjele statusa. Ukoliko je žrtva dijete, o prihvaćanju programa pomoći i zaštite, uz prethodno izraženo mišljenje djeteta, odlučuje skrbnik uz suglasnost centra za socijalnu skrb u roku od 90 dana od dana identifikacije. Program pomoći i zaštite obuhvaća zdravstvenu i psihosocijalnu zaštitu, siguran smještaj, humanitarnu pomoć, usluge prevođenja i tumačenja, pravnu pomoć te druge potrebne oblike pomoći. Postupak pomoći i zaštite zahtijeva žurnost i tajnost u postupanju. U razdoblju od 2019. godine, samo je jedna žrtva koristila period refleksije prije pristupanja Programu pomoći i zaštite i odlasku u Nacionalno sklonište za odrasle žrtve trgovanja ljudima. Radi se o osobi ženskog spola u dobi 47 godina, hrvatskog državljanstva, radno iskorištavanoj.

➤ **Broj žrtava trgovanja ljudima kojima je izdana dozvola boravka, uz navođenje vrste (u svrhu suradnje u istrazi ili sudskom postupku, zbog osobne situacije, drugo) i trajanja dozvole (razvrstano po spolu, dobi, državljanstvu, obliku iskorištavanja).**

➤ **Broj osoba kojima je dodijeljen izbjeglički status ili supsidijarna/dodatna zaštita na temelju toga što su žrtve trgovanja ljudima (razvrstano po spolu, dobi, državljanstvu, obliku iskorištavanja).**

Tijekom 2019. godine identificirane su 4 žrtve trgovanja ljudima tijekom postupka odobrenja međunarodne zaštite kojim je odobrena međunarodna zaštita, radilo se o mlađim osobama ženskog spola, iz Konga i Obale Bjelokosti, oblik iskorištavanja-prostitucija. U razdoblju od 2020. - 2023. godine nije bilo identificiranih žrtava trgovanja ljudima tijekom postupka traženja međunarodne zaštite.

➤ **Broj žrtava trgovanja ljudima koje su tražile naknadu štete, kojima je dodijeljena naknada štete i koje su doista i primile naknadu štete (razvrstano po spolu, dobi, državljanstvu, obliku iskorištavanja, uz navođenje je li naknadu štete platio počinitelj ili država i koliki je dodijeljeni iznos).**

U svezi državne naknade tj. novčane naknade temeljem Zakona o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela („Narodne novine“ broj 80/08 i 27/11) nije podnesen niti jedan zahtjev žrtve trgovanja ljudima

➤ **Broj žrtava trgovanja ljudima koje su primile neki drugi oblik financijske pomoći od države, uz navođenje iznosa koji su primile.**

Žrtve trgovanja ljudima mogu ostvariti pravo na zajamčenu minimalnu naknadu, jednokratnu naknadu te ostale naknade i usluge iz sustava socijalne skrbi ukoliko ispunjavaju uvjete propisane Zakonom o socijalnoj skrbi („Narodne novine“ broj 18/22, 46/22, 119/22 i 71/23). Podatke vezane za broj žrtava

trgovanja koje su primile neki oblik financijske pomoći te iznos iste nije moguće iskazati budući da se u bazi podataka te osobe ne vode kao žrtve trgovanja ljudima zbog tajnosti identiteta.

➤ **Broj žrtava trgovanja ljudima koje su primile besplatnu pravnu pomoć.**

Tijekom 2019. godine udruga Hrvatski pravni centar izvijestila je da su pružili primarnu pravnu pomoć četirima (4) potencijalnim žrtvama trgovanja ljudima među tražiteljima međunarodne zaštite. Podaci o odobrenim zahtjevima za korištenje sekundarne pravne pomoći (pravna pomoć u sudskim postupcima) vode se u informatičkom sustavu besplatne pravne pomoći prema vrstama postupka (postupci iz stvarnih prava, iz radnih odnosa, obiteljski postupci, ovršni postupci i ostali upravni i građanski sudski postupci), a ne prema statusu korisnika sekundarne pravne pomoći, odnosno je li korisnik sekundarne pravne pomoći žrtva kaznenog djela nasilja ili žrtva trgovanja ljudima te stoga nemamo podatak o broju žrtava trgovanja ljudima kojima je odobrena sekundarna pravna pomoć.

➤ **Broj žrtava trgovanja ljudima koje su vraćene iz vaše zemlje ili u vašu zemlju (razvrstano po spolu, dobi, zemlji odredišta, obliku iskorištavanja).**

Tijekom 2019. godine tri žrtve, ženskog spola, vraćene su u 2019. godini – zemlja odredišta Federacija Bosna i Hercegovina. Jedna žrtva, državljanin Sjedinjenih američkih država, muškog spola, identificirana tijekom 2020. godine kao žrtva uspostavom ropstva, je 11.06.2021. zrakoplovom vraćena u državu podrijetla. Jedna žrtva, državljanin SR Njemačke, muškog spola, identificirana tijekom 2022. godine kao žrtva radne eksploatacije je dana 02.08.2022. godine vraćena u državu podrijetla, SR Njemačku.

➤ **Broj istraga slučajeva trgovanja ljudima (razvrstano po vrsti iskorištavanja, uz navođenje broja žrtava u pojedinom slučaju).**

Na području Republike Hrvatske, u vremenskom razdoblju od 2019. godine do 27.10.2023., provedeno je ukupno 68 kriminalističkih istraživanja tijekom kojih je identificirano ukupno 108 žrtava trgovanja ljudima, što je pobliže prikazano u tablici kako slijedi:

GODINA	BROJ KRIMINALISTIČKIH ISTRAŽIVANJA	VRSTA EKSPLOATACIJE	BROJ ŽRTAVA
2019	9	spolna	13
	3	radna	4
	5	protupravne radnje	7
	1	uspostava ropstva	1
	1	radna i protupravne radnje	1
	1	sklapanje prisilnog braka	1
UKUPNO	20		27
2020	3	spolna	3
	3	radna	5
	3	protupravne radnje	4
	1	uspostava ropstva	1
	1	spolna i radna	1

	1	sklapanje prisilnog braka	1
UKUPNO	12		15
2021	4	spolna	6
	2	radna	5
	6	protupravne radnje	7
	1	spolna i radna te sklapanje prisilnog braka	1
UKUPNO	13		19
2022	4	spolna	19
	3	radna	3
	5	protupravne radnje	7
UKUPNO	12		29
2023	5	spolna	7
	3	protupravne radnje	7
	1	radna i protupravne radnje	2
	1	spolna, radna i protupravne radnje	1
	1	sklapanje prisilnog braka	1
UKUPNO	11		18

Dostupni su podaci o broju osoba protiv kojih je pokrenuta istraga za kazneno djelo iz članka 106. Kaznenog zakona/11 za razdoblje 2019. do 2022. odnosno podaci o broju predmeta pokrenutih istraga za kazneno djelo iz članka 106. Kaznenog zakona za razdoblje od 2020. do 2022.

Prema dostupnim podacima proizlazi da je:

- 2019. pokrenuto istraga protiv ukupno 7 osoba u 4 predmeta
- 2020. pokrenuto istraga protiv ukupno 15 osoba u 8 predmeta
- 2021. pokrenuto istraga protiv ukupno 19 osoba u 9 predmeta
- 2022. pokrenuto istraga protiv ukupno 7 osoba u 5 predmeta

➤ ***Broj kaznenih progona u slučajevima trgovanja ljudima (razvrstano po vrsti iskorištavanja, uz navođenje broja žrtava i optuženika u pojedinom slučaju).***

U razdoblju od 2019. godine do 31. listopada 2023. na sudovima su osnovana 22 kaznena predmeta zbog počinjenja kaznenog djela trgovanja ljudima. (2019.- 3 predmeta, 2020. - 5 predmeta, 2021.- 2 predmeta, 2022. – 5 predmeta, 2023.- 7 predmeta). Od navedenog broja predmeta riješeno je njih 7, a 15 je još u rješavanju.

➤ **Broj osuđenih počinitelja trgovanja ljudima (razvrstano po spolu, dobi, državljanstvu, obliku iskorištavanja).**

U razdoblju od 2019. godine do 31.10.2023. pravomoćno je riješeno 8 predmeta protiv 13 okrivljenika. Doneseno je 5 osuđujućih presuda protiv 9 okrivljenika i 3 oslobađajuće presude protiv 4 okrivljenika.

Broj osuđenih osoba za kazneno djelo opisanog u članku 106. „Trgovanje ljudima“ KZ-a, koji su izdržavali kaznu zatvora u zatvorskom sustavu:

- zaprimljeni na izdržavanje kazne zatvora u 2018. godini: 4 muške osobe hrvatskog državljanstva; 53, 34, 52 i 55 godina života; stavak 1.
- zaprimljeni na izdržavanje kazne zatvora u 2019. godini: 2 muške osobe iz NR Kine; 28 i 39 godina života; stavak 1. i 3.
- zaprimljeni na izdržavanje kazne zatvora u 2020. godini: 1 ženska osoba, hrvatskog državljanstva; 30 godina života; stavak 1. i 3.
- zaprimljeni na izdržavanje kazne zatvora u 2021. godini: 2 muške osobe; hrvatskog državljanstva; 59 i 69 godina života; stavak 1., stavak 3.
- zaprimljeni na izdržavanje kazne zatvora u 2022. godini: 0.

Dodatno, dostavljamo sljedeće podatke - Broj osoba koje su se nalazile u istražnom zatvoru u zatvorskom sustavu zbog osnovane sumnje na počinjenje kaznenog djela opisanog u članku 106. „Trgovanje ljudima“ KZ-a:

- zaprimljeni u 2018. godini: 4 muške osobe; 2 državljanstvo NR Kine, 2 hrvatskog državljanstva, stavak 1. i 3.
- zaprimljeni u 2019. godini: 4 muške osobe i 2 ženske osobe; dvoje su nepoznatog državljanstva, 2 muške osobe državljanstvo R Srbije, dvoje je hrvatskog državljanstva; dvoje – stavak 1. i 3., ostali stavak 3.
- zaprimljeni u 2020. godini: 2 muške osobe i 1 ženska osoba; hrvatski državljani; stavak 1.
- zaprimljeni u 2021. godini: 6 muških osoba i 4 ženske osobe; 1 muška osoba je državljanin BiH, ostali hrvatski državljani; 1 muška osoba – stavak 3., ostali stavak 1.
- zaprimljeni u 2022. godini: 2 muške osobe i 1 ženska osoba; hrvatskog državljanstva; 1 ženska osoba stavak 2., ostali – stavak 1.
- zaprimljeni u 2023. godini: 5 muških osoba i 2 ženske osobe; 1 muška osoba državljanin NR Kine, ostali hrvatskog državljanstva; 2 ženske osobe – stavak 2., 2 muške osobe – stavak 1. i 5., 2 muške osobe – stavak 1. i 3., 1 muška osoba – stavak 1.

➤ **Broj osuđujućih presuda za trgovanje ljudima, uz navođenje oblika iskorištavanja, je li žrtva bila odrasla osoba ili dijete, vrste i trajanja kazni, i jesu li kazne izvršene ili su izrečene uvjetne kazne.**

➤ **Broj presuda u predmetima koji se odnose na trgovanje ljudima koji su doveli do oduzimanja imovine.**

Ni u jednom predmetu nije donesena odluka o oduzimanju imovinske koristi.

➤ **Broj osuđujućih presuda za trgovanje ljudima izrečenih pravnim osobama.**

Niti u jednom sudskom predmetu okrivljenik nije bila pravna osoba.

Institucije koje su sudjelovale u izradi ovoga Izvješća:

1. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina
2. Ministarstvo unutarnjih poslova
3. Ministarstvo pravosuđa i uprave
4. Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike
5. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
6. Ministarstvo znanosti i obrazovanja
7. Ministarstvo zdravstva
8. Ministarstvo turizma i sporta
9. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
10. Vrhovni sud Republike Hrvatske
11. Državni inspektorat
12. Hrvatska odvjetnička komora
13. Hrvatski zavod za zapošljavanje
14. Centar za nestalu i zlostavljanu djecu
15. Pravosudna akademija
16. Hrvatski Crveni križ
17. Centar za žene žrtve rata - Rosa

Izvori:

1. [Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj](#)
2. [Zakon o strancima](#)
3. [Suzbijanje trgovanja ljudima](#)
4. [Zakon o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona](#)
5. [Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi](#)
6. [Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom](#)
7. [Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona](#)
8. [Zakon o kaznenom postupku](#)
9. [Ministarstvo pravosuđa i uprave](#)
10. [Zakon o pravu na pristup informacijama](#)
11. [Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti](#)
12. [Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći](#)
13. [Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu](#)
14. [Zakon o tržištu rada](#)
15. [Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Državnom inspektoratu](#)
16. [Zakon o zaštiti prijavitelja nepravilnosti](#)
17. [Suzbijanje diskriminacije](#)
18. [Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o suzbijanju diskriminacije](#)
19. [Zakon o trgovačkim društvima](#)
20. [Zakon o obrtu](#)
21. [Zakon o zaštiti na radu](#)
22. [Zakon o izmjenama Zakona o upućivanju radnika u Republiku Hrvatsku i prekograničnoj provedbi odluka o novčanoj kazni](#)
23. [Zakon o suzbijanju neprijavljenoga rada](#)
24. [Zakon o elektroničkoj trgovini](#)
25. [Uredba \(EU\) 2016/399 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o Zakoniku Unije o pravilima kojima se uređuje kretanje osoba preko granica \(Zakonik o schengenskim granicama\) \(kodificirani tekst\)](#)
26. [Zakon o potvrđivanju Konvencije o kibernetičkom kriminalu](#)